

LÉTESÍTMÉNYVÉDELEM

Szerkesztette: Christián László

ÁROP – 2.2.21 Tudásalapú közszolgálati előmenetel

MAGYARY
PROGRAM

LÉTESÍTMÉNYVÉDELEM

Szerkesztette: Christián László

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Budapest, 2014

NKE RTK
Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék

Szerzők:

© Fialka György, dr. Kovács Sándor, dr. Márton András, dr. Márton Mária, 2014

Szerkesztette:

Christián László

Kiadja:

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem, 2014

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Olvasószerkesztés, tördelés: Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt.

ISBN 978-615-5305-55-9

TARTALOM

1. FEJEZET

Alapvetések..... 7

2. FEJEZET

A természeti területek és értékek, valamint a környezet védelme 17

3. FEJEZET

A kulturális örökség védelme 33

4. FEJEZET

A pénzintézetek biztonsága..... 53

5. FEJEZET

Logisztikai központok, raktárak, ipari létesítmények és irodaházak védelme..... 77

6. FEJEZET

A kereskedelmi egységek és bevásárlóközpontok védelme..... 89

7. FEJEZET

Légiközlekedés-védelem..... 105

8. FEJEZET

A létfontosságú infrastruktúrák védelme 123

9. FEJEZET

Különleges objektumok őrzése és védelme 139

FELHASZNÁLT IRODALOM..... 147

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE..... 149

1. FEJEZET

Alapvetések

1.1 A biztonság létrehozásának alapelvei, általános feladatai

A biztonság fogalom tartalmi része önmagában, önmagától nem létezik, és nem alakulhat ki. A tudatos védelmi tevékenységgel megvalósított biztonság egy térkorláttal jellemezhető alapfogalom, olyan kategória, mint például a lét és a tudat, ezért megfogalmazni sem lehet csak általánosságban, általánosságokkal kifejezve (például: a fenyegetettség hiánya).

Valódi értelmet akkor nyerhet, ha szakjelzőivel hozzárendeljük ahhoz a területhez, amit definiálni kívánunk vele (például: személybiztonság, tűzbiztonság vagyongbiztonság, közbiztonság stb.)

Ha humán közérzeti megközelítésben vizsgáljuk, akkor egy olyan nyugalmi állapotot jelent, amely a veszélyhelyzeteket megfelelő távolságban tudja tartani attól a személytől vagy folyamattól, akit vagy amit védelemben részesítünk.

1.2 A biztonság értelmezésének kiterjesztése

Jelen értelmezésünkben a biztonság tekinthető olyan alapfogalomnak, amelynek megteremtésekor elsődlegesen mindig egy élettér, vagyis az abban létező egyén védelmét végezzük a nem kívánt környezeti behatások ellen. Ez csak egy állandó védelmi tevékenységgel biztosított térben valósulhat meg, ahol a fenntartott, előírt és elvárt állapot szerinti szinten megjelenő biztonság – a hozzárendelt erőforrások folyamatos működésének hatására – relatíve stabilizálódhat.

A biztonság létrehozását döntően egy állandó egyensúlyra való törekvés jellemzi a jelen lévő és várható kockázati szint nagysága és a védelem ereje között. Ideális esetben statikus és dinamikus védelmi elemek tervszerű egymásba építésével hozzuk létre.

Tehát a biztonság megléte több, szigorúan szabályozott, egymásba ágyazott cselekménysorozat eredménye! A létrejött állapot sohasem önfenntartó: folyamatos, és a környezeti hatásoktól befolyásolt, vezérelt szolgáltatásszerű üzemeltetést igényel.

Persze a megteremtett és megszokott alapként megismert biztonság megléte a benne élő személyeket a külső kockázati tényezők további növelésére, kísértésére sarkallhatja (például sziklamászás biztonsági felszereléssel, bázisugrás), ami ezért újabb veszélyhelyzeteket, kockázati problémákat idéz elő, melyekre az adandó válaszok a védelmi ráfordítások további növelését jelentik, a kockázati egyensúly fenntartása érdekében.

Egy létesítmény, rendezvény, vagy gazdasági termelési folyamat és azok környezeti biztonságának megteremtése érdekében végzendő feladatok egy összetett, soktényezős kockázati mátrix alakzat alapján határozhatóak meg.

Az alapfeladat nyilván a részt vevő szereplők védelme köré csoportosul, de emellett az általuk végzendő szaktevékenység biztonságos és ciklikus lezajlása is a tervezés fő részét képezi.

1.3 A biztonság értelmezési korlátai

A biztonsági tevékenység szintjét külső és belső kockázati elemek egyaránt befolyásolják, motiválják, ezek kockázatarányos gátlása vagy kizárása a záloga a sikeres biztonsági, védelmi munkának.

Egy katasztrófakutató példabeszédében azt találta mondani, hogy „ha Dél-Amerikában egy pillangó meglebbenti szárnyát, az akár cunamit is okozhat Japán partjainál”. Érdekes a gondolattársítás, de a mondanivalója egyértelműen figyelemre méltó!

A bekövetkezett kockázati események rossz esetben képesek egymást olyan szinten fenntartani vagy gerjeszteni, hogy láncreakciók kialakításával végül akár katasztrófák okozására is alkalmassá válhatnak. Ebből következik, hogy minden megismert ártalmasnak ítélt kockázati eseményt a keletkezése pillanatában és helyszínén kell akadályozni vagy felszámolni, a kárkockázati veszteség csökkentése, minimalizálása érdekében. A multiplikáció csak ekkor akadályozható meg kellő hatékonysággal. Persze az is egy elgondolkoztató kérdés, hogy a véletlenszerű vagy sztochasztikus események milyen módon ismerhetők meg és vehetők figyelembe a védekezés tervezése során.

Két elfogadott mérőszámot, illetve ezek variánsait szokták felhasználni a veszélyhelyzet értékelésekor kockázati szempontból. Az egyik az esemény bekövetkezésének gyakorisága, a másik az okozott kár nagyságának mértéke. Ezeket viszonylag egyszerű statisztikai adatokon alapuló számítások alapján kifejezhetjük, és a kockázati mátrixunkba illesztve számításaink során felhasználhatjuk. Ám a „szárnylebbentésre” gondolva azzal is számolnunk kell, hogy a kár- vagy katasztrófaeseményt akár egy eddig nem ismert cselekmény, vagy egy beavatkozás által keletkezett következmény idézte elő. Ezért lényeges minden új eszköz, folyamat, gyártás bevezetése előtt környezettanulmányt végezni, hogy felmérjük: a beavatkozás okozta változások milyen reakciókat hoznak létre a kiválasztott helyszínen, amelyek esetleg további láncreakciót inicializálhatnak. (Itt a primer és a szekunder körüli változások is egyaránt figyelembe veendőek.)

Nyilván a helyesen megválasztott kockázatmátrix alkalmazása lehetőséget biztosít a tudatos, optimalizált védelemre, de egyben a felelős kockázatvállalásra is tanít, hiszen 100%-os védelmet kivitelezni lehetetlen, ezért a kockázat-bevállalási határ mértékének kiválasztása nagy hozzáértést és felelősségtudatot követel.

A már kialakított, egy adott mikroterületre értelmezett védelmi rendszerek makroszintű egységükben vizsgálva ronthatják vagy javíthatják egymás hatását, függően az illesztettségük szintjétől. Praktikusan a feladatorientált védelmi koncepciók mentén érdemes a makro- és mikrorendszereket egymásba ágyazni, illeszteni, az ideális hatások

elérése vagy növelése érdekében. A védelmi koncepció megfogalmazásánál pontosan meg kell határozni a védekezés célját és területi integritását. Nincs értelme, és nem is lehet minden veszélyelemet figyelembe venni a fent leírtak alapján, de bekövetkezésük lehetőségét, hatásának nagyságrendjét teljességgel elvetni sem lehet!

A területi értelmezés korlátait is a védekezési célok pontos követése mentén szükséges megállapítani. A meghatározható és felismert kockázati elemekből kiindulva, kötelező területi érvénnyel kell zárttá tennünk a szükséges, adott területre értelmezett védelmi rendszert.

Hiszen végiggondolva a lehetséges térnövelő lépéseket (személy, lakás, település, ország, Európa, Föld, bolygóköz stb.), olyan szédítő és átfoghatatlan közeghatárok kerülnek elénk, amelyekre és amelyekben a védekezési lehetőségek és a ráfordítható költségek fogalmi értelmezhetetlenné válnak.

1.4 A kockázatarányosság igénye

A biztonsági feladatok tervezésekor törekszünk a teljes körű védelem létrehozására, bár tudjuk, hogy a gyakorlatban ennek elérése szinte lehetetlen.

Ennek gyökerei között a következőket érdemes figyelemmel követni:

- Elsődlegesen, a valós kockázati elemek teljes vertikumának megismerése lehetetlen, mivel egyes bekövetkezések meglehetősen véletlenszerűek és időnként egymással is ok-okozati összefüggésben vannak. Komplex, összetett kockázatmátrix-modell alkalmazásával közelíthetjük legjobban a valóságot optimálisan követő folyamatrendszerrel.
- Másodsor, hogy a megismert kockázatok teljes biztonsági lefedése költségdalról olyan aránytalanságot tükröz haszon/ráfordítás függvényében, hogy kivitelezhetetlenné válik. Ezért a kockázatelemzés függvényeit alkalmazva, azokat a **kockázatarányos** megoldásokat tartjuk ideális lehetőségnek, amelyek a megismert kockázati elemek bekövetkezési lehetőségének bizonyos hányadát tudatosan bevállaljuk.
- A harmadik lényeges elem a humán kockázati tényezők kezelése. A legvariábilisabb kockázati csoportok tartoznak ide, ráadásul ezek egyedi stabilitása is több tényező mentén, és akár teljesen ellentétes irányban változhat. Vagyis egy védett folyamat **leggyengébb láncszeme maga az ember!** Ennek minimalizálása az automatikusan működő, személyfüggetlen intelligens értékelő-elemző szoftverek bevezetésével, valamint többszintű kontrollintézkedések működtetésével érhető el.

A kockázatarányos kikerülhetetlen kontrolllok fölé az első- és másodszerintű vezetői ellenőrzéseket beillesztve tudjuk biztonsági rendszereinket a lehető legideálisabb kockázatkezeléssel „humánvédetten” (személyfüggetlenül) üzemeltetni.

Nyilvánvaló, hogy statikus állapotot kialakítani szinte soha nem tudunk, mert a folyamatok és végrehajtási környezetük dinamikus egyensúlyban vannak egymással, bár-

melyik minimális változása is a kockázatelemzési paraméterek változását vonja maga után. A korszerű, folyamatos védelmi tevékenységnek ezeket azonnal és dinamikusan követnie kell!

A biztonság kockázati alapú megítélése esetén alaposan végig kell gondolnunk az értelmezésünk hatáskörébe vont végzendő szaktevékenységeket is.

Nincs értelme személy-, munka-, tűz-, környezet-, energia-, hálózat-, adat-, információbiztonságról külön-külön beszélnünk. Egy egységes biztonsági kockázatkezelő felületbe integrálva ezeket, a megoldásuk hatékonysága és egyben gazdaságossági mutatóik ugrásszerű javulást mutatnak.

Keresve további lehetőségeinket, eljutunk azokhoz a határfelületekhez, ahol még várható rejtett tartalékok találhatóak a védelem és a bűnmegelőzés fokozására.

Ezek a lehetőségek a védelmi tevékenységet végző csoportok együttműködési lehetőségeiben, valamint a biztonságvédelmi rendszeregyeségek ideális összeillesztéséből adódó előnyökben rejlenek.

További kockázatsökkentési lehetőséget hordoz magában az újabb, nemzetközi szintű bekövetkezett káresemények elemzése által generált preventív módszerek használata. A kárbekövetkezés egyik lehetséges akadályozása az előjelző eszközök, módszerek, rendszerek alkalmazása. Ha egyes típusos kárbekövetkezés lehetőségének növekedése esetén kezdjük meg a védekezést, akkor azt nagyobb eséllyel és hatékonyabban tudjuk elhárítani, vagy a kárbekövetkezést csökkenteni.

Nyilván e módszer az előjelzésre teszi a hangsúlyt, ami itt széles körben értelmezendő. A műszeres, érzékelős technikai eszközök előjelzésétől, a nemzetközi események elemzéseiből származó statisztikai értékekig minden belefér ebbe a csoportba. Az értelmezési és az elemzési módszerek alapján keletkezett eredmények szabják meg hasznosságukat.

Csak példaképpen gondoljuk végig az alábbi múltbeli eseményt:

A legenda szerint Hunyadi Mátyást 1458. január 24-én, Budán, a Duna jegén királlyá választották.

A választáson az ország főurai, főpapjai és nemesi elitje vettek részt jelentős létszámmal. A rendezvényt biztosító katonai parancsnok nevét a történelem nem jegyezte fel.

Azt sem tudjuk, hogy ellenőrizték-e a jég teherbírását, a felület maximális befogadóképességét, sőt a síkosságra, elcsúszásveszélyre felhívó táblák kihelyezéséről sincs tudomásunk.

A menekülési útvonalakról már ne is beszéljünk. Az esetleges terrorveszélyről sem tesz említést a nótárius, pedig tudjuk, hogy ez a korszak elég viharos, hatalmi harcokkal terhelt időszak volt.

Ezek után megállapíthatjuk, hogy csak a szerencsén múlt, hogy az akkori Magyarország királyát, elit vezetőgárdáját nem érte baleset. Jelen korunkban ilyen felelőtlenséggel már nem állhatunk hozzá egy hasonló szintű jelentős rendezvény lebonyolításához. Egy nagy tömeget és VIP-személyeket mozgató esemény biztonságos kivitelezése jelentős tervezési feladatot igényel, előre meghatározott forgatókönyv alapján, a kockázatminimalizálás érdekében. Ebben természetesen a személybiztonság elsődlegességét, a vagyon- és folyamatbiztonsággal folytatva értünk volna el a „Duna jegének” szilárdságáig és síkosságáig.

Egy jól előkészített, technikailag megtervezett folyamat biztonságát – főleg, ha ennek ciklikus ismétlését is tervezzük – részelemeire bontva szükséges lépésről lépésre megterveznünk, és felügyelnünk az optimális védelem kialakítása céljából.

A tervezés kezdetében meg kell határozni azokat az ismert belső és külső kockázati elemeket, amelyek az ideális működést akadályozhatják. (Ezekbe beleértendő az illegális hozzáférés, a szabotázs, a terrorveszély, a kémkedés, sőt a reputációs kockázat is!) Aztán ezek ismeretében létre kell hozni azt az ideális, a védelem szempontjából kívánatos biztonsági teret, amely a személyi és a folyamatműködési kockázati elemeket minimalizálja. Ezután ezt időben, térben és szervezésileg illeszteni kell a környezetben már működő biztonsági rendszerekhez, a hatékonyság maximalizálása érdekében. Ezek elvégzése után a folyamat megindulhat kísérleti, majd állandó üzemben. Ellenőrizzük, hogy a működéskor a kockázatminimalizálás úgy valósul-e meg, ahogy terveztük, és fenntartását folyamatos kontrollponti ellenőrzéseinkkel biztosítjuk, amelyek a szükséges módosításokra is lehetőséget biztosítanak. Ebben az időszakban folyamatosan ellenőrizni kell a környezet változásait is, mert a folyamatbiztonság fenntartását ez is jelentősen befolyásolhatja.

Látható, hogy az általános biztonsági feltételek megteremtése meglehetősen szövevényes folyamatokat feltételez, ezért az elméleti kérdések alkalmazását most próbáljuk meg a helyszínre értelmezett gazdasági folyamatokra specifikálni.

1.5 Belső biztonsági kérdések

Mindenképpen külön beszélnünk kell még a belső biztonsági kérdésekről is. Felgyorsult gazdasági világunk folyamatos változása és átalakítása erodálta az alkalmazotti kört, és ez megbízhatóságukkal kapcsolatos megfelelőségi problémákat vet fel, szakmai és erkölcsi téren egyaránt. E problémák kialakulásának döntő többsége a közvetlen végrehajtási környezetben érzékelhető, és ott meg is akadályozható. Ezért különösen jelentős a biztonsági szemléletmód kiterjesztése, és az automatikusan működtetett, kikerülhetetlen kontrollok alkalmazása. A kontrollfolyamatok bevezetése, fenntartása, és szükség szerinti frissítése vezetői feladat és felelősség. Ennek többlépcsős ellenőrzése, hatékonyságának rendszeres értékelése a záloga annak, hogy a biztonság humánoldali minősége megfelelően magas szintű legyen.

A biztonsági szolgáltatások minőségének megítélése körül gyakran alakulnak ki értelmezési viták. Ennek megelőzésére a minőségellenőrző rendszerek kidolgozása, bevezetése a legegyszerűbb megoldás, hiszen e feltételek megállapítása, jogszerű rögzítése már az alapszerződés szintjén megoldható. Hosszabb távon a minőségbiztosító rendszerek egységesítése, kiterjesztése és kötelező alkalmazása megteremtheti az egységesen értelmezett és elvárt szolgáltatási szinteket.

A biztonságtechnikai eszközök alkalmasak arra, hogy az egyéb humán szolgáltatásokkal összerendelve, kikerülhetetlen ellenőrzési pontként működjenek, kikényszerítve az előírt kontrollok végrehajtását. Ez jótékonyan segítheti a folyamatbiztonság fenntartását, mivel a folyamatok végrehajtásának gyorsítási megoldásai között gyakran fordul

elő a kontrollok rövidítése, vagy akár a biztonsági elemek kihagyása. A körültekintően, és a lehető legegyszerűbben megtervezett technikai kontroll segíti a folyamatot, annak működésbiztonsága fenntartása mellett.

1.6 Az egyén fizikai, magánéleti és üzleti titkainak védelme

Egy személy biztonságának védelmét tervezve, gondolatilag egy őt körülvevő, beburkoló gömböt képezzünk, amely a számára ártalmas külső környezeti behatásokat csökkenti, vagy teljesen kizárja. Ez a védelmi rendszer dinamikusan kell, hogy igazodjon a behatások nagyságának és típusainak változásaihoz, ezért folyamatosan jelen levő, a terhelés függvényét követő védelmi erőforrásra van szükségünk a biztonság elvárt szintű fenntartására.

Hogy ezt megtehesük, elsődlegesen fel kell ismernünk azokat a létrejöheto lehetséges ártó tényezőket, melyek célszemélyünket veszélyeztetik, számára kockázati tényezőként jelentkeznek.

Némileg bonyolítja a helyzetet az, hogy a láncfolyamati kockázatokat, illetve a még be nem következett, így nem ismert kockázati tényezőket nem tudjuk előre figyelembe venni.

Másodlagosan a felismert kockázati tényezők elleni védekezés optimális eszközeinek meghatározását kell elvégeznünk, hogy a „burkológömböt” megszerkeszthessük, erőforrásának szükséges elemeit biztosítsuk.

A fizikai védelem tervezésénél ezek a műveletek plasztikusan, egyénre igazítottan nagy biztonsággal elvégezhetőek. Bár azt tudnunk kell, hogy a védekezéstervezésben a legmagasabb kockázati fokot képező veszélyelem maga a célszemélyünk, aki a veszélyforrások generálása tekintetében a legaktívabb.

E szabály különösen érvényesül az egyén magán- és üzleti titkai védelmének tervezése esetén.

A titokvédelem elsődleges szabálya a célszemély kioktatását írja elő, a saját tevékenysége és kommunikációja tartalmi részének kialakításával kapcsolatosan. Ez jelenti azt, hogy tevékenységével és magánéleti titkaival kapcsolatosan meg kell szerkeszteni azt a kommunikációs és közeget, mely biztosítja védett információi sérthetlenségét. Ráadásul ez még csak általános fogalmi feladat, mert a kommunikációs határok kialakításánál messzemenően számít és figyelembe veendő a közeg, amelyben tartózkodunk, illetve az alkalmazott kommunikációs eszköz, melyen az adatközlést végzzük. A közeg, amelyben tartózkodva kommunikálunk, nemcsak a velünk közvetlenül együtt levő személyekből állhat, hanem a hallótávolságban levő egyéb személyek is kockázati tényezőként szerepelnek. És még csak ezek után következik a céltudatos információvadászok és eszközeik belépése a védelem tervezésébe. Több évtizedes tapasztalataim birtokában bátran kijelentem, hogy az információvesztés, adatszivárgás bekövetkezésekor elvégzett vizsgálatok szerint több mint 90%-os volt az adatgazda miatt bekövetkezett – figyelmetlenségre, jól értesültségre, vagy felelőtlen ségi okokra visszavezethető – elkövetési esemény. Az üzleti vagy magánéleti „hírszerzés” legbiztosabb forrásai a vendéglők,

sportpályák, baráti társaságok, ahol az információbirtokos célszemélyünk megfordul. Technikai eszközök bevetése e célból ezért nem is biztos, hogy szükséges.

1.7 A létesítmények működtetésének kockázati alapfeltételei

Ahhoz, hogy bármilyen értékteremtési műveletet megkezdhessünk, a végzendő folyamatok működésének ideális feltételeit meg kell teremtenünk. Ez létesítmény, eszköz, erőforrás, energiaszolgáltatás, és logisztika feladatai tekintetében, valamint ezek biztonságos működésének megteremtése mellett lehetséges csupán. Ezek bármelyikének veszélyeztetése a produktum előállításának, vagy az elvárt teljesítmény korlátozásának eredményét hozza magával, vagyis az **értékteremtés** folyamatának útjában áll.

Tehát a működési folyamatok biztonságának veszélyeztetése kritikusan befolyásolja az értékteremtés lehetséges nagyságát. A biztonsági feladatok körülveszik a kialakítás, az üzemeltetés és az értékesítés folyamatait, és a kialakult veszélyhelyzetek, valamint az újólag formálódó, valós biztonsági igények mentén dinamikusan változnak.

A biztonsági auditot magánbiztonsági szolgáltatásként polgári jogi szerződés alapján biztonsági szakemberek végzik az alábbi módszerekkel: dokumentumok tanulmányozása, interjúk készítése, helyszíni szemlék, hatóságoktól való információkérés, fedett módszerekkel történő megfigyelés, helyzet-beállítósos gyakorlati kísérlet, SWOT-analízis. Az audit összefoglaló jelentéssel zárul, amely tartalmaz biztonságvédelmi javaslatokat is. Hogy érthetővé váljon ezen eszmefuttatás, haladjunk végig részleteiben az említett területeken.

1.7.1 A helyszín kiválasztása

A megvalósítás első lépéseként a megfelelő helyszínt kell kiválasztanunk, ahol az értékteremtés folyamatait kívánjuk végezni, feltételezve, hogy az elméleti tervezési, technológizálási folyamatok már lezajlottak. Itt persze a folyamatok kettéválnak, attól függően, hogy új létesítmény építéséről, vagy meglévő épület átalakításáról beszélünk.

A kiválasztás fázisai a következők:

A fizikai megfelelőség meghatározásának kérdései:

- alkalmasság a kívánt feladatra (tagozottság és színteztettség, teherbírás a szükséges eszközpark ismeretében, befogadási szempontok, belső közlekedési lehetőségek, menekülési útvonalak kialakítása, szociális szükségletek);
- katasztrófa helyzetek gyakorisági kérdései (a kiválasztott helyszín környezeti katasztrófa helyzetének elemzése, árvíz, földrengés, tűz stb.);
- a szükséges energiaigények ellátásbiztonsága (a létesítmény valós igényeinek megfelelő mennyiségű és minőségű, folyamatosan elérhető energiaforrások megléte vagy megteremtése);
- informatikai és hírhálózati csatlakozás lehetőségei (telefon, NET);

- logisztikai feladatok végrehajtásának követelményei (a szállítás és a közlekedés szükséges mértékű meglétének, vagy a létrehozás biztosításának lehetőségei);
- munkaerő-ellátás környezeti forráslehetőségei (megfelelő mennyiségű és képzettségű munkaerő biztosítása a folyamatok végzésére).

Biztonsági kockázati kérdések:

- a környezet bűnügyi fertőzöttsége (a közvetlen környezetben kialakult bűnügyi fertőzöttség felderítése, a külső támadások elleni védelem kialakításának lehetőségei, költségei);
- a tervezett létesítmény értékkeremtési folyamatához rendelt szükséges védelmi szintjének meghatározása (bizalmasság, titkosság, adatvédelem, hozzáférés-korlátozás, védelmi technika szükséges szintje, őrzés, épületfelügyelet, tűz-, munka-, környezet-, foglalkozás-egészségügyi kérdések, pandémiás terv);
- BCP, DRP szükséges szintje, váltóhelyek kiválasztása, a folyamatos üzemelés minimumszintjének meghatározása (bővebben: 4.1.1.3. pontban);
- az üzletfolytonosság szintjeinek meghatározása, krízisbizottság megalakítása, vészhelyzeti feladatok meghatározása, az üzemelés helyreállításának terve;
- a biztonsági terv elkészítése;
- a fentiek teljes ismeretében készül a létesítmény részletes védelmi terve, amely az ideális működési feltételek biztosítására hivatott).

1.7.2 A megvalósítás alapkérdései

- a kivitelezési terv és az ahhoz használatos anyag pontossága;
- a tervekben meghatározott és elfogadott paraméterek megvalósításának fokozott ellenőrzése;
- minőségi és garanciakérdések (a felhasznált anyagok és a kivitelezési munka minőségének garantálása a kivitelező által);
- engedélyezési folyamatok (a létesítmény működéséhez szükséges hatósági engedélyek teljes körű beszerzése, illetve időszakos felülvizsgálatának intézése);
- parkolási lehetőségek (a dolgozók, látogatók és ügyfelek, valamint a szükséges szállítási tevékenységek parkolási lehetőségek előkészítését követelik meg).

1.7.3 A létesítmény üzemszerű működtetése

Ennek első lépése a működés törvényi feltételeinek megteremtése!

A működésbiztonság további feladatai:

- a beléptetés rendjének és eszközeinek meghatározása (a biztonsági szint határozza meg a beléptetést, a belső mozgás rendjét és dokumentálását. Idetartozik

- a vendégek és a külső vállalkozók beléptetésének, benttartózkodásának rendje is.);
- szállítás;
  - az áruforgalmat végző járművek ki- és beléptetése, nyilvántartása, a szállítási útvonalak és segédeszközök biztosítása, tárolóhelyek kialakítása, védelme, anyagmozgatás-biztonsági ellenőrzés;
  - termelési folyamat igényei (a termék előállításának folyamatát körülvevő biztonsági tevékenységek irányítása, végzése, többszintű ellenőrzése);
  - a termelési folyamathoz tartozó munkavédelmi feladatok (munkavédelmi szabványok szerinti megfelelés folyamatos biztosítása, betartásának ciklikus ellenőrzése);
  - termékvédelem (a létrehozott termék szükség és előírás szerinti védelme, tárolás, szállítás közbeni ellenőrzése).

1.7.4 Ipari kémkedés

Rendkívül kényes kérdés, hogy a jelenlegi feszült gazdasági helyzetben bármilyen ellenfélről szerzett, gazdasági előnyt biztosító információ csökkenti a kiugrás lehetőségét, versenyhelyzeti pozícióját és a termék eladhatósági lehetőségeit (például a Play Station II., vagy a Samsung-ügy).

Idetartozó felügyelendő kérdések:

- a termék szabadalmi korlátai, újszerűsége;
- forgalmi és kereskedelmi adatok;
- ügyfélkörü adatok;
- a fejlesztésben vagy a kivitelezés irányításában részt vevő szakemberek elcsábítása.

A fent leírtak az értékteremtést mint alapfolyamatot veszik figyelembe, és az általános, kihagyhatatlan védelemtervezési alapokat foglalják össze. Ha egy konkrét feladatra alkalmazzuk őket, nyilván egyéb feladatspecifikus szempontok is megjelenhetnek, de természetesen ezek a leírtak mellé szorosan illeszkedően alkalmazandóak.

2. FEJEZET

A természeti területek és értékek, valamint a környezet védelme

2.1 Természetvédelem

A természeti értékek és természeti területek a nemzeti vagyon sajátos és pótolhatatlan részei. Fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és jövő nemzedékek számára való megőrzése az emberiség alapvető feladata. Az ember és természet közötti harmonikus kapcsolat kialakítása a természet hatékony védelmének létrehozását igényli.

Minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. Ennek érdekében a tőlük elvárható mértékben kötelesek közreműködni a veszélyhelyzetek és károsodások megelőzésében.

2.1.1 A természeti értékek és a természeti területek általános védelme

a) Tájvédelem

A táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban találhatók a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek.

A településrendezési terv tartalmazza a tervezési területen található egyedi tájértékek felsorolását.

A történelmileg kialakult természetkímélő hasznosítási módok figyelembevételével biztosítani kell a természeti terület használata és fejlesztése során a táj jellegének, esztétikai, természeti értékeinek, a tájakra jellemző természeti rendszereknek és egyedi tájértékeknek a megóvását.

Külterületi ingatlan, különösen természeti terület belterületté, illetve beépítésre szánt területté minősítésére akkor kerülhet sor, ha annak következtében a táj jellege, esztétikai és természeti értéke nem károsodik helyreállíthatatlanul.

b) A vadon élő élővilág védelme

A vadon élő szervezetek, továbbá ezek állományai, életközösségei megőrzését élőhelyük védelmével együtt kell biztosítani. A vadon élő szervezetekre vonatkozó rendelkezések kiterjednek a faj minden egyedére, annak valamennyi fejlődési szakaszára, alakjára, állapotára, részére.

Az élővilág részét képező élő szervezet, azaz egy állatfaj egyetlen egyedének elpusztításával is megvalósítható a természetvédelmi törvényben alapfogalomként meghatározott természeti érték veszélyeztetése, illetve károsítása.

c) Természeti területek körének meghatározása

Természeti területnek minősül, amennyiben a természetközeli állapotnak (amelynek kialakulására az ember csekély mértékben hatott) megfelel:

- az erdő, gyepek, nádasok, művelési ágú termőföld;
- a művelés alól kivettként nyilvántartott földterület, ha nem építmény elhelyezésére szolgál, vagy ha a törvény hatálybalépésekor, jogerősen jóváhagyott bányászati műszaki üzemi terv alapján nem áll bányaművelés alatt;
- a mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterület.

A természeti területek jegyzékét a miniszter az agrárpolitikáért felelős miniszterrel együtt közzéteszi.

A természeti terület kijelölésének tényét az ingatlan-nyilvántartásba fel kell jegyezni, a kijelölés feloldását követően a feljegyzést törölni kell.

A vadon élő szervezetek élőhelyeinek, azok biológiai sokféleségének megóvása érdekében minden tevékenységet a természeti értékek és területek kíméletével kell végezni.

A természetközeli állapotú vízfelületeket, nádasokat és más vizes élőhelyeket, valamint a mezőgazdasági termelés számára kedvezőtlen termőhelyi adottságú területek természetes növényállományát meg kell őrizni.

d) A földtani természeti értékek általános védelme

A földtani természeti értékek védelme a tájvédelmet, továbbá az élettelen és meg nem újítható természeti erőforrások, és az élővilág létfeltételeinek megóvását szolgálja. A földtani természeti értékek általános védelme kiterjed a földtani, felszínalaktani képződményekre, ásványokra, ásványtársulásokra, ősmaradványokra.

A természeti érték igénybevitelével járó tevékenység, így különösen a beruházás, építés, létesítés tervezése, kivitelezése során biztosítani kell, hogy a földtani természeti értékek, valamint a nyilvántartott ásványvagyon csak a lehető legkisebb mértékben károsodjon.

e) A természeti értékek és a természeti területek védelmével kapcsolatos eljárási szabályok

Természeti területen a gyepek és nádasok művelési ág megváltoztatásához, a gyepek, valamint a nád és más vízi növényzet égetéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

A körzeti vadgazdálkodási terv természeti területet érintő részének kiadásához a miniszter egyetértése szükséges.

f) Természeti területek és értékek kiemelt oltalma, a védett természeti területek

A védett természeti terület a védelem kiterjedtségének, céljának, hazai és nemzetközi jelentőségének megfelelően lehet:

- nemzeti park,
- tájvédelmi körzet,
- természetvédelmi terület,
- természeti emlék.

Nemzeti park az ország jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.

Tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és a természeti értékek megőrzése.

Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. A védett láp, szikes tó természetvédelmi területnek minősül.

Természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. A védett forrás, víznyelő, kunhalom, földvár természeti emlékek minősül.

Nemzeti park, tájvédelmi körzet létesítésére kizárólag a miniszter jogosult.

2.1.2 Védőövezet

Védett természeti területet – szükség esetén – védőövezettel kell ellátni.

2.1.3 Védett természeti területre vonatkozó szabályok

Tilos a védett természeti terület állapotát (állagát) és jellegét a természetvédelmi célokkal ellentétesen megváltoztatni.

Védett természeti területen a táj és a természet esztétikai adottságának megóvásán túl

- tilos olyan épületet, építményt, nyomvonalas létesítményt, berendezést létesíteni vagy üzembe helyezni, amely annak jellegét és állapotát veszélyezteti, károsítja, vagy ott a tájképi egységet megbontja;
- gondoskodni kell a vadon élő szervezetek, életközösségeik, a biológiai sokféleség fennmaradásához szükséges természeti feltételek, így többek között a talajviszonyok, vízháztartás megőrzéséről;
- a terület vagy annak meghatározott része felett a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére repülés számára tiltott vagy korlátozott légteret kell kijelölni.

- a helyhez kötött kültéri mesterséges megvilágítást külterületen, illetve beépítésre nem szánt területen – a közcélú közlekedési létesítmények biztonságos üzemeltetéséhez szükséges megvilágítástól eltekintve – úgy kell kialakítani, hogy a védett vagy a közösségi jelentőségű állatfajokat ne zavarja, veszélyeztesse, károsítsa.

A fenti kötelezettségek teljesítésére a természetvédelmi hatóság, vagy megkeresésére, az arra hatáskörrel rendelkező hatóság kötelezi az érdekelteket és meghatározza a kötelezettség teljesítésének módját, így különösen a tevékenység abbahagyását, az eredeti állapot helyreállítását, valamint határidejét.

Valamennyi védett természeti területre – az ott tevékenységet folytatókra kötelező erejű – természetvédelmi kezelési tervet kell készíteni. A természetvédelmi kezelési tervet 10 évenként felül kell vizsgálni.

Védett természeti területen lévő közúton a közlekedést (tartózkodást) – ha az a védett természeti területet vagy értéket zavarja, veszélyezteti, károsítja – a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére az útügyi hatóság korlátozza vagy megtiltja. Védett természeti területen vagy annak meghatározott részén a közlekedést és a tartózkodást – ha a védelem érdekei szükségessé teszik – a természetvédelmi hatóság korlátozhatja, illetve megtilthatja.

Védett természeti terület károsítása, veszélyeztetése vagy jogellenes zavarása esetén a természetvédelmi hatóság köteles az ilyen magatartás tanúsítóját a tevékenység folytatásától eltiltani.

Védett természeti területen a hatáskörrel rendelkező hatóság – szükség esetén a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére – építési, telekalakítási tilalmat, illetőleg egyéb, jogszabályban meghatározott használati korlátozást köteles elrendelni.

Fokozottan védett természeti területre történő belépéshez – a jelzett turistautak és tanösvények kivételével – a természetvédelmi hatóságnak az igazgatóság szakértői véleményének figyelembevételével kiadott engedélye szükséges. A külön jogszabályok alapján erre feljogosított személyek – feladatuk ellátásához szükséges mértékben – engedély nélkül beléphetnek.

Fokozottan védett természeti területen csak természetvédelmi kezelés engedélyezett tevékenység, továbbá – a lehetőséghez képest – a természetvédelmi hatósággal egyeztetett közvetlen élet- és vagyoni védelmi beavatkozás végezhető.

A tulajdonos, vagyongazdálkodó, használó köteles túrni a természetvédelmi hatóságnak, az igazgatóságnak, illetve a természetvédelmi kezelést ellátó szervnek a védett természeti érték, terület, valamint egyedi tájérték oltalma, tudományos megismerése, bemutatása érdekében végzett tevékenységét, így különösen a természetvédelmi érték vagy egyedi tájérték megközelítését, bemutatását, őrzését, állapotának ellenőrzését, és a hatósági tájékoztató, valamint eligazító táblák elhelyezését.

2.1.4 Védett növény- és állatfajok, társulások

Tilos a védett növényfajok egyedeinek veszélyeztetése, engedély nélküli elpusztítása, károsítása, élőhelyeinek veszélyeztetése, károsítása.

Gondoskodni kell a védett növény- és állatfajok, társulások fennmaradásához szükséges természeti feltételek, így többek között a talajviszonyok, vízháztartás megőrzéséről.

Fokozottan védett növényfaj egyedének, virágának, termésének vagy szaporításra alkalmas szervének eltávolításához, elpusztításához, megszerzéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

Fokozottan védett növényfajok esetén engedély csak természetvédelmi vagy más közérdekből adható meg.

Tilos a védett állatfajok egyedének zavarása, károsítása, kínozása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyeinek lerombolása, károsítása.

Elektromosenergia-szállító légvezetékek létesítésekor, valamint középfeszültségű szabad légvezeték teljes szakaszosszra kiterjedő felújításakor olyan műszaki megoldásokat kell alkalmazni, amelyek a vadon élő madarakat nem veszélyeztetik.

2.1.5 A természet védelmének tervezési és szervezeti rendszere

a) A természet védelme és a területi tervezés

A természet védelmével, a biológiai sokféleség megőrzésével kapcsolatos állami feladatok és politika meghatározása, a természeti és táji értékek, természetes élőhelyek, vadon élő növény- és állatfajok, valamint más természeti értékek felmérésének, értékelésének, védelmének és helyreállításának biztosítása, az ezzel kapcsolatos tevékenységek összehangolása érdekében a Nemzeti Környezetvédelmi Program részét képező Nemzeti Természetvédelmi Alaptervet kell készíteni.

Ökológiai (zöld) folyosóvá történő kijelölés tényét az ingatlan-nyilvántartásba fel kell jegyezni, a kijelölés feloldását követően a feljegyzést törölni kell. Település külterületének belterületbe vonásához a természetvédelmi hatóság előzetes véleménye szükséges. A települési önkormányzat – fővárosban a fővárosi önkormányzat – az illetékességi területen található helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartására tervet készít. A tervnek az országos, a regionális tervekkel összhangban kell lennie. A tervet a települési önkormányzat képviselő-testülete, a fővárosban és a megyei jogú városban a közgyűlés rendelettel fogadja el.

A tervek előterjesztéséhez az igazgatóság előzetes véleménye szükséges.

2.1.6 A természetvédelem állami szervezete

A miniszter főbb feladatai:

- a) irányítja a természet védelmével kapcsolatos tevékenységeket, a természetvédelem területi államigazgatási szerveit;
- b) gondoskodik a természet védelmével kapcsolatos állami kutatások tervezéséről, koordinálásáról, az állapotfelvételi és folyamatos információs, megfigyelő és értékelő (monitoring) rendszerek kialakításáról, működéséről;
- c) terveket készít és készített a természet védelmével kapcsolatban;
- d) a természet védelme érdekében együttműködik a társadalom önszerveződő csoportjaival, érdekképviseleti szervezeteivel;
- i) közreműködik a természet védelmével kapcsolatos oktatási, ismeretterjesztési tevékenységek irányításában, valamint a természetvédelmi ismeretek oktatási tanrendbe illesztésében.

A természetvédelmi igazgatás feladatait e törvény és más jogszabályok rendelkezései alapján a miniszter, az államigazgatási szervek, valamint a jegyző, a fővárosban a főjegyző látják el.

A természeti értékek és területek, különösen a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése érdekében – egyenruhával és szolgálati lőfegyverrel ellátott tagokból álló – természetvédelmi őrszolgálat működik. Tevékenységüket a fegyveres biztonsági őrségről a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény szabályozza. Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény a rendészeti feladatot ellátó személyek körébe sorolta az erdővédelmi őrt, a hegyőrt, a hivatásos vadászt, a rendészeti feladatot ellátó erdőszaki szakvizsgálót, a halászati őrt, a közterület-felügyelőt, az önkormányzati természetvédelmi őrt, és a mezőőrt.

A rendészeti feladatot ellátó személyek felügyeletét a miniszter a Minisztérium és a nemzeti park igazgatóságok útján gyakorolja. Kényszerítő eszközök alkalmazásának, a jogszerűségének vizsgálata és panasz tárgyában a felügyeletet a rendőrség látja el.

2.1.7 Az ügyész szerepe a természetvédelemben

Az ügyész a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározottak szerint jár el a természeti területek, értékek, különösen a védett természeti területek és értékek a Büntető Törvénykönyvben tilalmazott módon való megsértése esetén.

2.1.8 Az önkormányzatok természetvédelmi feladatai

A megyei önkormányzat gondoskodik a megye területén található helyi jelentőségű védett természeti területek védelmével kapcsolatos tevékenységek összehangolásáról.

A megyei önkormányzat feladatkörében:

- a) javaslatot tesz helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításra;
- b) a települési önkormányzat felkérése alapján részt vesz a helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítás előkészítésében;
- c) elősegíti a települési önkormányzatok természetvédelmi tevékenységét.

2.1.9 A természetvédelem eljárásjogi szabályai és szankciói

a) Természetvédelmi bírság

Aki tevékenységével vagy mulasztásával

- a természet védelmét szolgáló jogszabály, illetve egyedi határozat előírásait megsérti;
- a védett természeti értéket jogellenesen veszélyezteti, károsítja, elpusztítja, vagy védett természeti terület állapotát, minőségét jogellenesen veszélyezteti, rongálja, abban kárt okoz;
- a védett természeti területet, továbbá barlangot jogellenesen megváltoztatja, átalakítja, illetve azon vagy abban a védelem céljával össze nem egyeztethető tevékenységet folytat;
- a védett élő szervezet, életközösség élőhelyét, illetőleg élettevékenységét jelentős mértékben zavarja;
- a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély, hozzájárulás nélkül vagy attól eltérően végez, természetvédelmi bírságot köteles fizetni.

A természetvédelmi bírságot a természetvédelmi hatóság szabja ki. A természetvédelmi bírság adók módjára behajtandó köztartozás.

A bírság kiszabására a természetvédelmi hatóságnak a cselekményről való tudomásszerzésétől számított 1 éven túl nincs lehetősége. Az elkövetésétől számított öt éven túl nem szabható ki bírság, kivéve, ha a cselekmény jogszerűtlen állapot fenntartásával valósul meg. Ebben az esetben az elévülés mindaddig nem kezdődik meg, amíg a jogszerűtlen állapot fennáll.

Ha a természetvédelmi bírságot a helyi védett természeti terület esetében szabták ki, akkor az önkormányzat környezetvédelmi alapja, vagy annak természetvédelmi célokat szolgáló részének bevételi forrása. Ha a települési önkormányzat nem rendelkezik környezetvédelmi alappal, akkora a teljes összeg a központi költségvetés bevétele.

A természetvédelmi bírság nem mentesít a büntetőjogi, a szabálysértési, a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, továbbá a helyreállításra vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

2.2 Környezetvédelem

A környezetvédelem célja az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása.

A környezethasználatot úgy kell megszervezni és végezni, hogy a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő, megelőzze a környezetszennyezést, valamint kizárja a környeztkárosítást.

A környezethasználó felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért.

2.2.1 Együttműködés

Az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a természetes személyek és szervezeteik, a gazdálkodást végző szervezetek és mindezek érdekvédelmi szervezetei, valamint más intézmények együttműködni kötelesek a környezet védelmében.

2.2.2 Tájékozódás, tájékoztatás és nyilvánosság

A környezet védelmével kapcsolatos állampolgári jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése céljából a közfeladatot ellátó szervek mindenki számára lehetővé teszik a környezet és az egészség lényeges összefüggéseinek, a környeztkárosító tevékenységek és azok fontosságának megismerését.

Mindenkinek joga van a külön jogszabályban meghatározott környezeti információkat – mint közérdekű adatokat – megismerni.

2.2.3 A környezeti elemek egységes védelme

A környezeti elemek egységes védelmébe beletartozik a föld, a víz, a levegő, az élővilág és az épített környezet védelme.

A környezeti elemeknek vagy azok rendszerének a veszélyeztető hatások elleni védelme érdekében védelmi övezetek jelölhetők ki.

A védelmi övezetekben – külön jogszabályok rendelkezése alapján – egyes tevékenységek korlátozása vagy tilalma, építési, anyagfelhasználási, területhasználati korlátozások és tilalmak, illetőleg rendszeres mérési és megfigyelési kötelezettségek rendelhetők el.

2.2.4 A környezet védelmét szolgáló állami tevékenység

A környezet védelmének jogi szabályozását, a környezet védelmével összefüggő jogok és kötelezettségek megállapítását és megtartásuk ellenőrzését, a környezet védelmének tervezését és irányítását az állam és a helyi önkormányzat szervei látják el.

A környezetvédelem állami feladatai különösen:

- a) a környezet igénybevételenek, megóvásának, károsodása megelőzésének, veszélyeztetése megszüntetésének, helyreállításának, illetve állapota fokozatos javításának irányítása;
- b) a környezetvédelem kiemelt feladatainak meghatározása;
- c) a környezetvédelmi célok elérését szolgáló jogi, gazdasági és műszaki szabályozórendszer megállapítása;
- d) a környezetvédelmi államigazgatási feladatok ellátása;
- e) a feladatok végrehajtását megalapozó, a környezet állapotát és az arra gyakorolt hatásokat mérő-, megfigyelő-, ellenőrző-, értékelő- és információs rendszer kiépítése, fenntartása és működtetése;
- f) a környezetvédelem kutatási, műszaki-fejlesztési, nevelési-képzési és művelődési, tájékoztatási, valamint a környezetvédelmi termék- és technológia-minősítési feladatok meghatározása, és ellátásuk biztosítása;
- g) a környezetvédelem gazdasági-pénzügyi alapjainak biztosítása.

2.2.5 A Nemzeti Környezetvédelmi Program

A környezetvédelmi tervezés alapja a hatévente megújítandó, az Országgyűlés által jóváhagyott Nemzeti Környezetvédelmi Program.

A Kormánynak a Program megújítására irányuló előterjesztés benyújtásakor az Országgyűlés előtt be kell számolnia a Program végrehajtásáról és a végrehajtás során szerzett tapasztalatokról.

2.2.6 Országos Környezetvédelmi Tanács

A környezetvédelem széles körű társadalmi és tudományos, szakmai megalapozása érdekében – legfeljebb 22 tagú – Országos Környezetvédelmi Tanács működik.

2.2.7 A helyi önkormányzatok környezetvédelmi feladatai

A települési önkormányzat (Budapesten a Fővárosi Önkormányzat is) a környezet védelme érdekében

- a) biztosítja a környezet védelmét szolgáló jogszabályok végrehajtását, ellátja a hatáskörébe utalt hatósági feladatokat;

- b)* önálló települési környezetvédelmi programot dolgoz ki, amelyet képviselő-testülete (közgyűlése) hagy jóvá;
- c)* a környezetvédelmi feladatok megoldására önkormányzati rendeletet bocsát ki, illetőleg határozatot hoz;
- d)* együttműködik a környezetvédelmi feladatot ellátó egyéb hatóságokkal, más önkormányzatokkal, egyesületekkel;
- e)* elemzi, értékeli a környezet állapotát illetékességi területén, és arról szükség szerint, de legalább évente egyszer tájékoztatja a lakosságot;
- f)* a fejlesztési feladatok során érvényesíti a környezetvédelem követelményeit, elősegíti a környezeti állapot javítását.

A megyei önkormányzat az épített és természeti környezet védelmével kapcsolatos feladatainak ellátása érdekében

- a)* a települési önkormányzatokkal és az illetékes megyei területfejlesztési tanáccsal egyeztetve megyei környezetvédelmi programot készít, melyet a megyei közgyűlés hagy jóvá;
- b)* előzetes véleményt nyilvánít a települési önkormányzati környezetvédelmi programokról, illetve kezdeményezheti azok megalkotását;
- c)* állást foglal a települési önkormányzatok környezetvédelmet érintő rendeleteinek tervezetével kapcsolatban;
- d)* elősegíti az önkormányzatok közötti egyezség létrehozását;
- e)* javaslatot tehet települési önkormányzati környezetvédelmi társulások létrehozására.

A települési önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozik:

- a)* a füstködriadó terv,
- b)* a háztartási tevékenységgel okozott légszennyezésre vonatkozó egyes sajátos, valamint az avar és kerti hulladék égetésére vonatkozó szabályok rendelettel történő megállapítása, valamint
- c)* a légszennyezettség szempontjából ökológiailag sérülékeny területek kijelölésével kapcsolatos eljárásban való közreműködés.

A fentiekben meghatározottak rendelettel történő megállapítása (c) pont kivételével) Budapesten a Fővárosi Közgyűlés hatáskörébe tartozik.

A polgármester (főpolgármester) levegőtisztaság-védelmi feladatkörébe, illetőleg államigazgatási, hatósági hatáskörébe tartozik:

- a)* a füstködriadó terv kidolgoztatása és végrehajtása;
- b)* a füstködriadó terv végrehajtása során a légszennyezést okozó, szolgáltató, illetve termelő tevékenységet ellátó létesítmények üzemeltetőinek más energia-hordozó, üzemmód használatára kötelezése, az üzemeltető tevékenységének, valamint a közúti közlekedési eszközök üzemeltetésének időleges korlátozása vagy felfüggesztése;

- c) a külön jogszabályban meghatározott szmoghelyzet (füstködállapot) bekövetkezése esetén az érintett lakosság tájékoztatása a meglévő és várható túllépés helyéről, mértékéről és időtartamáról, a lehetséges egészségügyi hatásokról és a javasolt teendőkről, valamint a jövőbeli túllépés megelőzése érdekében szükséges feladatokról.

2.2.8 Települési önkormányzati környezetvédelmi alapok

A környezetvédelem elősegítése érdekében a települési önkormányzat – Budapesten a Fővárosi Önkormányzat is – önkormányzati rendelettel önkormányzati környezetvédelmi alapot hozhat létre.

Az önkormányzati környezetvédelmi alapot környezetvédelmi célokra kell felhasználni.

2.2.9 A környezet használata után fizetendő díjak

A környezet terhelését, igénybevételét csökkentő intézkedések fedezetét megteremtő díjak:

- a) környezetterhelési díjak,
- b) igénybevételi járulékok,
- c) termékdíjak,
- d) betétdíjak.

A díjak mértékét úgy kell megállapítani, hogy azok ösztönözzék a környezethasználót a környezet igénybevételének és terhelésének csökkentésére.

A díjak mértékét és a felhasználás célját a díjfizetésre kötelezettek érdekképviselőivel egyeztetve kell kialakítani. A díjakat időben és mértéküket tekintve fokozatosan kell bevezetni.

A díjakról rendelkező külön jogszabályban úgy kell meghatározni a felhasználás céljait és módját, hogy a befolyt összeg döntő része a díj fizetésének meghatározásakor alapul vett környezetterhelés, illetőleg környezet-igénybevétel mérséklésére legyen fordítható.

2.2.10 Környezetterhelési díj

A környezeti elemekbe juttatott szennyező anyagok után fizetendő környezetterhelési díjat meghatározott anyagokra, energiafajtákra vagy ezek csoportjára külön, a kibocsátott anyag vagy energia mennyiségével arányosan kell meghatározni. Az arányossági tényező területi kategóriától és a kibocsátási határértékektől függően eltérő lehet.

2.2.11 Igénybevételi járulék

A környezeti elem igénybevétele után fizetendő járulékot a környezeti elem igénybe vett mennyiségével arányosan kell megállapítani. Az arányossági tényező területi kategóriától függően eltérő lehet.

2.2.12 Termékdíj

A termékdíj mértékét az előállított, behozott, illetve forgalmazott termék egységnyi mennyiségére kell megállapítani.

A termékdíj fizetési kötelezettség alá tartozó egyes elhasználandó termékek visszafogadására és megfelelő kezelésére a termék előállítója, illetőleg forgalmazója, ideértve az importőrt is, jogszabály rendelkezése alapján kötelezhető.

A visszafogadási kötelezettséggel terhelt termék termékdíját a visszafogadott, elhasználandó termékek hasznosítására vagy ártalmatlanítására, illetve az ezt megvalósító be-
ruházások finanszírozására kell fordítani.

2.2.13 Betétdíj

A betétdíjas termék forgalmazója köteles a használt termék visszavételéről és megfelelő kezeléséről gondoskodni, továbbá a forgalmazáskor felszámított betétdíjat a termék visszaszolgáltatójának megfizetni.

2.2.14 A környezetvédelmi igazgatás

a) Előzetes vizsgálati eljárás

A környezetre jelentős, illetve várhatóan jelentős mértékben hatást gyakorló tevékenység megkezdése előtt környezeti hatásvizsgálatot kell végezni.

A környezeti hatásvizsgálat eredményeit a kérelmezőnek környezeti hatástanulmányban kell bemutatnia.

b) Az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás

Az egyes – külön jogszabályban megjelölt – tevékenységek környezetet terhelő kibocsátásainak megelőzésére, a környezeti elemeket terhelő kibocsátások, valamint a környezetre ható tényezők csökkentésére, illetőleg megszüntetésére irányuló, az elérhető legjobb technikán alapuló intézkedéseket az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás során kell megállapítani.

A környezetvédelmi hatóság a jogerős határozatot nyilvánosságra hozza.

A környezetvédelmi hatóság a környezetvédelmi engedélyt vagy az egységes környezethasználati engedélyt visszavonja, ha a jogerőre emelkedéstől számított öt éven belül

a tevékenységet, illetve az ahhoz szükséges építési előkészítési munkákat nem kezdték meg, illetőleg ha a jogosult nyilatkozik arról, hogy a környezetvédelmi engedéllyel vagy az egységes környezethasználati engedéllyel nem kíván élni, továbbá akkor is, ha az engedélyezéskor fennálló feltételek lényegesen megváltoztak.

c) Környezetvédelmi felülvizsgálat

Az egyes tevékenységek környezetre gyakorolt hatásának feltárására és megismerésére, valamint a környezetvédelmi követelményeknek való megfelelés ellenőrzésére környezetvédelmi felülvizsgálatot kell végezni.

A környezetvédelmi hatóság az érdekeltet tevékenysége környezetre gyakorolt hatásának feltárása érdekében – teljes körű vagy részleges – felülvizsgálatra kötelezheti, amennyiben környezetveszélyeztetést, illetve környezetszennyezést észlel.

2.2.15 Felelősség a környezetért

a) A jogi felelősség általános alapja

A környezetvédelmi igazgatási szerv:

- a) kötelezi a környezethasználót az e törvényben és a külön jogszabályokban meghatározott szükséges környezetkárosodást megelőző, valamint helyreállítási intézkedések megtételére;
- b) megteheti a szükséges környezetkárosodást megelőző, illetve helyreállítási intézkedéseket saját maga, illetve azt mással elvégeztetheti.

Ha több környezetkárosodás, illetve több környezeti elemet érintő környezetkárosodás egyidejű helyreállítása szükséges és a helyreállítás egyidejű megvalósítására nincs lehetőség, a környezetvédelmi hatóság dönt a környezetkárosodások helyreállításának sorrendjéről.

A megbízott által ilyen minőségében okozott környezetveszélyeztetésért vagy környezetkárosodásért a megbízó a megbízottal egyetemlegesen felel.

Jogerősen megállapított környezetkárosítás esetén a környezetvédelmi hatóság a helyreállítási intézkedés megtételére kötelező határozatában elidegenítési és terhelési tilalmat rendel el a helyreállítási intézkedés megtételére kötelezett személy azon ingatlanaira, amelyek a helyreállítási intézkedés költségeinek előreláthatólag finanszírozandó összegére kellő fedezetet nyújtanak.

A fenti esetben a környezetvédelmi hatóság megkeresi az ingatlanügyi hatóságot az elidegenítési és terhelési tilalom ingatlan-nyilvántartásba történő feljegyzése, ha pedig a kötelezett a szükséges helyreállítási munkákat elvégezte, a feljegyzés törlése végett.

Ha a környezetkárosodást megelőző, illetve a helyreállítási intézkedés költségeit a környezethasználó helyett a központi költségvetés finanszírozta, a környezetvédelmi hatóság a finanszírozott költségek összegének erejéig a környezethasználó ingatlanvagyonára a Magyar Állam javára jelzálogjog, ennek biztosítására pedig elidegenítési és

terhelési tilalom bejegyzését rendeli el. Ha a környezethasználó ingatlanvagyonának értéke a központi költségvetés által finanszírozott összegre nem nyújt kellő fedezetet, a környezetvédelmi hatóság a környezethasználó ingó vagyonára is elrendeli a jelzálog-jog bejegyzését.

A környezetvédelmi hatóság a környezethasználóval szemben a költségek megtérítését az intézkedések befejezésétől vagy a környezethasználó azonosításától számított öt éven belül követelheti, attól függően, hogy melyik következik be később.

Az Európai Unió más tagállamát érintő környezetveszélyeztetés, valamint környezetkárosodás esetén az érintett tagállamokkal együtt kell működni a szükséges megelőzési, illetve helyreállítási intézkedések megvalósítása, továbbá a megfelelő tájékoztatás érdekében.

Ha a környezetkárosodás más államot is érinthet, a miniszter megfelelő tájékoztatással látja el a környezetkárosodás tekintetében az érintett államot.

A miniszter jelenti az Európai Bizottságnak, illetve a többi érintett tagállamnak a szükséges megelőzési, illetve helyreállítási intézkedésekre vonatkozó javaslatával együtt – ideértve a megelőzés és a helyreállítás költségeit is –, ha a környezetvédelmi hatóságok illetékességi területükön olyan környezetkárosodást fedeztek fel, amely nem az ország területén keletkezett.

b) Kártérítési felelősség

A környezet igénybevételeivel, illetőleg terhelésével járó tevékenységgel vagy mulasztással másnak okozott kár környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kárnak minősül és arra a Polgári Törvénykönyvnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

c) Környezetvédelmi bírság

Aki jogszabályban, hatósági határozatban, közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi aktusban megállapított, közvetlenül vagy közvetve a környezet védelmét szolgáló előírást megszeg, illetve határértéket túllép, a jogsértő magatartás súlyához – így különösen az általa okozott környezetszennyezés, illetőleg környezetkárosítás mértékéhez, időtartamához és ismétlődéséhez – igazodó környezetvédelmi bírságot köteles fizetni.

A környezetvédelmi bírságot a környezet-igénybevételi járulékon és a környezetterhelési díjon felül kell megfizetni.

A környezetvédelmi bírság nem mentesít a büntetőjogi, továbbá a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, illetőleg a megfelelő védekezés kialakítására, a természetes vagy korábbi környezet helyreállítására vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

2.2.16 Környezetvédelmi megbízott

A Kormány által jogszabályban meghatározott környezethasználatok esetében – a környezetvédelemmel összefüggő feladatok ellátása érdekében – a környezethasználónak

megfelelő szakismerettel rendelkező környezetvédelmi megbízottat ... kell alkalmazni, megbízni.

2.2.17 Az ügyész szerepe a környezetvédelemben

Az ügyészség az irányadó jogszabályok szerint jár el a környezeti elemek Büntető Törvénykönyvben tilalmazott módon való megsértése esetén.

Környezeti veszélyeztetés esetén az ügyész is jogosult keresetet indítani a tevékenységtől való eltiltás, illetőleg a környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt.

Az ügyész törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva, a rá vonatkozó jogszabályok alapján közreműködik a környezetvédelmi hatóságok eljárásai és döntései törvényességének biztosításában.

3. FEJEZET

A kulturális örökség védelme

A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, amely hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrása, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevője.

Tilos a kulturális örökség védett elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása; védelme közérdek, megóvása mindenkinek kötelessége.

A kulturális örökség védelméről szóló törvény szabályozza a kulturális örökség tárgyainak védelmére vonatkozó rendelkezéseket. Tartalmazza a védetté nyilvánítás közigazgatási eljárási rendszerét, a védelemre vonatkozó speciális rendelkezéseket, valamint a védetté nyilvánított kulturális javakkal kapcsolatos különleges előírásokat, továbbá a hatósági feladatokat ellátó Hivatal működésére vonatkozó jogosultságokat.

3.1 A kulturális örökség védelmének tárgyai

3.1.1 Kulturális örökség

Régészeti érdekű területek, régészeti emlékek, régészeti lelőhelyek, ezek védőövezetei, műemlékek, műemléki értékek és a műemléki területek, valamint a kulturális javak.

3.1.2 A kulturális örökség összetevői

- a) **A régészeti örökség:** az emberi létnek 1711 előtt a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben keletkezett, érzékelhető nyoma, mely segít rekonstruálni az emberiség történetét és kapcsolatát környezetével.
- b) **A műemléki érték:** minden olyan épített örökségi elem, valamint azok rendeltésszerűen összetartozó területe, együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás kötője a tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék; alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt.
- c) **A kulturális javak:** az élettelen és élő természet keletkezésének, fejlődésének, az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai, valamint a művészeti alkotások.

Mindezekből jól látható, hogy a kulturális örökség **tárgyiasult**, a szellemi örökség (hagyományok, szokások stb.) nem képezi a részét.

3.2 A régészeti örökség védelme

Magyarország története során az 1711. esztendővel zárult le a politikai, történeti és társadalmi fejlődés azon korszaka, melynek emlékei elsősorban a földben és a vizek felszíne alatt maradtak fenn, s melyek elsődlegesen a régészeti feltárás különféle formái révén kutathatók.

A kulturális örökség egészen belül jelentősen megnőtt a régészeti lelőhelyek és leletek veszélyeztetettsége. A jelentős környezet-átalakítással járó építkezések során (autópályák, épületek stb.), valamint a többnyire állami tulajdonban lévő földterületek magánkézbe kerülésével sokkal többen kerültek kapcsolatba régészeti lelőhelyekkel és területekkel. A lelőhelyállomány napról napra fogy, az autópályához kötődő leletmentések éppúgy veszélyt jelentenek, mint az ipari célú területfejlesztő beruházások, és a magánkézbe került, sokszor ellenőrizhetetlen mezőgazdasági területek.

A törvény alapján az országban minden lelőhely védett. A lelőhelyek az építkezéseken túl, az ott folyó illegális tevékenység, „kincskeresés” miatt is fokozott veszélynek vannak kitéve.

Lehetővé kell tenni, hogy a lelőhelyek védelméért felelős szakemberek – a védett lelőhelyek jegyzékén túl – közösen dolgozzanak ki olyan kármegelőző – kárcsökkentő – stratégiákat, amelyek az örökségvédelem céljait egyeztetik a fejlesztési célokkal. Ez egyúttal a korszerű, digitális régészeti topográfia alapjainak megteremtését is jelenti. Mindez egyértelmű pozitív fejlesztő hatást gyakorol a korszerű területrendezésre, területfejlesztésre, amely az ország régióinak fejlődése szempontjából elengedhetetlen.

A régészeti örökség védelme kiterjed

- a régészeti örökség felkutatására, értékelésére, számbavételére, nyilvántartására;
- a kiemelten vagy fokozottan védendő területek meghatározására, védetté nyilvánítására;
- a régészeti örökség megőrzésére.

A régészeti lelőhelyek megóvása feltárása, a feltárt leletek kezelése, bemutatása, az eredmények tudományos közzététele a múzeumok feladata.

3.2.1 A régészeti feltárásban közreműködők

Az Ásatási Bizottság részt vesz a feltárási engedély iránti kérelmek elbírálásában, és a régészeti feltárások ellenőrzésében. A feltárás vezetője a feltárási naplót naprakészen köteles vezetni!

A régészeti feltárást illetékes, valamint régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeumok, illetőleg régészeti tanszékkel rendelkező magyarországi egyetemek, a Magyar Tudomá-

nyos Akadémia Régészeti Intézete, illetve a kulturális miniszter által felügyelt örökségvédelmi intézmények végezhetnek.

Az ország területén lévő régészeti lelőhely tudományos terv szerinti komplex feltárására a Magyar Nemzeti Múzeumnak elsőbbsége van!

3.2.2 Általános védelem

A föld felszínén, a földben, a vizek medrében, vagy máshol rejlő, illetve onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon. A régészeti leletek tulajdonjogáról az állam nevében a kulturális miniszter lemondhat régészeti gyűjtőkörrel rendelkező, nem állami fenntartású múzeumok tulajdonosai javára.

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni!

A lelőhelyek teljes körű, átfogó védelme érdekében kialakított **védelmi kategóriák:**

- a) **kiemelten védett:** az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír.
- b) **fokozottan védett:** az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelt fontossággal bír.

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez **védőövezet**et lehet kijelölni.

A fokozott és kiemelt védelem a nemzetközi gyakorlat szerint a teljes állománynak mintegy 4%-ára terjed ki. Jelenleg 900 körüli azon lelőhelyek száma, amelyek kiemelt védelemben részesülnek. A védetté nyilvánítási eljárás során a besorolás elbírálásának szempontjából a lelőhely értéke, és nem a veszélyeztetettsége az elsődleges szempont!

3.2.3 Védetté nyilvánítás

Az ország kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű régészeti lelőhelyeit jogszabályban kell védetté nyilvánítani.

A kiemelten és fokozottan védett régészeti lelőhelyek kategóriájának bevezetése az örökségvédelmi bírság kiszabásánál is jelentőséggel bír. A kiemelten és fokozottan védetté nyilvánításban a lelőhely értéke, s nem a veszélyeztetettsége az elsődleges szempont.

a) Ideiglenes védetté nyilvánítás

Az ideiglenes védetté nyilvánítás arra szolgál, hogy időtartama alatt eldőljön a lelőhely sorsa: feltárják, és nem kell tovább védeni, vagy védetté nyilvánítják. Az ideiglenes védettség a régészeti érdekű területek, és az általános védelem alá eső lelőhelyek esetében állhat fenn.

b) A védettség megszüntetése

Fel kell oldani a terület védettségét, ha annak fenntartását régészeti szempontok a továbbiakban nem indokolják.

A védettség megszüntetésére irányuló eljárásnál a védetté nyilvánításra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

3.2.4 A régészeti feltárással kapcsolatos általános előírások

A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárással keretében mozdíthatók el.

A régészeti feltárások költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárással szükségessé vált.

Régészeti feltárással – amennyiben jogszabály másképpen nem rendelkezik – feltárási engedély alapján végezhető.

3.2.5 A régészeti feltárások formái

a) Próbafeltárással

A próbafeltárással célja a régészeti lelőhelyek jellegének, kiterjedésének, a veszélyeztető források és a megelőző feltárással mértékének meghatározása, a lelőhelyek védelmi fokozatának megállapítása és osztályozása.

b) Megelőző feltárással

A próbafeltárással a megelőző feltárással előtt elvégzendő munkafázis. Így a kapott információ eredményei alapján eldönthető, hogy a beruházó valóban meg kívánja-e valósítani az adott területen a tervezett beruházást.

A régészeti megfigyelés már a régészeti érintettség mértékének meghatározását követő lehetőség (szintén a megelőző feltárással keretei között), melyet a hatóság külön írhat elő. Jellemzően ilyen intézkedésre – a régészeti érintettség mértékének meghatározását követően – akkor kerülhet majd sor, ha a rendelkezésre álló adatok alapján feltételezhető, hogy az adott régészeti lelőhelyen a régészeti örökség elemei különböző okok miatt részlegesen, kevésbé vagy egyáltalán nem fordulnak elő. Ezen esetekben a régész a terepen figyelemmel kíséri a munkálatokat, és elvégzi a szükséges régészeti szakfeladatokat, az esetlegesen észlelhető régészeti jelenségek dokumentálását, ezáltal a beruházás régészeti tevékenységre fordítandó összege, illetve a régészeti beavatkozás ideje szintén számottevően csökkenthető.

A régészeti lelőhelyen kívüli földmunka esetén a megelőző feltárással kapcsolatos szerződéskötés önkéntesen vállalt lehetőség.

c) Mentő feltárás

A régészeti emlékek és leletek előkerülése esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére.

Ha régészeti feltárás nélkül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles

- az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni,
- a feltárással jogosult szervnek azt haladéktalanul bejelenteni,
- a tevékenységet a hatóság intézkedésének kézhezvételéig szüneteltetni,
- a helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrzés szabályai szerint – a hatóság intézkedéséig gondoskodni.

Ha hatósági intézkedésre van szükség, a feltárással jogosult szerv a bejelentést követően haladéktalanul értesíti a hatóságot.

A feltárással jogosult szerv köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni. A mentő feltáráshoz **feltárási engedély nem szükséges**.

Ha a mentő feltárást nem lehet 30 nap alatt elvégezni, a hatóság ideiglenesen védetté nyilváníthatja a földterületet.

A mentő feltárást végző múzeum jogosult a leletmentésre fordított költségeinek megtérítésére, amennyiben az állam nem mond le javára a régészeti leletek tulajdonjogáról. A költségek iránti igényt a hatósághoz kell benyújtani.

A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője anyagi elismerésben részesíthető.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével a felelős őrzés megszűnik, arra a megbízás nélküli ügyvitel szabályait kell majd alkalmazni. Eszerint aki valamely ügyben más helyett eljár anélkül, hogy arra megbízás alapján vagy egyébként jogosult volna, az ügyet úgy köteles ellátni, amint azt annak érdeke és feltehető akarata megkívánja, akinek javára beavatkozott. A más ügyébe jogosultság nélkül való beavatkozást akkor kell helyénvalónak tekinteni, ha megfelel a másik feltehető érdekének és akaratának, különösen, ha a beavatkozás őt károsodástól óvja meg.

A megbízás nélküli ügyvivő köteles azt, akinek érdekében beavatkozott, beavatkozásáról késedelem nélkül értesíteni; egyebekben őt a megbízott kötelezettségei terhelik.

Ha a megbízás nélküli ügyvivő beavatkozása helyénvaló volt, őt a megbízott jogai illetik, függetlenül attól, hogy beavatkozása sikerrel járt-e.

Ha a beavatkozás nem volt helyénvaló, a megbízás nélküli ügyvivő díjazást nem követelhet, költségeinek megtérítését a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint követelheti, és felelős mindazért a kárért, amely beavatkozása nélkül nem következett volna be.

A megbízás nélküli ügyvivőt a hozzá került idegen vagyontárggyal kapcsolatban terhelő elkülönítési, őrzési, elszámolási és kiadási kötelezettségre a bizalmi vagyonkezelési szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

3.2.6 Feltárást követő védelem

A feltárást végző köteles a feltárással szemben a régészeti örökség elemeinek őrzését biztosítani! A feltárással befejezésével egyidejűleg gondoskodni kell a régészeti örökség feltárt elemeinek megfelelő védelméről, állapotának stabilizálásáról és további fenntartásáról!

A régészeti lelőhely, illetve lelet felfedezőjét vagy bejelentőjét anyagi elismerésben kell részesíteni! A régészeti feltárással szemben kívül előkerült régészeti leletet, illetve lelőhelyet az illetékes múzeum 8 napon belül köteles a Hivatalnak bejelenteni, a megtalálót a lelőhely, illetve a lelet tudományos jelentőségével arányos pénzjutalom és elismerő oklevél illeti meg!

3.2.7 Fémkeresővel végzett régészeti kutató tevékenység

Fémkereső műszer használata régészeti célú kutató tevékenységnek minősül, ha annak célja régészeti lelet vagy régészeti lelőhely felkutatása.

Régészeti lelőhelyen fémkereső műszer használata feltárási engedélyhez kötött régészeti feltárással szemben minősül.

Régészeti lelőhelyen kívül fémkeresővel végzett régészeti célú kutató tevékenység csak feltárással szemben jogosult szerv megbízásából, a feltárással szemben jogosult szerv névre szóló igazolásának birtokában végezhető.

A feltárással szemben jogosult szerv a gyűjtőterületének meghatározott részére adhat megbízást. A megbízás kiadása előtt a feltárással szemben jogosult szerv köteles egyeztetni valamennyi olyan feltárással szemben jogosult szervvel, amelynek gyűjtőterületét a megbízás szerinti terület érinti.

A feltárással szemben jogosult szerv fémkeresővel végzett régészeti célú kutató tevékenységre annak adhat megbízást, aki

- a) a régészeti leletekkel kapcsolatos alapvető ismereteket elsajátította, és
- b) nyilatkozott arról, hogy a megbízást megelőző egy évben a régészeti örökséggel összefüggésben szabálysértési vagy büntetőjogi felelősségét nem állapították meg, továbbá vele szemben örökségvédelmi bírságot nem szabtak ki.

A feltárással szemben jogosult szerv fémkeresővel végzett régészeti célú kutató tevékenység végzésére megbízást a jogerős döntéstől számított egy év időtartamban nem adhat annak, akit a régészeti örökséggel összefüggésben elkövetett szabálysértés vagy bűncselekmény miatt elmarasztaltak, vagy vele szemben örökségvédelmi bírságot szabtak ki.

A feltárással szemben jogosult szerv köteles a fémkeresővel végzett régészeti célú kutató tevékenység végzésére vonatkozó megbízást azonnali hatállyal felmondani, ha

- a) a megbízott a nyilatkozatot valótlan tartalommal tette meg,
- b) a megbízott szabálysértési vagy büntetőjogi felelősségét a régészeti örökséggel összefüggésben megállapították,
- c) a megbízottal szemben a régészeti örökséggel összefüggésben örökségvédelmi bírságot szabtak ki.

Ha a fémkereső műszerrel végzett tevékenység során régészeti lelet kerül elő, a mentő feltárás szabályainak megfelelő alkalmazásával kell eljárni.

3.3 Műemlékvédelem

A műemlékek az épített környezetbe illeszkednek, annak sokrétű kulturális értéket jelentő, kiemelkedő elemei. Az ország kb. 4 millió épített objektuma között 10 300 a műemlékek száma. Az integrált műemlékvédelem eszméje és gyakorlata a kulturális örökség körébe helyezi a műemlékeket. A nemzetközi gyakorlatban a műemlékek védelme a területrendezés, illetve környezetvédelem kormányzati irányítása alá tartozik. Az Európai Unió Bizottságának szakterületi felosztása a kulturális területhez sorolja műemlékek védelmét, restaurálását. A műemlékek számbavétele és védelme a Hivatal hatáskörébe tartozik.

A műemlékvédelem két nagy feladatkörből tevődik össze:

3.3.1 A műemléki értékek megállapítása (védetté nyilvánítása)

A védetté nyilvánítás a műemléki érték megállapítását célzó feladatsor, amelyben a tudományos kutatás és összehasonlító értékelés alapján megállapítást nyer, hogy a szóban forgó műemléki érték országos jelentőséggel bír, ezért védetté nyilvánítása indokolt.

A műemléki értéket a miniszter rendeletben nyilvánítja védetté. A műemléket, valamint a fontosabb megközelítési pontjain a védett területet „Műemlék” feliratú táblával kell megjelölni!

3.3.2 A műemléki érték fennmaradásának biztosítása:

A műemlékeket a műemléki értékükhöz, jellegükhöz, történelmi jelentőségükhöz méltóan, a védett értékek veszélyeztetését kizáró módon kell használni, illetve hasznosítani. A műemlékek helyreállítása és használata során törekedni kell a történetileg összetartozó ingatlanokat, ingatlanrészeket egyesítő megoldásokra, továbbá a korábban – az eredeti műemléki érték csorbításával – eltávolított, fellelhető és azonosítható alkotórészek, tartozékok és berendezési tárgyak visszahelyezésére.

A műemléki környezet területén minden változtatást, beavatkozást a műemlék településképi, illetőleg tájképi megjelenésének és értékei érvényesülésének kell alárendelni.

Műemlék ingatlanon telekalakítás – külön jogszabályban meghatározottak szerint – akkor engedélyezhető, ha azzal a védett érték nem sérül.

3.3.3 A műemlékvédelem sajátos tárgyai

a) Történeti kertek

A történeti kert történeti vagy művészeti értékkel bíró, önállóan vagy más műemlékhez kapcsolódóan, illetve a történeti településszerkezet részeként megjelenő kertépítészeti alkotás, zöldfelület, illetőleg park. A kiemelkedő jelentőségű történeti kert műemlékké nyilvánítható. A történeti kertet lehetőleg eredeti rendeltetésének megfelelően, teljes eredeti területére kiterjedően kell védelem alá helyezni.

b) Temetők és temetkezési emlékhelyek

Műemléki védelemben kell részesíteni azokat a temetőket és temetkezési emlékhelyeket vagy a temetőknek azokat a részeit, amelyek műemléki értékei a magyar történelem, a vallás, a kultúra és művészet sajátos kifejezői, illetve emlékei.

c) Műemléki területek

Műemléki jelentőségű területként kell védeni a település azon részét, amelynek jellegzetes szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva történelmi jelentőségű, és ezért műemléki védelemre érdemes.

A védetté nyilvánított műemlék kormányrendeletben meghatározott környezete műemléki környezetnek minősül.

3.4 Kulturális javak védelme

Abból a célból, hogy az ország területén utódaink számára épségben megőriztessenek, és a köz számára hozzáférhetőek legyenek, a kulturális örökség pótolhatatlan és kiemelkedő jelentőségű elemeit különleges védelemben kell részesíteni. Ennek nemzetközileg is általános, hazánkban is hagyományos módja a tárgyak védetté nyilvánítása.

A muzeális intézményekben, a levéltárakban, közgyűjteményként működő kép- és hangarchívumokban, valamint a könyvtárakban muzeális dokumentumként őrzött kulturális javak védettnek minősülnek. A védett kulturális javak jegyzéke nyilvános. A kulturális javak védetté nyilvánítása és annak megszűnése csak szakértői vélemény alapján mondható ki, rendeletben meghatározott, szakértőként közreműködő intézmények bevonásával!

3.4.1 Védetté nyilvánítás

A kulturális örökség pótolhatatlan és kiemelkedő jelentőségű javait, gyűjteményeit azok megőrzése érdekében a hatóság védetté nyilvánítja.

Nem lehet védetté nyilvánítani az alábbi kulturális javakat,

- amelyek az alkotójuk tulajdonában vannak,

- amelyeket az országba visszaviteli kötelezettséggel hoztak be, valamint
- amelyek 50 évnél nem régebben kerültek az ország területére, magyar kultúr-történeti vonatkozással nem rendelkeznek.

A muzeális gyűjteményekben őrzött kulturális javak védelmét az ezekre az intézményekre vonatkozó előírások biztosítják, a védetté nyilvánítás olyan kulturális javakra vonatkozik, amelyeket nem szakmai szabályok betartására kötelezett intézményekben őriznek. A védetté nyilvánítás a hatóság által meghozott határozat alapján történik, melyeket központilag nyilvántart. Az alkotójuk tulajdonában lévő kulturális javak a szerzői jogi törvény szabályozására tekintettel nem nyilváníthatók védetté. A kulturális javak védetté nyilvánítására irányuló eljárást a hatóság indítja. Az ideiglenes védettség az eljárás jogerős befejezéséig áll fenn. Az eljárás azért indul hivatalból, hogy csak a valóban indokolt esetben folytassák le. Az eljárásba bevont kulturális tárgyra ugyanis a védetté nyilvánított kulturális javakra vonatkozó előírásokat kell alkalmazni. Erre pedig azért van szükség, mert a védetté nyilvánítás jogerőre emelkedése hosszabb időt vehet igénybe, fontos, hogy az eljárásba bevont tárgyat addig is az országban tartsuk és épségét megóvjuk.

A védetté nyilvánító határozat tartalmazza:

- a védetté nyilvánított kulturális javak azonosításra alkalmas leírását, védetté nyilvánított gyűjtemény esetén a tárgyak leltárjegyzékét;
- a tulajdonos nevét és címét;
- a védetté nyilvánított kulturális javak, gyűjtemények őrzésének helyét;
- a védettséggel kapcsolatban a védetté nyilvánított kulturális javak (gyűjtemény) elhelyezésével, őrzésével és kezelésével kapcsolatos feltételeket;
- a kulturális javak örökségvédelmi bírságolási kategóriába történő besorolását.

Az adatokban bekövetkezett változásokra vonatkozóan bejelentési kötelezettsége van a kulturális tárgy tulajdonosának, melynek elmulasztása szankciókat von maga után.

3.4.2 Védetté nyilvánított kulturális javak védettségének megszüntetése

A hatóság a kulturális javak védettségét megszünteti, ha

- a védetté nyilvánítás indokai nem állnak fenn;
- a védett gyűjteményből vagy tárgye gyűttesből kikerült tárgy egyedi jelentősége a védettség fenntartását nem indokolja;
- a tárgy megsemmisült.

A hatóság a védettség megszüntetését is szakértői vélemény alapján mondja ki.

A védetté nyilvánítás kiterjed a kulturális örökség ingatlan és ingó elemeire. (Az ingó elemek lehetnek egyedi elemek, gyűjtemények és tárgye gyűttesek.)

3.4.3 Védetté nyilvánított kulturális javakkal kapcsolatos különleges előírások

Védetté nyilvánított kulturális javak tulajdonjogát átruházni csak írásbeli szerződés alapján lehet.

Védetté nyilvánított gyűjteményhez tartozó tárgy vagy védetté nyilvánított tárgyegyüttes bármely darabjának elidegenítéséhez vagy őrzési helyének 90 napot meghaladó megváltoztatásához a hatóság előzetes hozzájárulása szükséges.

Védetté nyilvánított kulturális javak feletti rendelkezési jog bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárás során elrendelt korlátozásáról a bíróság vagy a közigazgatási hatóság a hatóságot értesíti, valamint a tárgy tulajdonjogát érintő egyéb körülményekről a hatóságot értesíteni kell.

Ellenérték mellett történő tulajdonátruházás esetén az államot elővásárlási jog illeti meg. Az állam elővásárlási jogát a hatóságon keresztül gyakorolja.

A hatóság védetté nyilváníthat gyűjteményt, mint egységes egészet. A védettség a gyűjtemény minden egyes darabjára kiterjed. A védett gyűjteményhez tartozó tárgy bármilyen módon történő elidegenítése csak a hatóság előzetes hozzájárulásával lehetséges.

A hatóság szakértői vélemény alapján dönt az elidegenítés engedélyezéséről. Joga van az ez irányú kérelmet elutasítani, ha az elidegenítés a védett gyűjteményt jelentősen csorbítaná, illetve a védelem indoka jelentősen csökkenne, vagy megszűnne.

A védetté nyilvánított kulturális javakat, illetőleg a védetté nyilvánító határozatban foglaltak betartását a hatóság helyszíni ellenőrzés keretében jogosult ellenőrizni.

A védetté nyilvánított kulturális javakkal kapcsolatos adatokban bekövetkezett változásokat a tulajdonos (birtokos) haladéktalanul, de legkésőbb a tudomására jutástól számított 8 napon belül köteles bejelenteni a hatóságnak.

A védetté nyilvánított kulturális javak kereskedelmi forgalomban – így különösen árverésen – történő átruházása esetén a bejelentésre a kereskedő és a tulajdonos is köteles. Ez a rendelkezés irányadó abban az esetben is, ha a védettség ténye később jut a tulajdonos (birtokos) tudomására.

A védetté nyilvánított kulturális javak tulajdonosait kötelezettségeikre tekintettel a külön jogszabályban meghatározott támogatások és kedvezmények illetik meg.

A kedvezmények lehetnek természetbeni vagy pénzbeli juttatások, melyeket a kulturális tárca költségvetésében lehet tervezni: pl. restaurálás támogatása, kiállítás rendezésének, katalógus kiadásának támogatása, továbbá adó- és illetékkedvezmények biztosítása, melyet az EU adókedvezmény rendszeréhez hasonlóan lenne célszerű kialakítani.

3.4.4 Külföldre történő kivitel

A kulturális javakat – ha az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa másképp nem rendelkezik – törvényben meghatározottak szerint lehet az ország területéről kivinni.

A kulturális javak megőrzéséhez szükséges források hiánya és a háborús pusztítások mellett „előkelő” helyet foglal el a kulturális örökséget veszélyeztető tényezők között a műtárgyak „illegális forgalmazása”. Növeli a műtárgyak, régészeti leletek értékét és kelendőségét, hogy korlátozott számban léteznek, s a források bizonyos idő múltán kimeríthetők. Minthogy a kulturális javak vándorlása a kereslet-kínálat törvényszerűségének megfelelően történik, a törvényesen felállított akadályokat az illegális forgalom határokat nem ismerve lépi át. Ezen a területen az egyes államok nemzetközi összefogás nélkül nem lehetnek eredményesek. Ebben az esetben is a gazdag örökséggel, ámde kevés gazdasági erőforrással rendelkező országok a legkiszolgáltatottabbak.

A tiltott kereskedelem az 1960–70-es években kezdett komoly méreteket öltetni. Ekkor alkotta meg az UNESCO a kulturális örökség védelmét szolgáló második nemzetközi egyezményt, az 1970. évi Párizsi Egyezményt, amely a kulturális javak illegális forgalmát kívánja visszaszorítani. Ez az Egyezmény előírja a tagállamoknak, hogy szabályozzák a kulturális javak kivitelét.

A lopott vagy jogtalanul külföldre vitt kulturális javak nemzetközi visszaadásáról szóló UNIDROIT Egyezményt hazánk 1995. június 24-én írta alá és 1997. december 18-án ratifikálta. Ez az egyezmény szigorúbb előírásokat tartalmaz a jóhiszeműség bizonyítására, valamint különleges védelmet nyújt a kulturális javak legveszélyeztetettebb fajtáinak.

Az Európai Unió, amely a tagországok közötti teljes szabad kereskedelem létrehozása céljából jött létre, megengedi, hogy a tagállamok továbbra is korlátozzák a nemzeti kulturális örökségük részét képező kulturális javak kivitelét országuk területéről saját nemzeti törvényeik szerint (Római Szerződés 36. cikke). Ezeket a nemzeti törvényeket a többi tagállamnak is figyelembe kell venni. A „történeti, régészeti, művészeti nemzeti kincsnek” minősülő kulturális javaknak valamelyik tagállamból a másik tagállamba történt jogellenes kiszállítás esetén vissza kell szolgáltatni. Az Európai Unió az európai kulturális örökség védelmében közösségi jogszabályban rendelkezik arról, hogy mely kulturális javak nem hagyhatják el engedély nélkül az unió külső határát.

A hatóság megkeresésére a rendőrség közreműködik a jogellenesen kivitt kulturális javak felkutatásában, állaguk megőrzése érdekében, valamint a birtokos azonosításában.

Ezeket a nemzeti törvényeket a többi tagállamnak is figyelembe kell vennie. A „történeti, régészeti, művészeti nemzeti kincsnek” minősülő kulturális javaknak valamelyik tagállamból a másik tagállamba történt jogellenes kiszállítása esetén vissza kell adni!

Az Európai Unió az európai kulturális örökség védelmében, közösségi jogszabályban rendelkezik arról, hogy mely kulturális javak nem hagyhatják el engedély nélkül az unió külső határát.

Az Európai Unió tagállamain kívüli országokkal a nemzetközi szerződés alapján történhet a visszaszolgáltatás, melynek során a visszaszolgáltató állam joga érvényesül.

3.4.5 Védett kulturális javak kivitele

A védetté nyilvánított vagy törvény alapján védett kulturális javak a hatóság engedélyével vihetők ki az országból.

A kiviteli engedély iránti kérelem előterjesztésére a tárgy tulajdonosa vagy vagyonekezelője jogosult.

A hatóság a kiviteli engedély iránti kérelmet elutasítja, ha

- a) a kivitel veszélyezteti a kulturális érdekeket vagy a tárgy biztonságát;
- b) a kivittel érintett tárgyra nem vonatkozik állami garanciavállalás, biztosítási szerződés vagy ezeknek megfelelő egyéb kötelezettségvállalás;
- c) külön jogszabályban meghatározott tárgyak esetén a kultúráért felelős miniszter a kivitelhez nem adja hozzájárulását.

Kiviteli engedély határozott időre, legfeljebb a kivittel érintett tárgyra vonatkozó állami garancia, biztosítási szerződés vagy ezeknek megfelelő egyéb kötelezettségvállalás időtartamára adható.

3.4.6 Nem védett kulturális javak kivitele

A védett kulturális javak körébe nem tartozó, de a kérelem benyújtásának időpontjában legalább ötvenéves kulturális javak a hatóság engedélye alapján, műtárgykísérő igazolással vihetők ki az országból.

A hatóság a kivitel jogszerűségéről az engedélyező határozattal egyidejűleg – átruházható – műtárgykísérő igazolást állít ki, amely tartalmazza a műtárgy azonosításához szükséges adatokat.

A hatóság kérelemre a kivitel jogszerűségéről műtárgykísérő igazolást ad ki.

3.5 A kulturális örökség védelmének intézmény- és eszközrendszere

A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházak, a társadalmi, gazdasági szervezetek, valamint az állampolgárok számára.

3.5.1 A Nemzeti Erőforrás Minisztérium – a kultúráért felelős államtitkárság

A kulturális örökség védelmének összehangolását és irányítását, szakmai felügyeletét látja el. E feladatkörében irányítja a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központot, szakfelügyelői és más szakmai testületeket működtet.

3.5.2 Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatói Központ

A kormány által létrehozott központi hivatal, mely azért jött létre, hogy meghatározott kulturális javak vonatkozásában a hatósági és nem hatósági feladatokat, továbbá a kulturális örökség egyéb elemei vonatkozásában vagyonkezelési, örökséggazdálkodási és szolgáltatói feladatokat lásson el, amelyek nem érintik a régészeti örökség és a műemléki érték védelméért felelős miniszter feladat- és hatáskörébe tartozó feladatokat.

A Központ önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező – jogi személyiség nélküli – országos illetékességű első fokú szerve a Műtárgyfelügyeleti Iroda. A Műtárgyfelügyeleti Iroda döntéseinél a másodfokú hatóság a Központ elnöke.

A központ, mint hatóság feladata a kulturális örökség elemei megőrzésének, fenntartható használatának elősegítése és támogatása.

3.6 A kulturális örökség büntetőjogi védelme

Magyarországon évente 1000 körüli a kulturális javak sérelmére elkövetett bűncselekmények miatt a nyomozáselrendelések száma. A bűncselekményekből származó kárérték mintegy 900 millió Ft. Jellemző, hogy a kulturális javak bűncselekmény útján történő eltulajdonítása után nem kerül elő, illetve a kármegterülés csupán 10–20% közötti. Gyakorlati problémaként jelentkezik, hogy a nyomozás lezárását követően sem hatóság, sem civil szervezetek nem keresik, illetve a körözés során a tárgyleírás nem alkalmas az azonosításra, szakértő bevonásával is problematikus. Ebből következően az elkövetők részéről viszonylag kis kockázattal értékesíthetők. A megelőzés érdekét szolgálná a műtárgy-azonosító szoftverek alkalmazása, ami egyes országokban már elterjedt. A tulajdonosok részére jó tanácsként szolgál, ha azzal segítik a bűnüldözést, hogy fényképet készítenek értékeikről. 2004. május 1-jétől – az EU-csatlakozás időpontjától – újabb veszélyt jelent a határellenőrzés megszűnése. Ugyanakkor a totális ellenőrzés mellőzésével a jogellenes cselekmények felderítésének összehangolása céljából a Rendőrség, a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, valamint az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség komplex mélyégi ellenőrző rendszert működtet.

A műtárgyhamisítás hazánkban elterjedt elkövetési mód, mivel a másolat készítése nem tiltott. Ugyanakkor, ha azzal mást szándékosan megtréveszt, kimeríti a csalás törvényi tényállását.

A rendőrségen belül jelenleg a Készenléti Rendőrség, Nemzeti Nyomozó Iroda Műkincsvédelmi Alosztálya végzi a kulturális javak sérelmére elkövetett bűncselekmények országos felderítésének szakirányítását és a nyomozások összehangolását.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a különböző bűncselekmények körében minősítő körülményként értékeli a kulturális javakhoz tartozó tárgyakra elkövetett bűncselekményeket.

A kulturális örökséggel összefüggő bűncselekményeket a Btk. az alábbi helyeken tartalmazza:

- a) a közigazgatás rendje elleni bűncselekményekről szóló 34. fejezet az alábbiakat foglalja magában:
  - 357. § Műemlék vagy védett kulturális javak megrongálása
  - 358. § Védett kulturális javakkal visszaélés
- b) a vagyon elleni bűncselekményekről szóló 36. fejezetben az alábbiak:
  - 370 § (3) bek. bb) pont védett kulturális javak körébe tartozó tárgyra vagy régészeti leletre, elkövetett lopás
  - 372. § (3) bek. c) pontvédett kulturális javak körébe tartozó tárgyra vagy régészeti leletre elkövetett sikkasztás

A Btk.-ban a kulturális javak körébe tartozó tárgyakra való elkövetés minősített esetenként való szabályozását az egyre növekvő és terjeszkedő nemzetközi műkincs-kereskedelem indokolta.

3.7 Hatóságok az örökség védelmében

3.7.1 Az Országos Rendőr-főkapitányság szerepe és feladatai a kulturális örökség védelmében

A rendőrség alapvető feladata a kulturális javakkal kapcsolatos bűncselekmények esetén is az, hogy lehetőség szerint megelőzze, megakadályozza a bűncselekmények bekövetkezését, észlelés esetén haladéktalanul megszakítsa a már folyamatban lévő büntetteket, felderítse a megvalósult bűneseteket, nyomozás során tisztázza a megtörtént események tényállását és a tettesekkel szemben megindítsa és lefolytassa a büntetőeljárást. Vagyon tárgyak eltulajdonítása esetén további fontos feladat a bűncselekmény során keletkezett kár megtérülése vagy mérséklése érdekében az ellopott vagyontárgyak felkutatása, a büntetőeljárás keretében történő lefoglalása, és a károsultaknak történő visszajuttatása. A kulturális javak eltulajdonításával kapcsolatos bűncselekmények esetén még hangsúlyosabb ez a feladata. Az ellopott műkincsek, művészeti alkotások és egyéb kulturális értékek tulajdonosait nem lehet pusztán anyagi eszközökkel maradéktalanul kárpótolni. Az elveszett kulturális javak a legtöbbször pótolhatatlanok, és sok esetben eszmei értékük jóval magasabb, mint a pénzben kifejezett aktuális kereskedelmi áruk.

A rendőrségnek tehát kiemelt figyelmet kell fordítania a bűncselekmények során eltűnt kulturális javak felkutatására is. Sajnos teendő e téren minden évben akad. A bűnügyi statisztikai adatok szerint az utóbbi időszakban mintegy 7-800 olyan bűncselekmény vált ismertté évente, amelynek során műtárgyat tulajdonítottak el. A kárérték megközelítette az 1 milliárd Ft-ot. Emellett a kulturális javakat más típusú bűncselekmények is veszélyeztetik – például a visszaélés kulturális javakkal, a rongálás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság –, amelyek nyomozása szintén a rendőrség hatáskörébe tartozik.

Az Országos Rendőr-főkapitányság a területi és helyi rendőri szervei útján látja el a kulturális örökség védelmével kapcsolatos gyakorlati feladatait. Emellett a rendőr-főkapitányságok bűnmegelőzési szolgálatainak összehangolt munkája révén gondoskodik a lakosság tájékoztatásáról, a hatékonyabb műtárgyvédelemmel kapcsolatos – mindenki számára hasznos – tudnivalókról. A hazai és nemzetközi együttműködés keretében biztosítja a kulturális javakkal kapcsolatos gyors és hatékony információáramlást, amely nagymértékben hozzájárul az országhatárokat nem ismerő illegális műkincs-kereskedelem elleni küzdelemhez. Az országos körözési információs rendszer segítségével teszi közzé az ellopott műtárgyak adatait.

A kulturális javak védelmében kiemelkedő szerepe van a Nemzeti Nyomozó Irodának, amelynek keretei között működik a rendőrség speciális műkincsvédelmi szolgálata, az országos hatáskörrel rendelkező Műkincsvédelmi Alosztály, amelynek megalakítására 1998-ban, a belügyi és a kulturális tárca között létrejött együttműködési megállapodás alapján került sor. Az egység létrehozásának célja az volt, hogy még hatékonyabb legyen a bűncselekmények során eltűnt kulturális javak felkutatása, a lopott műtárgyak értékesítésének megakadályozása és az illegális műkincs-kereskedelem visszaszorítása. Az egység a kiemelt bűncselekmények nyomozása mellett a bűnügyi felderítés eszközeinek, módszereinek alkalmazásával törekszik a kulturális javakkal kapcsolatos bűncselekmények felderítésére és a bűncselekmények során eltulajdonított kulturális javak felkutatására. Az alosztálynak jelentős szerepe van a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos rendőrségi tevékenység összehangolásában, az állomány szakmai továbbképzésében, a bűnmegelőzésben és a műtárgyvédelmet hatékonyan segítő módszerek, javaslatok kidolgozásában.

3.7.2 A Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ feladatai

Műkincsek, műtárgyak, kulturális javak védelme nem ismeretlen dolog sem a hazai, sem pedig más európai országok jogrendjében, sőt nemzetközi egyezmények is rendelkeznek róla. A védelem szó alatt elsősorban a kulturális igazgatás eszközeit kell értenünk (műtárgyak védetté nyilvánítása, nyilvántartása, folyamatos felügyelete, kivitelük engedélyezése stb.), de nem tekinthetünk el a kulturális javakkal kapcsolatos bűnözés elleni küzdelemben a Hivatalra háruló feladatoktól sem.

A bűnüldöző szervek ugyanis e téren az eredményes fellépéshez szükséges eszközöknek csak egy részével rendelkeznek, ezért ebben a küzdelemben a nemzeti és közös európai kulturális örökségünk védelme érdekében – a rendőri és vámszervekkel szoros együttműködésben – a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ is részt vesz. A rendőri és vámhatósági bűnüldözési munkához biztosított közvetlen szakértői segítségnyújtáson, soron kívüli adatszolgáltatáson, valamint a szakirányú képzésen túl elsősorban a bűnmegelőzésben vesz részt a **Központ**. Ennek alapfeltétele a célközönség minél teljesebb tájékoztatása, így nyomtatott szóróanyagok készítése (külön a műkereskedők és műgyűjtők etikai kódexe). A nyilvánosság számára legkézzelfoghatóbb

eredmény a világhálón (<http://www.forsterkozpont.hu>) nyilvánosan is hozzáférhető, lopott műtárgyakról vezetett nyilvántartás. Ezt egészíti ki a közelmúltban bevezetett ingyenes szolgáltatás, hogy az adatbázisba újonnan bekerülő adatokról elektronikus úton (e-mailben) a lehetséges érintetteknek (árverezőházak, műkereskedők, szaksajtó, bejelentett magánszemélyek) minden esemény után rendszeresen tájékoztatót küldenek.

Mindezek csak közvetett eszközök, de növelhetik a műtárgyvásárlók jogbiztonságát, és egyúttal eredményesen hozzájárulnak a jogellenes műtárgyforgalom visszaszorításához. A hazai hatóságok, bűnüldöző szervek mellett más EU-tagállamok kulturális hatóságaival, illetve európai uniós és nemzetközi szervezetekkel, (EU Bizottsága által működtetett Kulturális Javak Tanácsadó Bizottsága, Europol, Interpol, UNESCO, ICOM) fenntartott kapcsolatok révén el kell érni, hogy minél több előkerült műtárgy visszakérülhessen jogos tulajdonosához.

3.7.3 Az örökség közvetítésében és megőrzésében résztvevő egyéb szereplők

A műkincsek, műtárgyak, kulturális javak nemcsak jelentős kulturális, azaz eszmei értéket képviselnek, hanem legtöbbször a gyűjtők keresett tárgyai is, ezért pénzben is kifejezhető értéket képviselnek. A kereslet természetes módon a műtárgyak forgalmát hozza magával, és az igények változásával, növekedésével a műkereskedelem is szorosan lépést tart. A régiségboltokba, galériákba, aukciós házakba, régiségkiállításokra és vásárookra, piacokra azután így kerülnek a tárgyak, sokszor a tiszta, jogszerű műtárgyak közé a lopott, csempészett tárgyakat is elvegyítve. A tolvajoktól, csempészekről, orgazdaktól ezeken a nehezen ellenőrizhető helyszíneken megszerzett műtárgyak azután könnyen moshatók „tisztává”. Különösen nehéz a dolguk a hatóságokon kívül a tisztességes műtárgyvásárlóknak, gyűjtőknek, kereskedőknek, de ugyanígy a közgyűjteményeknek is, mivel – a könnyen átjárható határokon, sőt, az internetes értékesítés korában – a műtárgy-kereskedelem teljes mértékben a nemzetközi forgalom részévé vált.

A szakemberek előtt elfogadott nézet, hogy a fekete és a szürke, azaz a tisztázatlan, jogellenes műtárgyforgalom általában a jogszerű műtárgyforgalom irányait és célpontjait követi. A nemzetközi összefüggéseket tekintve ezek a célpontok egyértelműen a leggazdagabb államokban vannak: a világ műkereskedelmi forgalmának mintegy felét magáénak tudható USA-ban (New York központtal) és 25%-kal a második helyen álló Nagy-Britanniában (London központtal). Természetesen a francia, a svájci, a német, a holland, a belga, az olasz és a skandináv államok és a hozzánk legközelebb fekvő Bécs (Dorotheum aukciós ház) is jelentős forgalmat bonyolít le. Az egész világra kiterjedő hálózattal rendelkező két piacvezető hagyományos árverezőház (Sotheby's és Christie's) mellett ma már az internetes aukciók (eBay) is komoly forgalmat bonyolítanak le.

Az illegális műtárgyforgalom okozta károkat és méreteket felismerve a nemzetközi szervezetek és a nemzeti törvényalkotók sem maradhattak tétlenek. Elsőként az UNESCO tett lépéseket, melynek eredményeként megszületett az illegális műtárgyforgalom visszaszorítását célzó 1970. évi UNESCO Egyezmény, melyhez ma már több mint

100 ország csatlakozott. Ennek hiányosságait felismerve, és a jogellenesen elkerült műtárgyak visszaszolgáltatása felé továbbbléve fogalmazták meg 1995-ben az UNIDROIT Egyezményt, melyhez – éppen szigorúsága miatt – az eddigiekben csupán alig 20 ország csatlakozott. Tagállamai számára – kötelező érvénnyel – az Európai Unió is megalkotott egy irányelvet, amely ugyan elveiben ez utóbbi, szigorúbb egyezményt követi, de alkalmazási köre sajnos a kulturális örökségnek csak egy szűkebb szeletére terjed ki.

A felismerésből, hogy a jog eszközei nem képesek a gondokat maradéktalanul orvosolni, megszületett az igény, hogy készüljön ajánlás a követendő tisztességes magatartásformákról. Így készült el 1970-ben az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) munkája nyomán a gyűjteménygyarapítás (vásárlás, csere, helyszíni gyűjtés, ajándék és örökség elfogadása stb.) etikai szabályrendszere. Mivel nyilvánvalóvá vált, hogy a múzeumok, közgyűjtemények és a magángyűjtők egy-egy tárgy megszerzésekor sokszor legjobb szándékuk ellenére sem tudják elkerülni a tisztázatlan eredetű szerzeményezést, ezért hasonló szabályokat kellett megfogalmazni a műtárgyakat közvetítő kereskedők számára is. Így született meg hosszas előkészítés után 1999-ben az UNESCO irányításával a műkereskedők nemzetközi etikai kódexe. Bár ezek az etikai ajánlások jogi értelemben nem, de erkölcsi, szakmai értelemben mégis kötelezik a szakmájukat gyakorló kereskedőket és a tárgyakat gyűjtő személyeket, intézményeket, így ezek is jelentős mértékben hozzájárulhatnak a jogellenes műtárgyforgalom visszaszorításához és a piac tisztulásához.

Ahogy a szabályok is különböző szinteken mozognak, úgy a műtárgyforgalom szereplői is különféle intézményi vagy érdekeltségi köröket képeznek.

A rendőri együttműködés számára adott eszköz az Interpol, hiszen e nemzetközi szervezethez csaknem minden ország rendőrsége csatlakozott E területen is – csakúgy, mint európai testvére, az Europol – elsősorban közvetít, összehangol, hogy a határokon átívelő bűnözést letörje. Külön e területre szakosodott munkatársai révén részt vesz az együttműködésben, és szervezi is az együttműködést: az érintett nemzeti (rendőri, vám- és kulturális) hatóságok és nemzetközi szervezetek számára konferenciák, szemináriumok formájában. Az Európai Unió is igyekszik e téren fellépni – hiszen polgári biztonsága és a tagállamok érdeke is ezt kívánja – a tagállamok képviselőiből álló Kulturális Javak Tanácsadó Bizottsága munkájának felhasználásával, munkacsoportok megalakításával és közös projektek, programok támogatásával.

A nemzetközi kulturális együttműködés szervezetei is igyekeznek a munkából a maguk részét kivenni. Az UNESCO a már említett egyezményén túl ugyancsak rendszeresen napirenden tartja a témát. Az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) is érdekelt e körben, hiszen a múzeumok mindkét oldalról érintettek lehetnek: gyűjteményük válhat lopások áldozatává, s szerzeményezéskor is könnyen juthatnak tisztázatlan eredetű tárgyakhoz. A fentiekre többféle tájékoztató kiadványuk is felhívja a figyelmet.

A műkincspiac szereplői is többféle módon vehetnek részt az örökség feltárásában és megőrzésében. A műgyűjtők és a műtárgytulajdonosok – csakúgy, mint a múzeumok – sokszor a tolvajok áldozataivá válnak. Velük együtt egyértelműen a műtárgylopások visszaszorításában érdekelték a biztosító társaságok, ahol egy-egy ilyen esemény pénzben is kifejezhető komoly kárt okoz. A tisztázatlan eredetű tárgyak közvetítéséből adódó jogi

bonyodalmak a műkereskedőket és a műgyűjtőket is óvatosságra, „kellő gondosságra” intik, a tárgyak tiszta eredete így a piac biztonságát is növeli.

Mindezekből következik, hogy a lopott műtárgyakkal kapcsolatban üzleti érdek is megfogható: érdemes a piac e szegmensére – különféle kapcsolódó szolgáltatásokkal – vállalkozást alapítani. E cégek (Art Loss Register, Ifar, Trace stb.) nyilvántartásaik, kapcsolataik és minden rendelkezésre álló eszközük révén vállalják a tárgyak eredetének ellenőrzését, így a kereskedők, aukciós házak nagyobb biztonságban lehetnek eladásra kínált tárgyaik eredete felől. Természetesen ennek alapja a lopott és eltűnt műtárgyokról vezetett üzleti alapú nyilvántartás is, amelyhez kapcsolódva a bejegyzett tárgyak keresését is vállalják.

Látható tehát, hogy műkincs-örökségünk védelme igen szerteágazó és összetett feladat, a sokféle érdekeltségű szereplő mellett és velük együttműködve közösen kell ezt megoldanunk. A hivataloknak, hatóságoknak a saját feladatkörükön belül, egymást segítve kell dolgozniuk, de a nemzetközi és a civil szervezeteknek is megvan a maguk helye, míg a piaci szereplőknek elsősorban tisztességes magatartásukkal kell helytállniuk.

3.7.4 Bűnmegelőzési tanácsok – mit tehetünk műkincseink biztonsága érdekében?

Műkincseink, kulturális örökségünk biztonságáról, megőrzéséről, illetve a velük kapcsolatos tevékenységekről, eljárásokról beszélve mindenekelőtt fontos ismernünk a vonatkozó törvényeket, rendeleteket.

Érdemes külön kiemelni, hogy hazánk is részese azon nemzetközi egyezményeknek, melyek a műtárgyvásárlók számára kifejezetten előírják a „kellő gondosságot”, azaz a lehető legalaposabb tájékozódást (beleértve a lopott műtárgyak adatbázisában való ellenőrzését is!), hogy a megszerezni kívánt műtárgy jogszerű eredetéről meggyőződjenek.

Meg kell továbbá jegyezni, hogy a jog fenti általánosan kötelező eszközei mellett nemzetközi szervezetek – hosszas egyeztetések nyomán – elkészítették a műkincsekkel kapcsolatos tevékenységek etikai kódexeit is: A műkereskedők nemzetközi etikai kódexe (UNESCO-ajánlások, 1999.); A gyűjteménygyarapítás etikai szabályai (ICOM-ajánlások, 1970–2004.). Ezek – ha jogi értelemben nem is, de – etikai, szakmai értelemben kötelezik a szakmájukat gyakorló műkereskedőket, valamint a műgyűjtőket és műtárgyvásárlókat is.

Ugyancsak fontos eszköz, a rendőrség által kezdeményezett „házieltár-program”. Ez voltaképpen egy, a nemzetközi ajánlásokat is figyelembe vevő műtárgynyilvántartó adatlap, melynek célja, hogy a magántulajdonos maga töltsse ki, majd gondosan eltéve, műtárgylopás esetén azt a nyomozóhatóságok rendelkezésére tudja bocsátani, így biztosítva a felkutatáshoz szükséges pontos adatokat. Ez a nemzetközi rendőri tapasztalatok alapján az egyik leghatékonyabb eszköz, ami a nyomozást és a tárgy megkerülését is segíti. Természetesen a műtárgytulajdonosoknak mindent meg kell tenniük, hogy műkincseik számára a lehető legnagyobb fizikai biztonságot teremtsék meg. Az állagmegóvás (hőmérséklet, páratartalom, fényerő stb.) feltételeinek biztosítása mel-

lett ajánlatos az őrzés helyéül szolgáló helyiséget behatolásgátló eszközökkel, illetve riasztórendszerekkel felszerelni, továbbá műtárgyszállítás esetén (például, ha egy kiállítási kölcsönzésnél nagyobb értékről van szó) akár fegyveres kíséretet is biztosítani. Ezek meglétét, illetve megteremtését általában egy külön műtárgybiztosítás megkötéséhez is előfeltételül szabják a biztosító társaságok.

A hatósági munka és együttműködés mellett, a műtárgyakkal, műkincsekkel foglalkozók jogkövető magatartása, az etikai ajánlásokban is leírt tisztességes eljárása, valamint a műtárgytulajdonosok gondossága jelentős mértékben hozzájárulhat a műtárgyforgalom tisztulásához és a kapcsolódó jogellenes tevékenységek visszaszorításához.

Polgári jogi szerződés alapján jelentős szerepet vállalnak a magánbiztonság szereplői a lakások, nyaralók raktárak biztonságtechnikai védelmével, és a hozzákapcsolódó reagálócsoport hatékony működtetésével.

4. FEJEZET

A pénzüintézetek biztonsága

A magyarországi pénzüintézetek, és hozzárendelt tevékenységi köreik, a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény szerint az alábbi kategóriákba sorolhatóak:

- **Kereskedelmi bank:** a pénzüintézeti tevékenységek teljes körű, ügyfélkörü korlát nélküli végzésére felhatalmazott pénzüintézet.
- **Szakosított pénzüintézet:** egyes pénzüintézeti tevékenységek, illetve pénzügyi tevékenységek meghatározott körének végzésére feljogosított pénzüintézet.
- **Befektetési bank:** olyan szakosított pénzüintézet, amely csak a pénzüintézeti törvényben foglalt korlátozásokkal fogadhat el betéteket, illetve vezethet bankszámlát, de a más pénzüintézetekre vonatkozó előírásokat meghaladóan rendelkezhet tartós befektetésekkel.
- **Takarékpénztár:** a törvény által meghatározott kivételekkel betételfogadásra, hitelnyújtásra felhatalmazott, elsősorban természetes személyek körében pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó pénzüintézet.

A négy fő típuson kívül az alábbi három pénzüintézeti típust határozza meg a törvény:

- **Pénzüintézeti csoport:** olyan pénzüintézetek összessége, amelyben egy pénzüintézet egy vagy több pénzüintézet alaptőkéjének több mint 50%-át kitevő részvnyeit, vagy a szavazatok több mint 50%-át megszerezte.
- **Fiók:** pénzüintézet részét képező, elkülönült szervezettel és üzlethelyiséggel rendelkező olyan szervezeti egység, amely közvetlenül folytat pénzüintézeti tevékenységet vagy azok meghatározott körét.
- **Bankképviselő:** tartós képviselő, mely a pénzüintézet nevében, a pénzüintézet és az ügyfelek kapcsolatát elősegítő tevékenységet végez.

A **hitelintézeti törvény** felsorolásszerűen megadja a pénzüintézeti tevékenységeket, s azt is megadja, hogy mely pénzüintézet milyen tevékenységeket nem vagy csak korlátozottan nyújthat ügyfeleinek. Az egyes pénzüintézeti típusokhoz tartozó tevékenységi előírások a következők:

- **Kereskedelmi bank:** betétgyűjtést, hitelnyújtást, számlavezetést köteles végezni, ezen felül minimálisan kilenc pénzüintézeti tevékenység végzése kötelező, vagy ilyen tevékenység végzésére képesnek kell lennie.
- **Szakosított pénzüintézet:** a személyi és tárgyi feltételekhez, és a szavatoló tőkéhez igazodó terjedelmű pénzüintézeti tevékenységek végzésére feljogosított pénzüintézet.
- **Befektetési bank:** nem fogadhat el állami garanciával fedezett betétet, csak egy éven túli betétgyűjtéssel foglalkozhat, az egy betéttestől elfogadható összeg

alsó határát üzletszabályzatában meghatározhatja, nem vezethet pénzforgalmi bankszámlát, csak egy éven túli hiteleket nyújthat.

- **Takarékpénztár:** végezhető tevékenységei a betétgyűjtés, hitelezés, számlavezetés, értékpapír forgalomba hozatal, kereskedelmi tevékenység bizományosi ellátása, csekkvásárlás saját számlára. Ezenfelül hitelképesség-vizsgálatot, széfbérleti és pénzváltási tevékenységet is elláthat.

4.1 A pénzüintézetek technikai biztonságának történeti fejlődése

Magyarországon 1841 októberében nyílt meg az első kereskedelmi bank. Így országunkban a pénzüintézeti biztonsági tevékenység fogalma, eredete ez időtől számítható.

Kezdetekben ez a biztonsági tevékenység a szilárdság és az áthatolhatatlanság fokozásával, növelésével volt egyenértékű, a bankfiókok és egyéb pénzüintézetek tekintetében is. A bank működéséhez szükséges pénz szállítását erős, megvasalt járművekkel és nagyszámú fegyveres kísérettel végezték.

Ez időben az úgynevezett „kasszafúrás”, a páncélszekrények feltörésével elkövetett lopás volt a jellemző banki „elegáns” bűnelkövetési forma, amely az intelligens bűncselekmények csúcscatégoriájába tartozott. Ezeket a bűncselekményeket jellemzően éjszaka, zárás után követték el. Trükkösen, a lehető legkisebb zaj keltésével jutottak be a bankfiók belsejébe, kihasználva a jelzőrendszerek hiányát. A méregdrága, speciális páncélszekrények megfúrása, kinyitása jelentős műszaki ismereteket és speciális, e célra készített eszközöket követelt meg végrehajtójától. Volt idő, mikor a nyomozók az elkövetés módszeréből nagy magabiztossággal a végrehajtó személyét is meg tudták állapítani, az egyedi, a „kasszafúróra” kizárólagosan jellemző páncélszekrény-nyitási módszerek ismeretében. Ezeket az elkövetőket egyfajta szakmai tisztelet övezte tárgyi tudásukért. Időnként még hivatalosan is igénybe vették speciális ismereteiket.

A másik jellemző pénzüintézet elleni elkövetési forma a jóval primitívebb, erőszakosabb változat, a bankrablás fegyveres, „hagyományos” végrehajtási kategóriája. Ekkor a nyitvatartási időben rontottak a rablók a bankfiókra és erőszakkal jutottak a bankban található pénzhez. Ezen módszerek megakadályozására legfeljebb az élőerős őrzési formát alkalmazhatták a bankárok, melynek eredményessége nagy reménnyel nem kecsegtetett. A támadás bekövetkezéséről értesíteni valakit, vagy segítséget kérni valakitől informatikai rendszerek hiánya okán szó sem lehetett.

Az idő előrehaladtával és a technikai eszközök fejlődésével a védekezési probléma megoldása érdekében különféle jelzőrendszerek kialakításával próbálták a banki biztonság fokozását elérni. Itt a jelzőcsengők, mechanikus „távdrótok”, kötelek, csőtelefon, leeső jelzők mechanikus, később elektromos változatain keresztül alakultak ki napjaink behatolásjelző berendezései.

A behatolásjelző eszközcsalád minden lehetséges behatolási módszer figyelembevételével és ismeretében tagozódott, a behatolási módok érzékelésére kifejlesztett jelzőeszközök segítségével (nyitás, mozgás, rezgés, falbontás, robbantás, törés stb.). Az érzékelés-

ből keletkezett jelzéseket feldolgozó intelligens központi egységek pedig felkészítve az elkövetési cselekmény lehetséges módozataira, ezekre kifejlesztett intézkedési, védelmi programcsomagok alapján reagálnak. Ezek a berendezések az idők során egyre magasabb technikai, technológiai, és programozási szinten készülnek.

A behatolásjelző eszközök kialakulása után felmerült a kültéri vészjelzés igénye, ami alkalmas volt a a külvilág figyelmének felhívására a támadás eseményéről. Kialakultak a külső hang- és fényjelző eszközcsoportok. Ezek elsődleges feladata megbízható módon a környezet figyelmének ráirányítása valós időben a bekövetkezett támadásra, a segítségkérés e módon történő realizálása, valamint a támadók elriasztása. A jól működő berendezéscsoportok kialakítása megszülte a következő problémakört, a szabotázsvédelem létrehozásának feladatát. A bűnözők a védelmi eszközök szabotálásával próbálták helyreállítani a kommunikációs rendszerek hiányából fakadó előnyöket. Elválták az elektromos kábeleket (villany, távközlés), megrongálták, működésképtelenné tették a hang- és fényjelző berendezéseket. Ezért kialakultak a második védelmi kört képviselő szabotázsvédelmi rendszerek, melyek feladata a behatolásjelző eszközök hiteles működésének védelme, támadásuk esetén riasztásjelzés kezdeményezése. A riasztórendszerek eredményességük révén olyan sikeressé váltak, hogy nagy számban alkalmazták egyéb felhasználási területeken is (lakások, gépjárművek, boltok esetében). Ennek eredményeképpen a sok jól és kevésbé jól készült és felszerelt eszköztől zengett nap mint nap környezetünk: a 120 Db-s hangjelzőktől. A külső riasztás ténye nagymértékben elvesztette hitelességét. De más veszélyhelyzet is kialakult a hangos riasztás miatt. Az agresszív hatású, nagy hangnyomású (120 Db) hangjel a rablás során a támadókat is stresszelte, és ez több esetben értelmetlen erőszakos bűncselekmények kialakulásához vezetett.

Felvetődött ezért támadás esetén az átjelzés igénye, amikor is a behatolás-, vagy támadásjelző rendszer közvetlenül az intézkedésre alkalmas, és jogosult helyre küldi el valós időben a támadás tényét, helyét és módját meghatározó jelcsomagot úgy, hogy a támadó ezt nem érzékeli. Az átjelzések technikai fejlettsége a leeső jelzőtől napjaink szabotázsvédett, többutas, IP-alapú valós idejű kép-, hangtartalommal bíró csomagjáig jutott el. Az átjelző rendszerekkel szemben támasztott igények napról napra formálódnak, a támadási cselekmények ismeretében a technika fejlődéséből adódó lehetőségeik még korántsem kimerítettek.

A rendőrhatalóságok részéről – a bűnügyi vizsgálatok támogatása céljából – megfogalmazódott a banki napi és a rendkívüli események dokumentálásának igénye. Ezért a pénzintézetekben megjelentek a különféle képrögzítő eszközök a bekövetkezett cselekmények utólagos elemzése érdekében. A kezdeti robot-fényképezőgépektől napjaink digitális technikájáig elérkezve gyorsan elszaladt az idő. Az események meghatározott időtartamig történő hiteles rögzítésére, tárolására, visszajátszására vagy támadás esetén megfelelő végpontra történő továbbítására alkalmasak ezek az eszközök. A tárolási és átviteli lehetőségek területén a technika és az informatika szolgáltatásainak hihetetlen fejlődési sebessége határtalan lehetőségeket nyújt még a jövőben.

A többféle védelmi rendszer hiteles működése megköveteli az időbeni együttfutás kontrollált lehetőségét nagyobb terek, távolságok esetén is. Megoldásával a valós idejű eseménykövetés lehetősége is kialakult.

A pénzintézetek területén zajló belső mozgások szabályozására, ellenőrzésére a belépő rendszerek korlátlan választéka ad lehetőséget. Ezek az eszközök alkalmasak a belépő személy azonosítására, jogosultsági szintjének megállapítására, és a belépés tényének, valamint a benntartózkodás időtartamának megmásíthatatlan tárolására.

A pénzintézeti kockázatok csoportjába tartoznak a katasztrófaesemények jelzésére, elhárítására szolgáló eszközök, berendezések is. Leglényegesebb ezek közül a tűzjelző eszközök családja, melyek e rendkívül veszélyes elemi kár bekövetkezése kezdetének megbízható jelzését, elterjedésének gátlását hivatottak végezni. Az integrált tűzbiztonsági rendszerekben a személyvédelem és a menekülési útvonalak biztosítása, a tűzút zárása, valamint speciális kármegelőző oltórendszerek üzemeltetése programozható célfeladat.

Egyéb, az elemi károk, katasztrófaesemények bekövetkeztét gátló érzékelő eszközöket is alkalmazhatunk még biztonsági rendszereinkben, például CO-, víz-, gázérzékelők, melyek növelik a további működésbiztonságot.

Megemlíthetjük még a terepelhárítási feladatok végrehajtásakor alkalmazható eszközpark néhány elemét is:

- speciális gázok, mérgeanyagok, kábítószeres, vegyi és biológiai, valamint robbanóanyagok érzékelő eszközeit.
- fémérzékelő és csomagvizsgáló eszközöket.

Nyilván minden védelmi eszköz alkalmazásának a szabályzási rendszere is kialakult több szinten, a rendszerek hatékonysága és optimális működése érdekében.

Ezek a szabályzatok jog- és eseménykövetően változnak, szerkesztőik célja a hatékonyságuk minél magasabb szintjének elérése.

4.2 A pénzintézetek ellen intézett bűncselekmények és elkövetési módok

A történeti fejlődés nyomon követhető e tekintetben is. Alapvetően megállapítható, hogy a banki biztonság fejlődésével (amit az elkövetett bűncselekmények inicializálnak) a bűnözők is folyamatosan változtatják elkövetésük módszereit és irányait. Bár ha általános alapelveket kívánunk rögzíteni, akkor a klasszikus két bűnelkövetési csoport nyomon követhető a kezdetektől napjainkig. A pénzintézetek és alkalmazott eszközeik fejlődése csak a módszerek változtatásait, finomításait hozta magával, a bűncselekménytípusok megmaradtak napjainkig.

Ezek a csoportok, és a hozzárendelt végrehajtási alfajok a következők.

4.2.1 Erőszakos bűncselekmények

- a) Bankrablás
- b) Pénzszállítás közbeni rablás
- c) Ügyfélrablás

- d) Banki és bankkörnyezeti rablás és terrorcselekmények
- e) Szabotázs-cselekmények
- f) Bombafenyegetés
- g) Kidnapping

4.2.2 Intelligens bűncselekmények

- h) Csalás
- i) Banki belső oldalról elkövetett alkalmazotti cselekmény
- j) Ügyféloldalról kezdeményezett elkövetések
- k) Vegyes elkövetések mindkét oldal részvételével
- l) Informatikai rendszeren adathalászással

4.2.3 Banki eszközök ellen elkövetett bűncselekmények

- m) ATM-támadások
- n) Banki külső és belső hálózatok elleni támadások

Nyilván a bankok ellen elkövetett bűncselekmények folyamatosan módosulnak, alakulnak az új termékek, illetve a törvényi és védekezési feltételek módosulása mentén.

4.3 A pénzüintézetek technikai védelmének, biztonsági-eszköz-használatának alapvető szabályai, hozzárendelt felelőségi körök

- a) A biztonságtechnikai védelem magában foglalja az épületek és egyéb építmények mechanikai, valamint elektronikai eszközökkel való védelmét, továbbá az ezek alkalmazásához meghatározott módszereket és eljárásokat.
- b) A biztonságtechnikai, műszaki követelmények meghatározása és egyes ehhez kapcsolódó feltételek biztosítása kizárólagosan a Bankbiztonsági Szolgálatok tervezési feladatát képezik.

Ezért a Bankbiztonsági Szolgálat előzetes véleményét ki kell kérni a bankcsoport céljára szánt ingatlanok vételét, az új iroda- és fiókberuházások, illetve bővítések építészeti tervpályázatának kiírását, vagy építészeti tervezését megelőzően. A tervek építésügyi hatósági engedélyezésre való benyújtása, a kivitelezési tervek elfogadása csak a Bankbiztonsági Szolgálat előzetes egyetértésével történhet, amit a terveken minden esetben rögzíteni kell. Az elektronikai védelem megtervezéséről, kivitelezéséről, műszaki átvételéről és rendszeres karbantartásáról, valamint a tárgyi tevékenységhez tartozó kötele-

zetségvállalási jog gyakorlásáról – a jóváhagyott beruházási terv szerint – kizárólagosan a Bankbiztonsági Szolgálat gondoskodik. Ezért a biztonságtechnikai védelmi rendszer jóváhagyott tervétől eltérni csak a Bankbiztonsági Szolgálat hozzájárulásával lehet.

Ezek azok az alapvető szabályok, amelyek mentén a bankbiztonság technikai védelmének fogalomrendszerét feldolgozhatjuk.

4.4 A pénzintézetek mechanikai védelmének tervezési szempontjai, a védelem eszközei

A mechanikai védelem tervezése esetén a többkörös védelmi szemléletmóddal kezdjük objektumunk védelmének koncepcionális kialakítását. A létesítmény közvetlen környezete (például udvar) és a megközelítés lehetőségei is fontos szerepet játszanak a tervezés megkezdésekor. Az ügyfélbeléptetés, a pénzszállítási útvonal és a létesítmény védelmének lehetőségei szabják meg a kezdeti lépéseket, valamint a későbbi működésbiztonságot.

Az objektum belső területének mechanikai védelmi tevékenysége a héjszerkezet határvonalán kezdődik. (Ebbe természetesen beleértendő a földem és a padozat is!) Tudvalevő, hogy egy létesítmény biztonsági egyenszilárdsági mutatója a szerkezet leggyengébb pontjának szilárdsági mutatójával egyenértékű, ezért a tervezésnél a biztonsági elvárásokat eszerint kell meghatározni. Tehát az épített szerkezetek és a nyílászárók megválasztásánál a MABISZ által kibocsátott szabályzat mellékletében meghatározott, értékhatárhoz kötött minőségű elemek alkalmazását, beépítését szükséges előírni és alkalmazni. (Persze a biztonsági minősítési rendszerben a szilárdságban egyenértékű eszközök is alkalmazhatóak, melyek más szabványban előírt értékek szerint ezzel ekvivalensek.) Az áthatolás gátlásának legegyszerűbb módszereivel (vastagítás és az áthatolási szilárdság fokozása), növelik az áttörés elleni védelmet.

A koronafúrás ellen már speciális alakú és változó keménységű fémelemek beépítésével, az oxigénlándzsás támadások ellen pedig áramkorlátozással, valamint erős, szerves füstöt termelő kompozit anyagok alkalmazásával növelik a védekezés szintjét.

Az épület héjszerkezetén belüli további mechanikai biztonsági előírások a következők:

- a) A belső pénzforgalmi tereket markáns, elválasztásra szolgáló épített megerősítésekkel és biztonsági ajtók zsilipszerű alkalmazásával kell a publikus terektől leválasztani.
- b) A pénz átadás-átvétel biztonságát átadó zsilippel, és kiépített szeparált pénzszállítási útvonallal oldjuk meg.
- c) Megbízható pénztároló eszközök – trezor, páncélszekrény, multisafe – és az időzárak alkalmazásával gátoljuk az illetéktelen pénzhez jutást, illetve a rablások eredményességét.

Ezen eszközök persze csak akkor teljesítik a tervezett elvárásokat, ha az előírt üzemeltetési szabályokat az alkalmazottak maradéktalanul betartják.

De ne feledjük! A mechanikai biztonsági eszközök önmagukban nem alkalmasak a támadás megakadályozására. Feladatuk az elrettentés és az áthatolás időtartamának megfelelő, előírt időtartamú késleltetése. A védelem fokozását a biztonságtechnikai rendszerek, valamint az élőerős őrzés integrációjával érjük el.

4.5 A pénzintézeti biztonság megvalósításához alkalmazott elektronikus biztonságtechnikai eszközök

A folyamat első lépéseként el kell készíteni a létesítmény funkcionális működési tervét, meg kell határozni az ehhez szükséges dolgozói létszámot, és a forgalomhoz rendelt várható pénzértékhatárokat. Ellenőrizzük, hogy a működési elvárások szintjének megfelelő mechanikai biztonság rendelkezésünkre áll-e, ha nem, akkor ezt az elvárási szinthez korrigáljuk.

Ezek után a MABISZ által kibocsátott szabályzat idevonatkozó előírásainak figyelembevételével kell elkészítenünk a létesítmény teljes körű **biztonságtechnikai tervét**.

A biztonságtechnikai terv teljes részletességgel foglalkozik funkcióként és helységfajtánként az előírások szerint a részleges és teljes elektronikai biztonsági rendszerek típusainak meghatározásával.

Alapvető e csoportban a **behatolásjelző** eszközök családja. E rendszerek három fő részre tagozódnak:

- a) Az érzékelő eszközök a behatolási cselekmény által okozott megváltozásokat jellemző fizikai paraméterek detektálásán alapuló érzékelő berendezések. Képesek a rezgés, mozgás, hőmérséklet-változás, sugárzás, különféle gázjelenlét érzékelésére és megbízható, valós idejű kijelzésére. A megbízható változásérzékelés érdekében többféle jelformáló fizikai módszer közös alkalmazását kombinálják egy érzékelőfejben, amely így a téves riasztás lehetőségét kizárja félrevezethetetlen módon.
- b) Az érzékelők által kibocsátott jeleket a jelzővonalak feladata a központi egységbe vezetni. Velük szembeni műszaki elvárás az érzékelők által kibocsátott jelkeletkezés pontos helyének, típusának megbízható, szabotázsvédett átvitele.
- c) A központi egység a beérkezett jelek kezelésére, értékelésére szolgáló vezérlő software programja szerinti előírások végrehajtását, a teljes rendszer felügyeletét, tápellátását és szabotázsvédelmét végzi. Vezérli a hang- és fényjelző berendezéseket, valamint indítja a távátjelző egységet riasztási esemény kialakulásakor.

E rendszer szerves részeként, de önálló funkcióval működik a **támadásjelző hálózat**. Feladata, hogy rablótámadás esetén azonnal csendes riasztást kezdeményezzen alkalmazásakor. A támadásjelző rendszer jeladóit rejtett módon kell elhelyezni, hogy működtetésük észreveghetetlen legyen a támadó számára, mivel csak így várható el azok működtetése az alkalmazottaktól. A támadásjelző jeladó létezik mobil változatban is.

A következő nagy eszközcsoport a **beléptető rendszerek** csoportja.

Az érzékelés módja szerint megkülönböztetünk mágneskártyás (kártyaolvasós) közéletés (proximity), aktív jeladás, valamint biometrikus típusú rendszereket.

A **proximity rendszerek** intelligensebb, több feladatra alkalmassá tehető, de természetesen jóval költségesebb berendezéscsaládok.

A rendszer család csúcán áll a **biometrikus érzékelésen alapuló beléptető rendszer**, bár funkcionalitását tekintve működése hasonló az előzőekhez. Eltérés az azonosítás kizárólagosságában rejlik, mivel ujjnyomat, ujj- és kézvénahálózat, hang, írisz, arckép a szükséges személyazonosítás alapja.

Feladatuk a beléptetés és az épületen belüli mozgások automatikus, programozás szerinti vezérlése, belépési jogosultságcsoportok kezelése, a cselekmények folyamatos dokumentálása, a rendkívüli események azonnali jelzése.

Összehangoltan működik, és ha kell, együttműködik az épület egyéb biztonsági berendezéseivel (például tűzjelző rendszer). Kellő intelligenciaszint esetén alkalmassá tehető tartózkodási hely megállapítására, telefonvonal automatikus továbbirányítására, munkaidő-nyilvántartás adatainak gyűjtésére, rendszer-hozzáférési adatok tárolására, helyi egyéb jogosultságok tárolására (például kávéautomata-használat). Szükség esetén az informatikai jogosultság megállapítása is hozzárendelhető.

A következő csoport a **képrögzítő, eseménydokumentáló** rendszerek csoportja. Csak a történeti hűség kedvéért még megemlítem az állóképeket, képsorozatokot rögzítő robot-fényképezőgépeket, bár feltételezésem szerint már nem használják Magyarországon sehol sem. Gyakorlatilag az analóg videó-képrögzítő berendezések is a végüket járják. A jelenlegi technikai színvonal már a digitális képkalkotás, rögzítés és továbbítás szintjén tart. E rendszerekkel szembeni főbb követelmények és előírások a következők:

- Szükséges fény- és hőmérsékleti viszonyok között is minőségi képkalkotás
- Megváltoztathatatlan idő- és tartalomdokumentálás
- Hiteles, megváltoztathatatlan tartalmú adattárolás
- Megfelelő és előírt időtartamú tárolás
- A hozzáférést csak a regisztrált személyek részére, esemény-dokumentáltan engedélyezze
- A távítvíteli igényeket kielégítse megfelelő engedélyezett irányokba
- Folyamatos 24/72 órás üzembiztonság

A kamerák tekintetében jelentős készletválaszték áll rendelkezésünkre, a normáltól az infrasarkan képfeldolgozásig, a közepes és nagyfelbontású érzékeléstől, a vezérelhető optikai zoom-ig, a csőházas futókameráktól a mennyezeti 360 fokos érzékelésű kameráig sorolhatnám a lehetőségeket, amelyek kiválasztását döntően a feladatokból fakadó igények határozzák meg. A rögzítés, tárolás és a továbbítás feladataihoz is az igények mentén léteznek szintén megfelelő eszközcsaládok nagy választékban.

Felhívom a figyelmet arra a rendkívül lényeges tényre, hogy a képrögzítési tevékenység a személyes adatok kezelése kategóriába tartozik, ezért a rendszer üzemeltetésére a személyes adatok kezelésére vonatkozó törvények és rendeletek **minden tekintetben vonatkoznak**. Az **átjelző rendszerekkel** kapcsolatos elvárások: Elsődleges elvárás, hogy a behatolás- és a tűzjelző rendszeren keletkezett jelzésekből az előzetesen meghatározott

rendezési és sorrendi elvek alapján kiválasztottakat megfelelő biztonsággal és tartalmi módosítás nélkül, azonnal továbbítsák a diszpécserközpontba. Itt az intézkedési jogosultsággal rendelkező személyek az események elhárítása érdekében szükséges lépéseket megteszik. Ez a gondolatsor három fontos logikai tevékenységet takar:

- Először az átjelző központ és a helyi rendszerek összeillesztését, megfelelő programozását és 24 órás üzemképességét.
- Másodszor az átviteli csatornák szabotázsvédett működőképességét (lehetőleg legalább kétirányú).
- Harmadszor a fogadóközpont értelmezési software-ének megfelelő programozását, ügyeletesen gyors reagálását, kontroll- és értesítési rendszerének helyes működését, a reagálóegységek megfelelő valós idejű informálását a folyó cselekményekről.

Egy bankrablási szituáció helytelen kezelésének következményei beláthatatlanok. Bár jellemzően, e téren jelentős fejlődés várható. A Rendőrség a nappali támadásjelzések fogadására IP felületű felügyeleti rendszert fejlesztett, mely alkalmas a valós idejű jelfogadásra, felügyelt intézkedésre, folyamatos képfogadásra és kommunikációra. Ez a rendszer lehetővé teszi a bankrablási helyzetek kezelésének, felszámolásának újraértékelését.

A tűzjelző rendszerek a biztonságvédelmi tevékenység katasztrófavédelmi ágát képviselik.

Feladatuk a létesítményben keletkezett tüzesemények azonnali jelzése, speciális esetben (intelligens rendszer telepítése esetén), oltásának megkezdése (spinklerok, speciális oltógázok), valamint a tűzterületek menekülési útvonalainak megnyitása, és egyéb épületfelügyelettel kapcsolatos programozott intézkedések megtétele.

A tűzjelző rendszer központja a tűzjelzést a területileg illetékes Tűzoltó Parancsnokságnak közvetlenül is köteles jelezni, az érvényes törvényi szabályozás alapján, párhuzamosan az átjelző rendszer központjával. E rendszerek nagy intelligenciával rendelkező érzékelőkkel és szoftverrel készülnek, működésük megfelelőségét rendszeres ellenőrzéssel szükséges kontrollálni.

A rablásmegelőzés új elemeként megemlíteném még az **elektronikus időzárakat**, melyek megakadályozzák:

- az üzemidőn kívüli páncélszekrény- vagy páncélajtónyitást,
- üzemidőn belül nagyobb összegek azonnali felvételét, mivel a nagyobb összeget tároló rekeszek csak a beprogramozott idő szerint nyílnak pénzfelvétel-kezdésményezés esetén,
- a riasztás bekövetkezése után bármilyen értéktároló kinyitását,
- egyéb programozási trükkök alkalmazását helyi igény szerint.

Új eszköze a bankrablások elleni küzdelemnek az úgynevezett robbanó pénz, vagy eredeti nevén a „dye-pack”. Az eszköz aktív részét a pénztári pénzjegykötegek közé telepítik. Rablás esetén ez az eszköz az elrabolt pénz közé kerül. Mikor a rabló elhagyja a bankfiókot, akkor az eszköz működésbe lép. A teljes bankjegykészletet, valamint a rab-

lót is erős sárga festékfüsttel beszínezi eltávolíthatatlanul. A pénz értéktelenné válik, és a menekülő elkövető elfogási esélye jelentősen megnő.

A fentiekben felsorolt rendszerek, eszközök és módszerek, valamint a mechanikai védelem eszközei és módszerei alkotják közösen a pénzintézeti védelem tárgyi eszköz-csoportját. A fizikai védelem további feladatait a **biztonsági élőerős őrzés** tevékenysége foglalja magában.

4.6 Az élőerős őrzés előírásai, feladatai

Az őrzés szerepét a befektetési és az árutőzsdei szolgáltatási tevékenység, az értékpapír-le-tétkezelés, valamint az elszámolóházi tevékenység végzéséhez szükséges személyi, tárgyi, technikai és biztonsági feltételekről szóló 283/2001. Kormányrendelet értéknagysághoz és tevékenységi körhöz kötötten határozza meg. Nem szabályozott egyértelműen a fegyver szükségessége a bankfióki szolgálat ellátásához. Világszerte egyre több országban fegyvertelen biztonsági őrök őrzik a banki ügyféltereket. Ennek oka, hogy az ügyfelek és alkalmazottak testi épsége került az első helyre az értékvédelemmel szemben. Ezek védelmét döntően az új technikai megoldásokra és az időzárakra bízják.

De a feladatkör kialakításához először járjuk körül, mit is várunk az őr jelenlététől, milyen feladatok csatolhatók e feladatkörhöz.

Alapvető feladata az őrzés, melyet **őrszolgálati utasításban** rögzítve helyszínre szabottan elkészítünk. Ez tartalmazza:

- a beléptetés, belépés, biztonságos nyitás-zárás felügyeletét,
- az ügyfélkiszolgálás menetének zavartalan biztosítását, ügyféltéri felügyelet,
- rendkívüli események megelőzését, a válsághelyzetek kezelését,
- a rendkívüli események bekövetkezésekor végrehajtandó feladatokat,
- a bankcsoport dolgozóinak és ügyfeleinek védelmét a bankcsoport területén,
- a bankcsoport tulajdonának, értékeinek védelmét,
- pénzforgalom felügyeletét,
- pénzszállítás felügyeletét,
- kommunikációt, kapcsolatok kezelését,
- szabályok ismeretét, betartását, betartatását,
- öltözeti és viselkedési normáknak való megfelelést.

Fontos feladata még az őrszolgálatnak:

- a biztonsági rendszerek üzemeltetése, működésének megfigyelése, és bizonyos rábízott biztonsági rendszerkezelési funkciók elvégzése,
- a rendkívüli események előírászerű kezelése, katasztrófahelyzetek menedzselése, káresemények megakadályozása, rabláshelyzet kialakulása esetén konfliktus kezelése,
- prevenciósi feladatai közé tartozik a deviáns magatartási formák észlelése, az ilyen tevékenységek akadályozása, jelentése (fiókfelderítés, ügyfélkifigyelés, parkolóban illetéktelen tartózkodás, nem megengedhető kapcsolatok észlelése).

Őrszolgálat szervezésekor a fiók biztonsága érdekében stabilizálni kell az őrállomány személyi összetételét, a helyettesítés, valamint az ellenőrzés rendjét, ciklikusságát és az alkalmazott ellenőrzési módszereket. Az őrzés minősége döntően az ellenőrzés következetességén múlik!

A fizikai biztonság e három alappillére a hagyományos pénzüintézeti védelem meghatározója. Ha ezek kölcsönösen feltételezve, és ismerve egymást jól működnek, akkor térhetünk át a pénzüintézeti bűnmegelőzés további tevékenységi formáira. Ezen eszközök az elrettentés, a behatolás akadályozásával, a cselekménydokumentálás, és bűncselekmények kialakulási stádiuma kezdetén történő jelzések kibocsátásával együtt a fizikai bűncselekmények elleni harc jelentős segédeszközeinek minősülnek. Persze a működésük eredményességét az üzemelésüket körülölelő előírások és működésbiztonságuk határozza meg. Ezért ezek megléte, állandó frissítésük, és az új feladatok és szabályozásváltozások mentén a módosításuk e témakör fontos eleme.

4.7 Biztonsági oktatás

A pénzüintézeti vezetők részére a válságkezelés, rizikóelemzés témakörében, valamint a bekövetkezett események elemzésének eredményeiből tájékoztató előadásokat kell tartani.

A pénzüintézeti alkalmazottakat ciklikus biztonsági oktatásban kell részesíteni a következő témakörökben:

- a pénzüintézetek elleni erőszakos bűncselekmények felismerése, megelőzése, szükséges viselkedésformák;
- a pénzüintézetek ellen irányuló fehérgalléros – és egyéb bűncselekmények (lopás, okmányhamisítás, hamis átutalás, sikkasztás stb.) felismerése gyakorlati tapasztalatok alapján;
- a bankfiókok működési biztonságának feltételei, a bankbiztonsági szabályzatban foglalt felelőségi kérdések megismerése, a létesítmény egyedi biztonsági szabályai;
- a krízishelyzetekre való felkészülés feladatai, BCP, DRP, a bekövetkezett események kezelése;
- a titokvédelem témaköre, adatköre (banki, üzleti, magán), titokvédelmi szabályok betartásának szükségessége, a titoksértések vizsgálata, minősített iratok törvényi előírásoknak megfelelő kezelése;
- válaszadási kötelezettség hatósági megkeresésekre.

4.8 Pénzintézeti belső vizsgálati tevékenység

4.8.1 Biztonságellenőrzés

Az alapvető feladatok:

- a bankot veszélyeztető bűncselekmények megelőzése, felderítése, megszakítása, a pénzintézet dolgozói által elkövetett bűncselekmények felderítése, kivizsgálása;
- a banki kockázati események elbírálásához szükséges információk felderítése, elemzése.

Az elemzés folyamata

Az általános vizsgálati folyamatban az elkövetett bűncselekmények felderítése, kivizsgálása, valamint ezek alapján a büntetőeljárás kezdeményezése jelenik meg.

Több bűncselekmény folyamatos feldolgozásából már az elkövetést lehetővé tevő hiányosságok felismerhetőek, a védekezéshez szükséges tanulságok levonhatóak, beépíthetőek az elhárító és megelőzési munkába (elemzés, értékelés). A magyar és külföldi bankokat érintő bűncselekmények megismeréséből fakadó tanulságok beépítésével ez az elhárító tevékenység tudatos prevencióvá és bűnmegelőzési tevékenységgé válik.

A pénzintézetben belüli együttműködés és információáramlás megszervezése elengedhetetlen feltétele a működési biztonság megteremtésének, amely mind a banki dolgozók, mind az ügyfelek biztonságérzetének erősítését szolgálja.

Csalás- és veszteségmegelőzési vizsgálócsoportok kialakításával, célzott prevencióval védhetjük folyamatainkat. Ezek kezelésében egy belső esemény-adatbázis létrehozásával (törvényi megfeleltetés) elemző-értékelő tevékenységet végezhetünk.

A pénzintézet biztonsági munkatársai a hatósági vizsgálati szervekkel (rendőrség, ügyészség, Nemzeti Adó- és Vámhivatal, titkosszolgálatok) személyes, naprakész kapcsolatokat alakítanak ki és tartanak fenn a bűnüldözés és bűnmegelőzés hatékonysága érdekében. A védelmi tevékenységben a kriminológia és a kriminalisztika eszközeinek és módszereinek alkalmazásával fokozható az eredményesség.

A tudatos bűnmegelőzési tevékenység jellemzői:

- Országos szintű oktatásokat kell szervezni az elkövetések eszközeinek, módszereinek széles körű megismerése érdekében, ez segít az áldozattá válás megakadályozásában is.
- Az elkövetett bűncselekmények jellemzőit adatbázisba rögzítjük, az eseteket elemezzük, értékeljük, majd statisztikai módszerekkel feldolgozzuk, és ennek alapján kidolgozzuk a megelőzés új módszereit.
- A megismert támadási felületeket, hibás folyamatokat módosítani kell a bűnismétlés gátlása érdekében.
- A prevenció folyamatokat széles körben bevezetjük.
- Terjeszteni kell a jogkövetés kultúráját oktatási és ellenőrzési módszerekkel támogatottan.

4.9 A pénzintézeti bűnmegelőzés új útjai

A Bankszövetség intézményrendszere a közös gondolkodás katalizátora lehet a pénzintézetek biztonsági szolgálatainak bűnmegelőzési együttműködésében. Ez lehet a pénzintézeti bűnmegelőzés jövője, itt kialakulhat egy új tartalommal rendelkező tudományág.

4.10 A Szabályozási rendszer kialakítása

4.10.1 A rendkívüli esemény fogalma, bekövetkezése esetén szükséges intézkedések, feladatok, követendő magatartások

- a) Rendkívüli esemény alatt értjük a bank funkcionális feladatainak ellátását akadályozó vagy megbénító szándékos magatartások, illetve más események összességét, amelyek magukban hordozzák személyek életének, testi épségének veszélyeztetettségét, súlyos vagyoni kár bekövetkezésének a lehetőségét, vagy ezek tényleges bekövetkezését.
- b) A rendkívüli események fajtái:
  - ba) bankrablás (bankrablás túszejtéssel),
  - bb) robbantással való fenyegetés (bombariadó),
  - bc) bankfiókon belüli rendzavarás,
  - bd) a bank egyéb érdekeit sértő tevékenység.

ba) Bankrablás (bankrablás túszejtéssel) értelmezése

A bankrablás egy vagy több személy által fegyverrel (fegyvernek látszó tárggyal), vagy felfegyverkezve elkövetett pénz-, értékszerzésre irányuló, jogellenes tevékenység.

Túszejtésről beszélünk, ha a bankrablást végrehajtó elkövető(k) a biztonságosabb menekülés érdekében a bank alkalmazottai, vagy ügyfelei közül valakit túszul ejtenek és akadályoztatásuk esetére a tús életének kioltásával fenyegetnek.

A bankrablásra készülő személy felismerése:

- a) A bankrablás végrehajtása előtt az elkövető(k) több alkalommal is helyszíni felderítést végez(nek), hogy minél pontosabb információkkal rendelkezzen(ek) a tervezett bűncselekmény sikeres megvalósításának esélyeiről.
- b) A megelőzés érdekében ezért nemcsak a biztonsági személyzet, hanem a banki alkalmazottak előzetes felkészítése is fontos (az éves oktatás keretében), hogy kísérik figyelemmel a bankban gyanúsán, céltalanul, esetleg a banképület közelében tartózkodó személyeket. Gondosan ellenőrizték a bank területén munkát végző külső vállalkozókat, vagy más szolgáltatási tevékenységet végzőket.

Ad a) A bankrablásra készülő személy érdeklődése kiterjed:

- a biztonsági őrk létszámára,
- a biztonsági őrk felszerelésére, mozgási körletére, esetleges váltásuk időszakára,
- a biztonsági őr megfigyeli-e az ügyfeleket, az ügyfelek felszerelését, táskáit,

- a banki alkalmazottak és különösen a pénztárosok odafigyelnek-e az ügyfelekre, vagy csak automatikusan végzik feladataikat,
- van-e az épületben, vagy előtte állandó jelleggel őr,
- a rendőrzárőr megjelenési ciklusai, érkezési, távozási útvonala,
- a pénzszállítás gyakorisága, időpontja, módszere (gépkocsi, táska stb.),
- mikor van a pénzforgalmi csúcsidő,
- mikor van a legkisebb ügyfélforgalom,
- a bank nyitásának-zárásának mechanizmusa,
- hol vannak elhelyezve a biztonságtechnikai eszközök.

A konkrét viselkedés jellemzői:

- többszöri megjelenés a bankban várakozó, ügyintézésre váró ügyfél benyomását keltve,
- visszatérően megjelenik és feltűnően gyakran végez pénzbefizetést, kivételt, melynek során tanulmányozza az alkalmazottak szokásait, viselkedését,
- beszélgetést kezdeményez a banki dolgozókkal, személyes kontaktus kialakítása érdekében,
- tudni akarja, hogy milyen módon történhet esetleges nagyobb összeg kifizetése, be kell-e jelenteni előzetesen,
- szándékosan csomagot „felejt” az ügyféltérben, amiért később visszatér, ezzel mintegy teszti a biztonsági szolgálat éberségét,
- szándékosan rendzavarást idéz elő, ellenőrzi a biztonsági szolgálat esetleges intézkedését, kér-e segítséget,
- zárás előtti pillanatokban, amikor már nincs ügyfél, rosszul éli, hogy az alkalmazottak viselkedését felmérje, mennyire figyelnek a biztonsági követelményekre,
- bank-, illetve a fiókvezetővel szeretne beszélni az üzemi területen belül (felmérve ezzel a bejutás lehetőségét),
- üzletemberként szolgáltatást ajánl fel, kedvező feltételekkel (hogy megismerhesse a banképületet), például takarítást, szigetelést, festés-mázolást stb.
- a bank környezetét, forgalmát láthatóan kívülről figyeli stb.

A fent leírtak szerint vagy egyébként gyanúsan viselkedő személyek esetén a bank alkalmazottainak előírt feladatai:

- Alaposan figyeljék meg a személyt, hogy később pontos személyleírást tudjanak adni róla.
- Ismételt visszatérés esetén fokozottan figyeljék mozgását, van-e társa az ügyfelek között, távozáskor kívül várja-e másik személy stb.
- Amennyiben a megfigyelt személy viselkedése egyértelműen gyanús, feltűnés nélkül értesíteni kell a rendőrséget és a Bankbiztonságot.
- Ha a megfigyelt személy észleli az alkalmazottak reá irányuló figyelmét, és ennek hatására elhagyja a bankot, a rendőrséget és a Bankbiztonságot utólag kell értesíteni a pontos személyleírás megadásával együtt

- A bankrablás bekövetkezése esetén alapkövetelmény, hogy engedelmessé kell az elkövető utasításainak. Arra kell törekedni, hogy az ügyfelek és az alkalmazottak életének, testi épségének közvetlen veszélyeztetésére ne kerüljön sor.
- A bankrablás észlelése esetén azonnal működésbe kell hozni a támadásjelző kapcsolókat. Ez minden alkalmazottnak kötelezettsége, hiszen a pénztáros és a támadó látószögében lévő dolgozók ezt nem tehetik meg. Fontos! Amíg a támadó a bankhelyiségben tartózkodik, csak csendes riasztást végezzünk!
- Fegyveres fenyegetettség esetén is csak annyi pénzt kell átadni, amennyi az elkövető által is látható, csak azokat a pénztárolókat kell kinyitni, amelyeket az elkövető követel, mivel megfigyelései alapján tudja, hogy a jelenlévőknek van a kulcs. Az elkövető által is érzékelhető szándékos időhúzás kockázatát nem szabad vállalni. Az úgynevezett „csali pénzt” az elsők között adjuk át a rablónak.
- Amennyiben az elkövető valamelyik alkalmazottat túszul ejti, tiltakozás nélkül engedelmessé kell a támadó utasításainak még akkor is, ha látható erőfölénye ellenére képesnek érzi magát az ellenállásra.
- Amennyiben az ügyfelet ejtik túszul, az alkalmazottnak maximális együttműködési készséget kell tanúsítani az értékek átadását illetően.

Fontos!

A támadó látószögén kívül eső munkatársak sem kezdeményezhetik az elkövető harc képtelenné tételét, nem kockáztathatják a túsz életét (az ügyfelek között segítőtje is lehet a támadónak).

- a) Legfontosabb az elkövető külalaki ruházati és mozgási jellemzőinek **megfigyelése**, a minél pontosabb személyleírás megadása érdekében:
  - az elkövető testmagassága, ruházata, álarca, szeme színe, látható jellegzetessége (például orr-, fejforma);
  - az elkövető járása, kiejtése, mit mondott?
  - milyen fegyver vagy más eszköz volt nála, milyen csomagolásban vitte el a pénzt?
  - távozáskor az ügyfelek közül elment-e valaki vele együtt?
  - az elkövető távozását követően az ügyfelek hogyan viselkedtek?
  - azonosító kártya kitöltése külön-külön, személyenként.
- b) Az elkövető **távozása után**:
  - azonnal be kell zárni a kijáratot,
  - itt a megvalósult támadásjelzések ellenére telefonon is azonnal jelenteni kell a rendőrségnek az eseményt, és működésbe hozni a kültéri hangos riasztást,
  - az ügyfeleket – saját biztonságuk érdekében – vissza kell tartani a rendőrség kiérkezéséig,
  - szükség esetén gondoskodni kell a sérült, vagy rosszullet miatt segítséget igénylő személyek ellátásáról (orvos, mentő kihívása),
  - gondoskodni kell a helyszín biztosításáról (lezárni a területet, hogy a nyomok sértetlenek maradjanak).

bb) Robbantással való fenyegetés (bombariadó) értelmezése:

Robbanásveszélyes objektum: azok az épületek (köz, magán), valamint közművek, műtárgyak, közlekedési eszközök, útszakaszok, ahol terrorjellegű fenyegetésről, robbanótestek, csomagok, küldemény elhelyezéséről adatokkal rendelkezünk.

A robbantással való fenyegetés (bombariadó) lehetséges céljai, potenciális hatásai:

- eltereli a figyelmet egy másik bűncselekményről,
- szabotázs,
- károkozás, pusztítás, terror,
- kiürítés közbeni sérülések előidézése.

A bombafenyegetés elkövetési módjai:

- telefonon,
- postai úton (levél, csomag),
- ajándékozás alkalmával,
- elrejtés, otthagadás.

Telefonon történő bombafenyegetés: minden bombajelentést vagy fenyegetést ki kell vizsgálni, valósnak kell venni mindaddig, amíg a vizsgálat be nem bizonyította, hogy a fenyegetés hamis volt.

Telefonkezelők magatartása bombafenyegetés esetén:

- őrizze meg nyugalmát,
- a lehetőségekhez mérten rögzítse a fenyegetést,
- szerezzen meg két lényeges adatot: a bomba helyét és a robbanás idejét,
- bátorítsa a hívót beszélgetésre,
- bombafenyegetési nyomtatvány kitöltése.

Az intézkedő vezető feladatai:

- a rendőrség értesítése a 107-es telefonszámon,
- az intézmény teljes vagy részleges kiürítését csak az igazgató, a rendőri tűzszerész vagy a tűzoltósági egység parancsnoka rendelheti el (válságtáb).

Kiürítésről kell rendelkezni:

- Ha a rendelkezésre álló információk alapján egyértelműen megállapítható, hogy konkrét életveszély, vagy közeli robbanás bekövetkezése áll fenn.
- A bejelentés ellenőrizhető, konkrét adatokat tartalmazó, létező feltételekhez kötődik, a bűncselekmény tárgyi eszközei fellelhetők, elkövetői azonosítható személyek.

Kiürítésről lehet intézkedni:

Ha a fenyegetéssel kapcsolatban szerzett ismeretek mérlegelése valós veszélyt és a veszélyhelyzet létrejöttét támasztja alá, mely tragédia, súlyos sérülés bekövetkezését jelentheti.

- a) A bombariadó levezetésének biztonsági intézkedései; alternatív biztonsági eljárások:

- azonnali teljes kiürítés,
  - azonnali, részleges kiürítés,
  - munkahelyek átkutatása a személyzet által,
  - biztonsági személyzet kutatása,
  - rendőrségi specialisták bevetése.
- b) Kiürítési módszerek és utasítások:
- Minden személynek a fő-, vagy tűzkijáraton keresztül kell eltávoznia nyugodt és fegyelmezett módon.
  - Utasítani kell a személyzetet, hogy vigye magával a személyes holmiját.
  - A személyeknek előre meghatározott helyen kell gyülekezniük.
  - Kiürítés után a biztonsági szolgálatnak ki kell kapcsolnia minden elektromos fogyasztót.
  - Minden ablakot és ajtót ki kell nyitni.
  - A kiürített épület őrzését biztosítani kell, hogy senki ne tudjon visszamenni.

Eljárás csomagbombák esetén:

A következő szempontokra célszerű odafigyelni:

- a) A küldemény hogyan van megcímezve?
- b) Az átlagosnál nagyobb, vastagabb, súlyosabb-e?
- c) A borítékban olajos folt vagy átlýukadás van-e?
- d) Marcipánillat, vagy más – általánostól eltérő – szag érezhető e?
- e) A boríték ragasztószalaggal történő leragasztása, illetve körülkötése.
- f) A címzett és a feladó általánostól eltérő megjelölése (a címzett gondos megjelölése nyomtatott betűkkel, a feladó cím nélkül, vagy olvashatatlanul).
- g) A borítékon megjegyzés, illetve megjelölés: „Csak saját kezű felbontásra!”

A levélben elhelyezett „ajándéktárgy” érzékelésének módjai:

- tapintással – hengeres tárgy, amely gyutacshoz hasonlít,
- rázással – fémtárgy gyenge hangja, amely üres hengerben van elhelyezve.

Amennyiben valamely levélnél vagy csomagnál az előbb felsorolt kritériumok észlelhetők, a Bankbiztonságot, illetve a rendőrséget kell értesíteni!

Ajándéktárgyakkal történő bombafenyegetési módok:

- Különféle ajándéktárgyakkal fejezhetnek ki megbecsülést, de az érintett személyekre veszélyt is jelenthetnek. Ezeket a tárgyakat külféle robbanóeszközökkel fel lehet szerelni anélkül, hogy a tárgy külalaki jellegét megváltoztatnák.
- A védett személyekre ez a legveszélyesebb, mivel ezeket a tárgyakat személyesen nekik adják át (például alkoholos üvegek használata álcázás céljából 0,7 l, 1,5 l, 3 l-es boros, likőrös, gyári záras üvegek folyékony robbanóanyaggal töltve, zenélő üdvözlőlapok, cigaretta, jegyzetfüzet, jegzettömb stb.).

Elrejtéses, otthagyas bombafenygetési módok:

- Jól képzett elkövető gondos előkészítés után hajtja végre a cselekményt (előzetesen beépítheti a robbanóanyagot, illetve úgynevezett átítatási módszert alkalmaz – takarítás, festés).
- Szakértelem híján, csak úgynevezett becsúztatásos, álcázásos módszerre jut idő és lehetőség.
- Megelőzése a veszélyeztetett objektum biztonsági őrzésével és rendszeres, időnkénti átvizsgálásával biztosítható.

4.11 Pénzintézetek informatikai biztonságának néhány fontos aspektusa

A pénzintézetek sikeres üzletmenete, jó hírneve alapvetően függ attól, hogy szolgáltatásaikat megbízhatóan, folyamatosan, zavartalan, és nem utolsósorban biztonságos módon legyenek képesek nyújtani. Így ennek a stabil állapotnak a fenntartása a pénzintézetek alapvető üzleti érdeke, kritikus sikertényezője, ezért e szakterület biztonsági kérdéseinek különös jelentőséget tulajdonítanak a pénzintézetek vezetői, azokat kiemelten kezelik.

A pénzintézetek szolgáltatásainak döntő többsége már nagyon régen igényel valamilyen szintű számítógépes támogatást. Ezen informatikai rendszerek biztonsági követelményeiről rendelkezik a számítógépközpontok tűzvédelmére vonatkozó MSZ-02102. sz. műszaki irányelv.

Előkészületben van egy PSZÁF-ajánlás az elektronikus banki szolgáltatások biztonsági követelményeiről, mely alapvetően nemzetközi szabványokon, ajánlásokon alapul.

Bár az elmúlt néhány évben – elsősorban nyugat-európai – információbiztonságot érintő szabvány, ellenőrzési és biztonságirányítási módszertan ajánlasként történő megfogalmazásával (például BS 7799, ISO 13335, COBIT), magyar szabvánnyá adaptálásával (MSZ ISO 17799, MSZ ISO 25001) sokat javult a helyzet, mégis még mindig elmondható, hogy a magyar jogszabályi környezet rendkívül kevés támpontot nyújt az informatikai rendszerek információvédelmi feladatait illetően a gyakorló szakemberek számára.

A fentiek mellett van néhány speciális körülmény, melyeket a pénzintézetek informatikai rendszerei biztonságának tervezésekor, fejlesztésekor és üzemeltetésekor feltétlenül figyelembe kell venni. Vegyük számba a legfontosabbakat.

Ma a pénzintézetek funkcióinak fenntartása, szolgáltatásaik függése saját informatikai rendszereiktől olyan mértékű, hogy ezen informatikai rendszerek jelentős része nélkül ma már nem lennének képesek alapvető szolgáltatásaikat nyújtani. Az elektronikus elszámoló, átutalási, pénzügyi tranzakciókat támogató üzenetkezelő, valamint bankkártyarendszerek mellett (például GIRO, SWIFT, VISA, EC/MC, VIBER stb.) a banki szolgáltatások közül egyre többnek jelenik meg telekommunikációs hálózatokon keresztül, informatikai eszközökkel igénybe vehető változata. Ezen funkciók jelentős része csak nagyon rövid ideig, vagy egyáltalán nem pótolható más eszközökkel, illetve e rendszerek kiesése az érintett banki szolgáltatást vagy belső folyamatot ellehetetleníti.

A banki szolgáltatások egyre nagyobb és folyamatosan bővülő köre 7x24 órás típusú, tehát folyamatos rendelkezésre állási igényt támaszt, rendkívül rövid kiesési idő toleranciával.

Az e-business, e-commerce, e-banking, e-bróker, e-payment stb. csoportokba sorolható szolgáltatások, beleértve a mobiltelefonokhoz köthető szolgáltatásokat is, a banki informatikai rendszerek nyíltságát és ezzel földrajzi helytől független támadhatóságának lehetőségét és veszélyét tovább fokozza.

A pénzüintézetek működése során keletkezett, feldolgozott adatok szinte kivétel nélkül jogszabályok által titokvédelmi szempontból is védeni rendelt adatok. Hiszen szinte valamennyi védendő titokfajta, így a bank-, pénztár-, értékpapír-, üzleti titok, vagy személyes adatnak minősülő információ is előfordul a pénzüintézetek adatkezelése kapcsán. Mivel a pénzüintézetek a fenti információk döntő többségét informatikai eszközökön tárolja, kezeli, e rendszerek bizalmasságának, hitelességének, sértetlenségének védelme különösen fontos feladat.

A pénzüintézetek szolgáltatásainak csalárd felhasználása a bank, illetve ügyfeleinek megkárosításával a fehérgalléros bűnözés egyik jelentős területe. E támadások közvetett, akár közvetlen eszköze is lehet az informatikai rendszer. E támadások megszervezéséhez, illetve kivitelezéséhez – a várható haszon nagyságának megfelelően – adott esetben igen jelentős anyagi és technikai erőforrásokat, illetve szakértelmet alkalmazhatnak a támadók. Vagyis e támadások kivédése, illetve megelőzése kapcsán mindig professzionális felkészültségű támadókat kell feltételezni.

Az informatikai rendszerek által tárolt adatok, a rendszer működésére vonatkozó információk valamilyen szinten szükségszerűen hozzáférhetők a banki alkalmazottak számára, így a belső közreműködéssel megvalósított, vagy tisztán belső támadások kockázata sem elhanyagolható.

A következőkben áttekintünk néhány olyan területet, amelyek különösen nagy jelentőséggel bírnak a pénzüintézetek informatikai rendszerei biztonságát illetően.

4.11.1 Informatikai rendszerek rendelkezésre állása

Annak az állapotnak a fenntartása, hogy egy bank informatikai rendszere a szükséges időszakokban korlátozások nélkül rendelkezésre álljon, számos feltétel együttes biztosítását jelenti.

Ezen feltételek első csoportja az informatikai rendszer egyes elemeinek, ezen belül is kiemelten **központi géptermeinek, kommunikációs központjainak megfelelő fizikai védelme**. Itt fontos szerepe van e helyiségek telepítési környezete kiválasztásának.

Különös figyelmet kell fordítani e géptermekek fizikai behatolásvédelmére és beléptetéskontrolljára. Géptermekek, az informatikai rendszer kritikus elemeit befogadó helyiségeket védje mindig regisztrálást is végző, valamely fizikai eszköz (például proximity smart kártya) birtoklását és használatát megkövetelő beléptető rendszer. Szigorúan védendő helyiségek esetében a biometrikus azonosítás, illetve a bizottsági típusú – legalább két személy együttes jelenlétét – megkövetelő megoldásokat is mérlegelni

kell. A térfelügyelet fontos eleme ezen informatikai területeken a zártláncú video-megfigyelőrendszerek alkalmazása.

A pénzintézeti géptermekek fontosságuknak megfelelően **kiemelt tűzvédelmi megoldásokat** igényelnek. Célszerű a nagy értékű és kritikus informatikai eszközök belső terét aspirációs elven működő tűzjelző rendszerrel, sőt helyi, automatikus, rendszerint gázalapú automatikus tűzoltórendszerrel is védeni. Az automatikus tűzoltórendszerek telepítése ezen géptermekek tekintetében mindenképpen kockázatarányos megoldásnak tekinthető. Az automatikus oltórendszerek telepítésekor különös figyelmet kell fordítani e rendszerek vezérlésére, melyet össze kell hangolni a klimatizálást és szünetmentes áramellátást biztosító épületgépészeti rendszerekkel, és a beléptető rendszer zárvezérlésével.

A **légkondicionált**, pormentes környezet ma már természetes követelmény a pénzintézeteknél alacsonyabb rendelkezésre állási elvárást támasztó számítógéptermekek esetében is. A légkondicionálás természetesen nemcsak a stabil hőmérséklettartást jelenti, hanem a levegő páratartalmának megfelelő szinten tartását is, mely fontos szerepet kap a számítógépek antisztatikus védelmében is.

A pénzintézetek által napjainkban létesített számítógéptermekek döntő többségnek biztonságát **sugárzott és vezetett zavarvédelmi megoldásokkal** is fokozzák. Ezek a műszaki-technikai megoldások azt hivatottak biztosítani, hogy az ily módon védett terekben elhelyezett központi számítógépeket ne érhessek az elektromos hálózat, az adathálózat oldaláról, illetve elektromágneses sugárzás révén olyan hatások (hálózati zavarokból, villámcsapás első és másodlagos hatásaiból, rádiófrekvenciás jelforrásokból származó túlfeszültség vagy túláram), melyek működésüket zavarnák, a berendezéseket károsíthatnák.

A számítógéptermekek befogadókönyezetének függvényében szükség lehet a központi számítógépek megbízható működésének biztosítása érdekében speciális **rezgécscillapító megoldások** alkalmazására.

Talán a legalapvetőbb fizikai védelmi megoldás a központi géptermekek számítógépeinek folyamatos és megbízható **áramellátása**. E területen a független kettős betáplálás mellett a pénzintézetek szünetmentes tápegységekkel (UPS – Uninterruptible Power Supply) biztosítják üzleti szempontból kritikus informatikai rendszereik működését egy esetleges áramkimaradás esetén. A pénzintézeti rendszerek döntő többségénél a folyamatos üzem fenntartását kell biztosítani, tehát a szünetmentes tápegységek áthidalási időit akár többórás áramkimaradásra kell méretezni. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy ezen rendszereknek az áramkimaradáskor táplálniuk kell az adathálózati aktív hálózati elemeket ugyanúgy, mint a nagy teljesítményű klímaberendezéseket és a biztonsági rendszer elemeit is. Emellett gondoskodni kell a szünetmentes áramellátást biztosító rendszer tartalék háttérrendszeréről is.

4.11.2 Hibatűró hardware-eszközök és megoldások alkalmazása

Tekintettel arra, hogy a pénzüintézeti informatikai rendszerek kritikus helyreállítási ideje (CRT – Critical Recovery Time) rendszerint nagyon rövid, olyan megoldásokat kell választani, amelyeknél a rendszerkiesés valószínűsége rendkívül alacsony.

A pénzüintézetek informatikai rendszereik megbízhatóságának növelése érdekében nagy teljesítményű, korszerű, nagy megbízhatóságú, hibatűró informatikai és biztonsági rendszeremlekből építkeznek, melyeket szigorú fejlesztési és üzemeltetési rend mellett alkalmaznak.

Az alkalmazott hibatűró megoldások közül – terjedelmi okokból – csak legfontosabbakról ejthetünk itt szót. Hibatűró processzorarchitektúrák és memóriamodulok választása mellett, ugyanilyen tulajdonságú redundáns háttértármegoldásokat választanak. Ilyen például a különböző tükrözött, és más logikai elvek alapján redundáns diszk-alrendszerek (például RAID diszktömbök) alkalmazása, ahol a redundáns eszközök fizikailag akár több km távolságban is lehetnek. A nagy sebességű adatátviteli kapcsolatok lehetővé teszik intelligens háttértárrendszerek fizikailag nagy távolságú logikai összeszervezését (SAN – Storage Area Network) és központi felügyeletét.

A központi gépek fürtözésének (cluster architektúra) kialakítása széles körben elterjedt megoldás. A ma korszerűnek és megbízhatónak tekinthető operációs rendszerek – ha némiképp eltérő módon is – mindegyike kínál ilyen típusú megoldást.

Gyakori biztonsági megoldás, amikor komplett IT-rendszerek, számítógépközpontok és a kiszolgáló infrastruktúra valamilyen szintű duplikálásával oldják meg a pénzüintézetek (cold site, warm site, hot site), a megfelelő rendelkezésre állási paraméterek biztosítását.

A fenti megoldások mellett feltétlenül meg kell említeni azokat a rendszerfelügyeleti eszközöket, megoldásokat, melyek proaktív módon, az esetleges kritikus rendszerhibák előrejelzésére alkalmasak.

4.11.3 Üzletmenet-folytonosság biztosítása

A magas rendelkezésre állási követelmények biztosítása magas színvonalon kialakított, szervezett üzemeltetés- biztonsági-tervezési, működtetési eljárásrendet és szabályozási környezetet feltételez és követel meg egyúttal. Ennek a követelménynek való megfelelés az Üzletmenet Folytonossági Terv (Business Continuity Plan – BCP), illetve Katasztrófa-Helyreállítási Terv (DRP – Disaster Recovery Plan) elkészítésével kezdődik, majd ezen tervek tesztelésével, karbantartásával folytatódik, illetve válik folyamatos feladattá.

4.11.4 Megbízható azonosítás, hitelesítés, bizalmasság

A megbízható azonosítás, illetve ehhez kapcsolódóan a hitelesség kérdése kulcsfontosságú egy hagyományos banki tranzakció elvégzésekor ugyanúgy (például pénztári ki-

fizetés – természetes személy azonosítása), mint valamely elektronikus banki művelet végrehajtásakor, amikor az azonosítás kizárólag elektronikus úton történhet. A megbízható azonosításnak, hitelesítésnek, illetve a bizalmasság megőrzésének kiemelt szerepe van a bankkártyaműveletek, elektronikus számlavezetési, átutalási rendszerek, az „e” és „mobil” műveletek (e-business, e-commerce, e-banking, e-bróker, e-payment) működtetése és alkalmazása esetén függetlenül a megvalósítás módjától (például kapcsolt vonal, browser-es technológia, WAP stb.).

Az elektronikus kommunikáló felek (például ügyfél és bank egy elektronikus számlaművelet esetén) kölcsönös és megbízható azonosítása mellett ugyanilyen fontos, hogy kommunikációjuk bizalmassága kapcsolatuk (adatátvitel) során ne sérülhessen, és mindkét fél biztos lehessen abban, hogy a másik fél valóban azt az üzenetet, rendelkezést adta, melyet partnere küldött, egyszerűbben fogalmazva: a kommunikáció során az adatok nem változhatnak meg úgy, hogy arról a kapcsolatot tartó felek ne értesüljenek.

A megbízható azonosítás, hitelesítés, illetve bizalmasság biztosítása nem valósítható meg, csak konzisztens, egymásra épülő, szakszerűen menedzselte kriptográfiai környezetben.

Magyarországon az elektronikus aláírásról szóló törvény elfogadásával megteremtődött annak a jogi lehetősége is, hogy egyre több pénzügyi és jogi tranzakció kerülhessen elektronikus módon lebonyolításra. Erre alapozva a pénzügyintézetek belátható időn belül megteremtik saját PKI-infrastruktúrájukat (Private Key Infrastructure), mely rendkívül tág teret nyit a biztonságos elektronikus pénzügyintézeti tevékenységeknek.

4.11.5 Pénzügyintézeti informatikai rendszerek határvédelme

A mai pénzügyintézetek szolgáltatásaikat kiterjedt **informatikai hálózatok** segítségével nyújtják. Ezen hálózatok alapvetően két részre oszthatók. Az első rész az adott pénzügyintézet belső védett hálózata, mely felett az adott pénzügyintézet informatikai apparátusa – normális esetben – teljes kontrollt gyakorol. A hálózat másik része azon külső – úgynevezett nem védett – hálózati rendszerek, hálózati elemek, eszközök, melyekkel a belső hálózat megfelelő szabályrendszernek megfelelően kapcsolatot tart. A külső hálózat működésére, biztonsági tulajdonságaira a pénzügyintézetnek gyakorlatilag alig van hatása. Ilyen nem védett hálózati kapcsolat például egy bérelt adatátviteli vonal, vagy maga az internet.

A két – védett és nem védett – hálózat találkozási pontjait, határát védik az úgynevezett **határvédelmi eszközök**, tekintettel arra, hogy a nem védett hálózat felől számtalan támadás fenyegeti a belső védett hálózatot. Ezek lehetnek vírusátalakások, egyes banki szolgáltatások vagy informatikai rendszerszolgáltatás (például WEB-server) megbénítására vagy manipulálására irányuló kísérletek, csalárd banki tranzakció kezdeményezések stb. Határvédelmi eszközök közé sorolhatjuk a tűzfalrendszereket, az idegen behatolást detektáló eszközöket, a vírusvédelmi megoldásokat, a levelező rendszereket védő tartalom- és levélszemét- (SPAM) és kémprogramszűrőket, az ezekhez a rendszerekhez kapcsolódó naplófile-elemző eszközöket. A pénzügyintézetek ezeket az eszközöket – tekin-

tettel szoros logikai kapcsolataikra – kombináltan alkalmazzák belső hálózatuk és így szolgáltatásaik védelme érdekében.

4.11.6 Informatikai rendszerek biztonsági menedzsmentje

A pénzüintézetek informatikai rendszereik biztonsági menedzsmentjének központosítására, egységes, áttekinthető, számítástechnikai eszközökkel történő támogatására, illetve e rendszer lehető legnagyobb mértékű automatizálására, az emberi tényező lehetőség szerinti kiiktatására törekszenek. Fontos, hogy egy pénzüintézeti informatikai rendszer felhasználói adminisztrációs rendszere legyen képes a felhasználói hozzáférési jogosultságokat illetően gyors, egyértelmű és áttekinthető információk szolgáltatására, és szükség esetén tegye lehetővé a kritikussá vált hozzáférési lehetőség teljes rendszerre vonatkozó megszüntetését.

A pénzüintézetek informatikai rendszereit és belső, védett hálózatát illetően sohasem kizárhatóak a belső, alkalmazotti hűtlenségre visszavezethető rosszindulatú cselekmények. Ez utóbbiak kezelésének fontos eszköze és területe az informatikai rendszer megfelelő hozzáféréskontrollja és jogosultságadminisztrációja, melynek a banki üzleti folyamatok összefüggésein alapuló jogosultsági mátrixon kell alapulnia.

5. FEJEZET

Logisztikai központok, raktárak, ipari létesítmények és irodaházak védelme

5.1 A létesítmények fajtái, funkciói, a végzett tevékenység és a biztonsági szakterület kapcsolata

A létesítmény fogalma alatt értjük az olyan ingatlanokat, amelyek a létesítménynek helyt adó földterületen a föld felszíne alatt vagy a föld felszínén felépített, elhelyezett épületben, épületeryűttesekben működnek.

A létesítmények több szempontból csoportosíthatóak.

Így – a teljesség igénye nélkül – a létesítmények lehetnek:

- a tulajdonos szempontjából állami tulajdonú, önkormányzati tulajdonú, társadalmi szerv tulajdonában álló, valamint magántulajdonban vagy külföldi tulajdonban lévő létesítmények;
- a létesítmény funkciója szempontjából népképviseltek, közigazgatási, önálló szabályzó szervek által kezelt, alkotmánybírói, bírósági, ügyészségi, az alapvető jogok biztosa hivatali tevékenységének helyt adó, a rendőrségi, nemzetbiztonsági szolgálatok, a Magyar Honvédség feladatainak ellátását szolgáló, a közérdekű üzemek a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 459.§. 21. pont szerint (közművek, közösségi közlekedési üzemek, elektronikus hírközlő hálózatok, az egyetemes postai szolgáltató közérdekű feladatainak teljesítése érdekében üzemeltetett logisztikai, pénzforgalmi és informatikai központok és üzemek, a hadianyagot, haditechnikai eszközt termelő üzem, energiát vagy üzemi felhasználásra szánt alapanyagot termelő üzem), ipari termékeket előállító üzemek, gyárak, mezőgazdasági (növénytermelési, állattenyésztési) tevékenységet szolgáló létesítmény, ipari és mezőgazdasági terméket tároló létesítmény, kereskedelmi tevékenységet szolgáló létesítmény, egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális létesítmény, szállodai szolgáltatást nyújtó létesítmény, természetvédelmi, környezetvédelmi létesítmények, közlekedést szolgáló létesítmények;
- a létesítmény őrzése, védelme szempontjából az Országgyűlési Őrség, a Magyar Honvédség, a Rendőrség, a Nemzetbiztonsági Szolgálatok által őrzött és védett létesítmények, fegyveres biztonsági őrséggel őrzött és védett létesítmények, a magánbiztonsági szolgáltatásokat nyújtó (személy- és vagyónvédelmi, vagyónvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenységet végző) vállalkozások által élőerőkkel és biztonságtechnikai rendszerekkel őrzött és védett létesítmények lehetnek.

A létesítmények csoportjában külön sajátosságokkal bírnak a logisztikai központok, a raktárak, az ipari létesítmények és az irodaházak. A logisztikai központok valamilyen ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, szolgáltató tevékenységet folytató szervezet folyamatos működéséhez szükséges anyagokkal, árukkal, termékfeleségekkel történő ellátását szolgálják. A raktárak funkciója az anyagfeleségek rendszerezett tárolása. Számtalan típusuk létezik. Így működnek alapanyag-, félkész-, késztermék-raktárak, építési sajátosságaiktól függően is többféle raktártípus (földalatti-, épület-, magasépítésű raktár) működik. Az ipari létesítmények fő funkciója a különféle ipari tevékenységek folytatása.

A tipizálás egy fontos szempontrendszerét vezette be a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény. A törvényi megfogalmazás szerint létfontosságú rendszerelem (eszköz, létesítmény, rendszer), amely elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – így különösen az egészségüghöz, a lakosság személy- és vagyonbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához, és amelynek kiesése az említett feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna. Ebbe a körbe tartoznak az energiaágazat villamosenergiái létesítményei (kivéve az atomerőmű nukleáris biztonságára és sugárvédelmére, fizikai védelmére vonatkozó szabályozás hatálya alá tartozó rendszerek és létesítmények), a kőolajipar, földgázipar, a közúti, vasúti, légi, vízi közlekedési létesítmények, a logisztikai központok. Szintén létfontosságú létesítménynek minősülnek az agrárgazdaság ágazati mezőgazdasági, élelmiszeripari és elosztó objektumok. Létfontosságú létesítmények továbbá az egészségügy ágazat aktív fekvőbeteg-ellátó, mentésirányítási, egészségügyi tartalékokat és vízkészleteket tároló létesítményei, a magas biztonsági szintű biológiai laboratóriumok, az egészségbiztosítás informatikai rendszere. A pénzügyi ágazat létesítményei közül a kereskedelmi, fizetési, lízing- és elszámolási, bank- és hitelintézeti, készpénzellátó létesítmények, az ipari ágazat veszélyes anyagokat (kivéve a radioaktív hulladékokat) előállító, tároló, kezelő, a hadiipari termelést végző, az oltóanyag- és gyógyszergyártás létesítményei tartoznak ebbe a körbe. Mindezeket túl létfontosságú létesítmények (rendszerek) még az információs rendszerek és hálózatok, az internet-infrastruktúra és -hozzáférés, a vezetékes és mobil távközlési szolgáltatások, a rádiós-műholdas távközlés és navigáció, a műsorszórás, a postai szolgáltatás, az ivóvíz-szolgáltatás, árvízi védművek, gátak. Fontos létfontosságú létesítményeknek minősülnek a kormányzati létesítmények, a közigazgatási, igazságszolgáltatási, rendvédelmi, honvédelmi objektumok is.

Az elmúlt tíz évben a magánbiztonsági szolgáltatásként nyújtandó őrzés-védelmi tevékenységi fajta, az ingatlanőrzés iránt merült fel a legnagyobb számú megbízói igény. A létesítmények csoportjaiból leggyakrabban a logisztikai központok, raktárak, ipari létesítmények, irodaházak őrzés-védelme tárgyában kötöttek szolgáltatásra irányuló megbízási szerződéseket. Ugyanez tapasztalható napjainkban is. A megbízói igények (amelyek megfogalmazódtak az őrzés-védelemre irányuló közbeszerzési pályázatokban, a közbeszerzésnek nem minősülő pályázatokban, az ajánlatkérésekben) szinte mindegyike az őrzés-védelmi tevékenység fő céljaként határozta meg az adott létesítmény funkciójának megfelelő működés elősegítését, a létesítményben a személy- és vagyonbiztonság megteremtését, folyamatos szinten tartását. Ennek megfelelően a magánbiztonsági szol-

gáltatásnak az adott létesítményekben olyan biztonsági szervezettel, formákkal, módszerekkel, eljárásokkal kell megvalósulnia, amelyek mindegyike a létesítmény funkciójának megvalósulását segíti elő, azt szolgálja.

5.2 Az őrzés és védelem megszervezése, az élőerős őrzés és a technikai eszközök alkalmazása

A létesítmény őrzése és védelme a magánbiztonsági szolgáltatások egyik fő fajtája, amely egyrészt őrzéssel, másrészt védelemmel valósul meg.

A létesítményőrzés az ingatlan (épület, épületegyüttes) területhatárán (építési határán) belül történik, az élőerős biztonsági szolgálat tevékenységével, amely ellenőrzi a mechanikus biztonságtechnikai rendszer elemeit és működteti az elektronikus biztonságtechnikai rendszert.

A létesítményvédelem egyrészt az őrzés megerősítésével, másrészt a létesítmény ingatlan (építészeti) -határán kívüli, az élőerős biztonsági szolgálattal összeköttetésben álló figyelő-jelző tevékenységgel valósul meg. Fontos az őrzési és védelmi tevékenységek megértése és megkülönböztetése érdekében annak ismerete, hogy az őrzés során az adott létesítmény biztonsági szolgálatának tagjai (a személy- és vagyonőrök) a személy- és vagyonvédelmi tevékenységek ellátásának szabályairól szóló jogszabályban (a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvényben) számukra lehetőségként engedélyezett intézkedéseket foganatosíthatják, kényszerítő eszközöket alkalmazhatnak és formaruhát viselnek. Ugyanakkor az ingatlan (építészeti) határán kívüli területen (rendszerint közterületen) a figyelő-jelző tevékenységet végző, polgári ruhát viselő személy- és vagyonőrök intézkedéseket nem foganatosíthatnak, kényszerítő eszközöket nem tarthatnak maguknál, így azokat nem is alkalmazhatják. A figyelő-jelző szolgálatot ellátók feladata az, hogy az őrzött (megerősítetten őrzött) létesítményt kívülről fenyegető veszélyektől (például felfegyverkezett – tehát az élet kioltására alkalmas eszközökkel, de nem lőfegyverrel vagy robbanószerrel felszerelkezett – személyek, csoport, tömeg közeledése a létesítményhez) és más, az őrzés szempontjából releváns adatokról, tényekről, információkról tájékoztadják (rendszerint rádiótelefonon) az őrző feladatokat ellátókat.

A magánbiztonsági szolgáltatások nyújtása során a célravezető megoldás az, hogy minden létesítményhez külön egy biztonsági szolgálatot vezényelnek.

A biztonsági szolgálat létszáma több szemponttól függ, például a létesítmény területének nagyságától, a létesítmény bejáratai-kijáratai, épületei, műtárgyai számától, a létesítmény biztonsági kockázataitól, a megbízó igényeitől, amelyek a biztonsági szolgálat iránti feladatokra vonatkoznak. A biztonsági szolgálat létszáma tekintetében irányadó az a létszám, amely az őrzés és védelem ellátása tárgyában a megbízó és a szolgáltatást nyújtó egyéni vagy csoportos vállalkozás közötti szerződésben meghatározásra került. A biztonsági szolgálat minimális létszáma egy személy- és vagyonőr, maximális létszáma a megbízási szerződésben meghatározott legnagyobb létszám. A biztonsági szolgálat létszáma a megbízási szerződések általános gyakorlata szerint egy napra (24 órára) kerül

meghatározásra. A megbízási szerződések tartalmazzák a szolgálat kezdési és befejezési időpontjait is egy napon (24 órán) belül.

Két személy- és vagyonőrből, valamint a két főnél több személy- és vagyonőrből álló biztonsági szolgálatok esetében a vezetéssel járó jogok és köteleességek érvényesítése, a jogszerűség és szakszerűség, az eredményesség érdekében a biztonsági szolgálat szervezete áll egyrészt a szolgálatvezetőből, továbbá állhat váltásvezetőkből, személy- és vagyonőrökből. Fontos azt tudni, hogy a szolgálatvezetői, váltásvezetői beosztásokba vezényelt személyek is személy- és vagyonőri képesítéssel rendelkeznek, de létfontosságú létesítmények biztonsági szolgálatai szervezetét biztonságsszervezői, vagy rendészeti felsőoktatási intézményben végzett személyek is vezethetik, szolgálatvezetőként vagy váltásvezetőként.

Mivel a biztonsági szolgálatok működtetése során országosan döntő mértékű a 24 órás szolgálat, 48 óra pihenőidő váltási rendszer a gyakorlat, és az a szolgálatvezető, aki a 24 óra alatt dolgozik, vezeti a biztonsági szolgálatot. A 24 órát követő 48 órában (amikor a szolgálatvezető pihenőnapokon van) a következő soros váltásvezetők látják el a szolgálatvezetői feladatokat.

A létesítmény biztonsági szolgálatába beosztott személy- és vagyonőrök a végzendő feladataik függvényében többféle, a szolgálatvezetőnek alárendelt beosztásban dolgozhatnak. Így például állandó helyen felállított személy- és vagyonőrként, járőrként (amely egyfős), járőrpárként (amely kétfős), járőrsoportként (amely háromfős), részlegként (amely négy- vagy annál többfős).

A biztonsági szolgálatok váltási rendszere egyrészt lehet a napi váltási, másrészt a többnapos időszak alatti váltási rendszer. A napi (24 óra alatti) váltási rendszer alatt a személy- és vagyonőrök váltása, a többnapos időszak alatti váltáson a biztonsági szolgálat napi létszámának teljes váltása értendő. A váltási rendszernek többféle gyakorlati megoldása lehetséges, amelyeknek legfontosabb megvalósítási kerete az a jogi szabályozás, amely a havi, heti, napi munkaórákat, a munkaidő-időtartamok közötti, kötelezően biztosítandó pihenőidőket meghatározza. Ezen jogi szabályokat a hatályos Munka Törvénykönyve és végrehajtási jogszabályai tartalmazzák.

A biztonsági szolgálatok fő feladatai a leggyakrabban a következők:

- Személyek, gépjárművek beléptetése a létesítménybe, kiléptetése a létesítményből.
- A személy- és áruforgalom ellenőrzése a létesítményeken belül.
- A létesítmény kulcsainak, kulcsdobozainak kezelése.
- A létesítményben jogszerűen tartózkodó személyek életének, testi épségének védelme.
- A létesítmény vagyontárgyainak őrzése.
- A létesítmény mechanikus biztonságtechnikai rendszereinek ellenőrzése.
- A létesítmény elektronikus biztonságtechnikai rendszereinek riasztás-figyelése, működtetése.
- A létesítmény területének ellenőrzése.
- Bűncselekmények, szabálysértések megelőzése a létesítmény területén.

- Bűncselekményen, szabálysértésen tetten ért személyek elfogása a létesítmény területén. A bűncselekmény, szabálysértés elkövetése során szerzett tárgyak, a támadásra alkalmas eszközök, tárgyi bizonyítékok elvétele az elkövetőtől. A rendőrség értesítése, helyszínre hívása, az elfogott személyek, elvett tárgyak, eszközök bizonyítékok átadása a helyszínre érkező rendőröknek.
- A kis kiterjedésű, alacsony intenzitású tüzek eloltása kézi tűzoltó készülékekkel, szükségeszközökkel. A tűzoltóság értesítése, helyszínre hívása, a kivonuló tűzoltók fogadása, a tűzoltás helyszíni parancsnokának informálása. A tűz oltásában, a tűz okozta károk következményei elhárításában való részvétel.
- Intézkedések bármely okból bekövetkezett robbanás, katasztrófahelyzet esetén.
- Intézkedések a létesítmény elleni közveszéllyel (robbantással) fenyegetés esetén.
- Sérülés, baleset esetén a mentőszolgálat helyszínre hívása, elsősegélynyújtás, a mentőszolgálat fogadása.
- A megbízó által megjelölt személyek tájékoztatása minden olyan eseményről, amelyet a megbízó meghatározott.
- Minden olyan feladat végrehajtása, amelyet a megbízó meghatározott (például alkoholszondás ellenőrzés, ruházat-, csomag- járműátvizsgálás, munkavédelmi, baleset-megelőzési szabályok betartásának ellenőrzése a létesítmény dolgozói vonatkozásában).

5.3 Az élőerős őrzés és védelem megszervezése, az élőerős őrzés és a technikai eszközök alkalmazása

Az élőerős őrzést és védelmet a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozás hatáskörrel rendelkező vezetőjének utasítására biztonságsszervező képzettséggel vagy felkészültséggel rendelkező személy (a továbbiakban biztonságsszervező) szervezi meg.

Nagyban segítheti a biztonságsszervező munkáját, ha figyelembe veszi a Magyar Biztosítók Szövetsége ajánlásait (Biztonságtechnikai útmutató a betöréses lopás- rablásbiztosítási kockázatok kezelésére (ajánlás) B.8. fejezet őrző-védő szolgálat követelmények, A.1. fejezet Összefoglaló dokumentum – az őrző-védő szolgálat követelményei vonatkozásában).

A biztonságsszervező tevékenységének megkezdése előtt megtörténik a közbeszerzési pályázat, a nem közbeszerzési pályázat dokumentációinak megvásárlása a szolgáltatásra ajánlatot tenni kívánó cég részéről. Amennyiben nem pályázat, hanem egyszerű ajánlatkérés történik, a megbízó írásban küld ajánlatkérést a szolgáltatójelölt cégnek.

A biztonságsszervező tevékenységének sorrendje, mozzanatai egy logisztikai központ, raktár, ipari létesítmény, irodaház őrzésének és védelmének megszervezése során:

- a) Kapcsolatfelvétel a pályázatot kiíró cég képviselőjével, az ajánlatkérő képviselőjével.

Ezen mozzanatnál külön figyelmet kell fordítani a közbeszerzésekre vonatkozó hatályos jogszabály követelményeire, a pályázati kiírások kapcsolatfelvétellel vo-

natkozó előírásaira. Ezek az előírások rendszerint a több pályázó ugyanazon információkkal történő, egyforma lehetőséget biztosító, megkülönböztetésmentes tájékoztatására vonatkoznak. Más a megoldás akkor, ha az ajánlatkérő megbízó nem közbeszerzési pályázatot (közbeszerzésnek nem minősülő pályázatot) ír ki, vagy egyedi ajánlatkérést küld. Ez utóbbi esetekben a kapcsolatfelvétel az üzleti ügyintézés jogilag nem kötött rendjében (telefonon történő kapcsolatfelvétel és egyeztetés, e-mail vagy fax igénybevétele) történik. A kapcsolatfelvétel során úgy az ajánlatkérő, mint a szolgáltatásra ajánlatot tenni kívánó számára előnyös a személyes találkozás formájában végrehajtott megbeszélés, amelynek során esetleg történhet dokumentumok (alaprajz, helyszínvázlat stb.) átadása az ajánlatkialakítás elősegítése érdekében, valamint az ajánlatkérő őrzés-védelemre vonatkozó elképzelései, igényei ismertetésére is. Célszerű, ha a kapcsolatfelvétel után a biztonságsszervező külön dossziét (papíralapon vagy informatikai eszközön) fektet fel a rendelkezésre álló (továbbá a későbbiekben egyre bővülő), a létesítményőrzés és -védelem megszervezéséhez felhasználandó adatok, tények, információk stb. gyűjtéséhez.

- b) Információgyűjtés a későbbiekben esetlegesen őrzendő és védendő létesítményről.

A biztonságsszervezőnek törekednie kell arra, hogy minél több forrásból (például internet, ingatlan-nyilvántartás, nyilvánosan igénybe vehető adattárak stb.) szerezzen információkat az adott létesítményről. Az információgyűjtés során külön figyelmet kell fordítani az üzleti titok védelmére, az adatvédelemre úgy az ajánlatkérő, mint a biztonságsszervező cége vonatkozásában. Az információgyűjtésnek ki kell terjednie a létesítmény külső környezetére is, különös tekintettel a létesítmény veszélyeztetésére vonatkozó adatokra (például bűnözés, hatósági ellenőrzés rendszere stb.).

- c) A helyszínbejárás elengedhetetlen mozzanata a létesítményi őrzés-védelem megszervezésének.

A helyszínbejárás során a biztonságsszervezőnek meg kell tekintenie a létesítmény külső közvetlen környezetét, a létesítmény bejáratait, kijáratait, épületeit, építményeit, belső úthálózatát, az épületek közlekedőfolyosóit. Szemre kell vételezni a létesítmény későbbi őrzés-védelmét ellátó biztonsági szolgálat elhelyezésére szolgáló helyiséget, a biztonsági szolgálat által később használandó vagyongvédelmi berendezéseket, rendszereket. Pontosítania kell a helyszínbejárást végző biztonságsszervezőnek, hol találhatóak a létesítmény elektromos-, víz-, gázfőkapcsolói, és melyek a létesítmény esetleges kiürítése elrendelésekor igénybe vehető menekülési, kiürítési útvonalak.

A helyszínbejárások végrehajtása rendszerint úgy történik, hogy a biztonságsszervezőt az ajánlatkérő megbízottja (sok esetben a létesítmény biztonságáért felelős személy) kíséri, vezeti a helyszínbejárás végrehajtásakor. A helyszínbejárást a biztonságsszervező felhasználhatja a létesítményi őrzés és védelem megszervezéséhez hasznosítható dokumentumok (például házirend, személyek és gépjárművek be- és kiléptetésének szabályozása, a létesítménybe bevinni tilos

dolgok jegyzéke, a kulcsok és kulcsdobozok kezelésének szabályozása, a helyi tűzvédelmi szabályzat, tűzriadó terv, a létesítményen belüli gépjármű-parkolási rendre vonatkozó szabályozás stb.) tanulmányozására, az azokból történő jegyzetkészítésre.

d) Feljegyzés (jelentés) készítés.

A kapcsolatfelvételt, az információgyűjtést, a helyszínbemjárást követi az összegyűjtött adatokból, tényekből, információkból, dokumentumokból levont következtetések összegzéséről egy feljegyzés (jelentés) készítése és felterjeszése az ajánlattétel ügyében döntési jogkörrel rendelkező vezető számára. A feljegyzés lényege a javaslati rész, az őrzés-védelemre vonatkozó árajánlat kialakítására. A javaslati résznek tartalmaznia kell az őrzés és védelem végrehajtására vonatkozó alapvető elgondolást (a biztonsági szolgálat létszáma, szervezete, vezénylési és váltási rendszere, havi munkaóra száma, öltözet, felszerelés stb.). A feljegyzésben (jelentésben) külön részt kell szentelni a létesítményt fenyegető veszélyeknek, biztonsági kockázatoknak.

A döntési jogkörrel rendelkező vezető meghatározza az egy személy- és vagyonőrre, egy munkaóra vonatkozó vállalási ár alapegységét, melyből kiszámítható a biztonsági szolgálat havonkénti díja, amely egyik alkotóeleme a szolgáltatási (megbízási) szerződésnek.

e) Árajánlat kidolgozása.

Az árajánlat kidolgozását a biztonságszervező a jóváhagyott feljegyzés (jelentés) lapján végzi. Az árajánlat tartalmazza az őrzendő és védendő létesítmény megnevezését, az egy személy- és vagyonőr egy munkaórájára vonatkozó vállalási árat, a biztonsági szolgálat létszámát, szervezetét, vezénylési és váltási rendszerét, öltözetét, egyéni felszerelését, a biztonsági szolgálatnak az ajánlattevő által és költségére biztosítandó technikai eszközöket, a biztonsági szolgálat működésére vonatkozó alapelgondolást (a szolgálat naponkénti kezdete, befejezése, a biztonsági szolgálat fő feladatai, a személy- és vagyonőrök szolgálati helyei, tevékenysége, a biztonsági szolgálat ellenőrzése, irányítása, szakmai felügyelete), a havi vállalási díjat és a díj fizetésének rendjét (a havi számla megküldése a szolgáltató részéről, a havidíj fizetésének határideje a számla kézhezvétele után).

Az árajánlat kidolgozása történhet egy közbeszerzési pályázat kidolgozásával, nem közbeszerzésnek minősülő pályázat vagy egy egyszerű árajánlat kidolgozásával. Leggyakrabban a közbeszerzési pályázati felhívása vagy nagyobb volumenű nem közbeszerzési pályázatok tartalmazzák az ajánlatok formáit is.

Miután az ajánlatkérő megküldte a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó cégnek az árajánlat elfogadását (a pályázati nyertességről szóló értesítést) írásban, a biztonságszervező megkezdja a létesítmény őrzés- és védelem-végrehajtási dokumentumainak kidolgozását.

f) Őrutasítás kidolgozása.

Az őrutasítás a biztonsági szolgálat működésének alapidokumentuma. Tartalmazza többek között a biztonsági szolgálat fő feladatait, létszámát, szervezetét, vezénylési és váltási rendszerét, öltözetét, felszerelését, technikai eszközeit,

a személy- és vagyonőrök általános kötelmeit, kapcsolattartási, utasításadási, ellenőrzési rendjét, a személy- és vagyonőrök magatartási szabályait, szolgálati beosztásait, felállítási helyeit, feladatait, intézkedéseit, a szolgálat végrehajtásának biztonsági szabályait, a fontosabb telefonszámokat, az elektromos, víz-, gázfőkapcsolók pontos helyét, a tűz esetén teendő intézkedéseket, a kulcsok, kulcsdobozok kezelésének szabályait, a közveszéllyel (robbantással) fenyegetés, bűncselekmény (szabálysértés) elkövetésén való tettenérés esetén teendő intézkedéseket.

g) Szolgáltatásra irányuló megbízási szerződés tervezetének kidolgozása.

A szolgáltatásra irányuló megbízási szerződés tervezetének kidolgozásában való részvétel a biztonságszervező tevékenységének következő mozzanata egy adott létesítmény őrzésének és védelmének előkészítése során. A szolgáltatásra irányuló megbízási szerződés a megbízó és a szolgáltató (a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó cég) közötti polgári jogi szerződés, mivel polgári jogi jogviszony jön létre a felek között. A szolgáltatásra irányuló megbízási szerződés tervezetének kidolgozásában a szolgáltatói oldalon rendszerint egy jogász, egy pénzügyi szakember, és a biztonságszervező vesz részt. A szolgáltatási (megbízási) szerződést a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény rendelkezéseinek megfelelően készítik el. Általában tartalmazza a felek megnevezését, székhelyét, a felek azonosításához szükséges adatokat, a szerződés tárgyát, időtartamát, a vállalási díj összegét, a díjfizetés ütemezését, a megbízó kötelezettségeit, a szolgáltató kötelezettségeit, a káresemény esetén történő intézkedéseket, az őrzés és védelem végrehajtása érdekében a megbízó és szolgáltató által beruházandó eszközöket, továbbá a szerződés egyéb feltételeit. A szerződéshez csatolhatóak különböző mellékletek. A létesítmények őrzése és védelme tárgyában készült szolgáltatásra irányuló megbízási szerződések egyik – a gyakorlatban szinte elengedhetetlen – melléklete az őrutasítás-tervezet. Az őrutasítás-tervezet a szerződés aláírása után kerül jóváhagyásra a megbízó és a szolgáltató aláírásával.

h) A biztonsági szolgálat tagjainak kiválasztása.

A biztonsági szolgálat tagjainak kiválasztásában a biztonságszervező rendszerint a humánerőforrás-ügyintézővel együtt választja ki az adott létesítmény biztonsági szolgálatába vezénylendő személy- és vagyonőröket. Sok szempontot kell figyelembe venni a kiválasztásnál, de a legfontosabb szempontok a megbízási igények (például életkor, testalkat), a szolgáltatási (megbízási) szerződésben szereplő, a személy- és vagyonőri, kutyavezető vagyonőri, fegyveres biztonsági őri képzettségeken túli képzettségek (idegennyelv-tudás, liftből mentés, defibrillátor-alkalmazás, csomagröntgen-kezelés, úszástudás, vezetői engedély, számítógép-kezelés).

i) A biztonsági szolgálat tagjainak felkészítése.

A biztonsági szolgálat tagjainak felkészítése a biztonságszervező tevékenységének befejező mozzanata az élőerős őrzés és védelem megszervezése során. A felkészítés leghatékonyabb formája a komplex (elméleti és gyakorlati) oktatás

a biztonsági szolgálat teljes állománya számára az adott létesítményben, a létesítmény őrzésre és védelemre történő átvétele előtti időszakban. A felkészítő oktatásban való részvételre célszerű felkérni a megbízói oldal egyes, a létesítményben dolgozó vezetőit, szakembereit, főként a szolgálati hely bemutatása, a megbízói igények, a létesítmény helyi specialitásai vonatkozásában. Célszerű továbbá az adott létesítmény bejárása a biztonsági szolgálat tagjai részéről, a szolgáltatáshoz szükséges biztonságtechnikai rendszerek megismertetése érdekében is. A felkészítő oktatás fontos része a visszacsatolás, amikor az oktatás befejező részében megtörténik annak felmérése, hogy a személy- és vagyonőrök milyen szinten sajátították el a helyi őrzéshez és védelemhez szükséges ismereteket, jártasságokat, készségeket.

5.4 A személy- és áruforgalom ellenőrzése

A személy- és áruforgalom ellenőrzése egyrészt megvalósulhat a létesítmények személy- és gépjármű-bejáratainál, -kijáratainál, másrészt a létesítmények ingatlan (építészeti) -határain belül.

A személyforgalom ellenőrzése jelenti a bejáratoknál a belépési jogosultság ellenőrzését. Ennek két követelménye van: egyrészt, hogy a belépni szándékozó személy rendelkezzen a létesítménybe belépésre jogosító engedéllyel (belépési engedély, kártya), vagy ilyen engedéllyel nem rendelkező személyeknek a létesítmény arra feljogosított személye adjon a belépésre engedélyt. Másrészt a belépni szándékozó személynek – amennyiben őt a beléptetést végző személy- és vagyonőr nem ismeri –, azonosítania kell saját személyét, a személyazonosításra alkalmas iratfajttával (például személyazonosító igazolvány, személyi azonosítót igazoló hatósági igazolvány, lakcímet igazoló hatósági igazolvány, vezetői engedély, útlevél stb.), közokirattal. A belépési engedély adása történhet egyedileg szóban (telefonon), vagy a bejáratához leadott, aláírt névsor formájában. A személyek beléptetésekor a biztonsági szolgálatnak érvényesítenie kell azokat a tilalmakat, amelyek a létesítménybe bevinni tilos tárgyakra vonatkoznak. A létesítmények döntő hányadába tilos bevinni lőfegyvert, robbanóanyagot, robbanószeret, kábítószeret. Tilos bevinni rendszerint a közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket. Ezeket külön jogszabály nevesíti (például 8 cm-nél hosszabb szúróhosszúságú vagy vágóélű vágóeszköz, dobócsillag, rugós kés, íj, számszerű, francia kés, szigonypuska, parittyta, csúzli, ütésre használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz – különösen ölmosbot, boxer, lánccal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezek –, gázspray, lőfegyverutánszat, elektromos sokkoló, álkulcs, zárnyitó szerkezet). Az előbbieken felsorolt tiltott eszközök felkutatása esetén a biztonsági szolgálatnak fel kell tartóztatnia, el kell fognia az eszköz birtokosát, a tiltott eszközt el kell venni, majd értesíteni, a helyszínre kell hívni a rendőrséget, az elvett eszközt és a feltartóztatott személyt át kell adni a rendőrségnek.

Amennyiben a megbízó az említetteken túl más dolgok, eszközök, tárgyak létesítménybe történő bevitelét megtiltja (például szeszes ital, fényképezőgép, rádiótelefon, hordozható számítógép, filmfelvevő, élő állat, élelmiszer), a biztonsági szolgálat letétbe

átveszi, a távozáskori azonosításhoz megfelelő módon dokumentálja a bevinni tilos tárgyakat, majd a létesítményből való kilépés előtt aláírás ellenében visszaadja a letétben volt tárgyakat.

Vannak olyan megbízók, akik a biztonsági szolgálatnak előírják, hogy milyen – a létesítménybe belépő személy vagy a létesítményből kilépő – személy esetében hajtsanak végre ruházat- és csomagátvizsgálást. A megbízók más csoportja pedig a meghatározott (de nem szabályos) időközönként leadott jelzéskor be- vagy kilépő személy ruházat- és csomagátvizsgálását határozzák meg. Van olyan megoldás is, amikor a biztonsági szolgálatot jogosítja fel a ruházat és csomagátvizsgálás alá vonandó személyek kiválasztására. Ez utóbbi esetben a személy- és vagyonőr csak akkor hívhatja fel a tervezett intézkedése okának és céljának közlése után a belépni szándékozó személyt, ha megalapozottan feltehető, hogy a személy bűncselekményből vagy szabálysértésből származó olyan dolgot tart magánál, melynek az őrzése a személy- és vagyonőr kötelezettsége, az ilyen dolgot felszólítás ellenére sem adja át, vagy a ruházat- és csomagátvizsgálás jogsértő cselekmény (bűncselekmény, szabálysértés) megelőzése, megszakítása érdekében szükséges. A hazai jogalkalmazói gyakorlat szerint szinte alapkövetelmény, hogy nő ruházatának átvizsgálását azonos nemű személy- és vagyonőr végezze, továbbá a ruházat-, csomagátvizsgálásának végrehajtását úgy a férfiak, mint a nők esetében térfigyelő kamerarendszer rögzítse.

A személyforgalom létesítményen belüli ellenőrzése is feladata lehet a biztonsági szolgálatnak, különösen akkor, ha a létesítményben tartózkodó személyeknek csak a létesítmény meghatározott részébe (részeibe) van belépési jogosultságuk, amit például a be- és kiléptetéshez kiadott, a létesítményben közlekedő személyeken jól látható módon viselendő kártyák is mutathatnak. Amennyiben a létesítményben belül történik jogosulatlan belépési kísérlet, vagy illetéktelen benntartózkodás, a biztonsági szolgálat tagjának, amennyiben nem ismeri a személyt, fel kell hívnia a személyt személyének azonosítására, majd ha ez megtörténik, kérnie kell a benntartózkodás indokának közlését. Miután ez nem történik meg, a személyt – ha a létesítmény dolgozója – fel kell tartóztatni, és haladéktalanul a helyszínre kell hívni a megbízó hatáskörrel rendelkező képviselőjét. A létesítménybe a bejáratnál be sem léptetett, magát igazolni nem akaró személyt fel kell tartóztatni, értesíteni kell a rendőrséget intézkedő rendőr helyszínre hívásával.

Az áruforgalom ellenőrzése a gépjárműszállítmányok ellenőrzését, valamint az áruszállító gépjárművek szállítmányon kívüli, dolgok, tárgyak, eszközök elrejtésére alkalmas részeinek átvizsgálását jelenti. A szállítmányok ellenőrzését a menetlevelek, szállítólevelek, számlák alapján kell végrehajtania a személy- és vagyonőrnek. A mennyiség, darabszám stb. ellenőrzésén túl nagy felkészültséget igényel az egyes anyagféleségek megkülönböztetése is. Például jelentős értékkülönbség lehet egy bronz- és egy rézlemezlap között, amelyek színük alapján nehezen különböztethetőek meg, de áruk már jelentősen eltér egymástól. Ezért egyes ipari létesítmények biztonsági szolgálatának tagjai speciális anyagismereti oktatáson sajátítják el az egymáshoz hasonló, de értékükben eltérő áruféleségek azonosításának ismereteit.

A járművekkel végrehajtott áruforgalom ellenőrzésében széles körben alkalmazott gyakorlat a járművek súlyának ellenőrzése szállítmány nélkül, majd a rakodás után a szállítmánnyal együtt. Az ilyen gyakorlat során fontos a járművek üres állapotban tör-

tendő átvizsgálása is, mert a gépjárművezetők, rakodók, szállítómunkások igen sok módszert ismernek a szállítmány súlyának manipulálására (például súlymennyiséget jelentő, értéktelen tárgyak elrejtése, majd az így szerzett súlytöbblet felhasználása az értéktelen tárgy eltávolításával, helyette az értékes rakomány súlyának növelésével). A személy és áruforgalom ellenőrzésében rendkívül fontos az ellenőrzés dokumentálása. Ennek során felhasználható a számítógép, a képrögzítésre is alkalmas térfigyelő rendszer, a papír alapú dokumentálás (személyforgalmi napló, áruforgalmi napló vezetése).

5.5 Az őrzés-védelemmel összefüggő vezetői, irányítói szintek és feladataik

A létesítmények őrzés-védelmével összefüggő vezetői szintek a magánbiztonsági szolgáltatásokat nyújtó cégek magyarországi gyakorlatában sokféleképpen alakulnak azok miatt, hogy a cégek a gazdasági társaságokról szóló hatályos jogi szabályozás szerint nagy szabadságot élveznek a munkaszervezetük alakítása terén.

A személy- és vagyonvédelmi, biztonságtechnikai tervező-szerelő cégek tulajdonosai, kötelezettségvállalásra jogosult vezetői cégük létszámától, nagyságrendjétől, üzleti tervük megvalósulási lehetőségeitől függően, figyelemmel a megbízási szerződéseikben vállalt feladatokra hozzák létre valamilyen belső (jogszabálynak nem minősülő) rendelkezéssel (például vezérigazgatói utasítás, ügyvezető igazgatói utasítás) a vezetői szinteket, meghatározva azok feladatait, jogkörét is.

Tekintettel arra, hogy sok magánbiztonsági cég sikeres gyakorlatként valósult meg, egy célszerű változatnak minősíthető a létesítmények őrzés-védelmi szolgáltatásának megszervezésében, előkészítésében, működtetésében, vezetésében, irányításában, szakmai felügyeletében a következő vezetői, irányítói szintek kialakítása:

- a gazdasági társaság tulajdonosi, ügyvezetői szintje;
- a létesítményi őrzés-védelmi (ingatlanőrzési) tevékenységet szakmailag felügyelő igazgatói szintje;
- a biztonságszervezői feladatokat ellátók szintje;
- a létesítményben működő biztonsági szolgálatot irányító szint;
- a létesítményben működő biztonsági szolgálat keretein belüli vezetési szintek.

A gazdasági társaság tulajdonosi, ügyvezetői szintjének jogkörébe tartozik rendszerint többek között a döntések meghozatala a közbeszerzési pályázatokra, közbeszerzési pályázatoknak nem minősülő más pályázatokra, ajánlatkérésekre jelentkezések, az ajánlati árak, díjak, a pénzügyi konzekvenciákkal járó kötelezettségvállalások meghatározása, melyek a pályázatok, árajánlatok, megbízási szerződések aláírásával, a szakmai felügyeletet, a biztonságszervezési feladatokat, a biztonsági szolgálatot irányító vezető személyek kijelölésében valósulnak meg.

A létesítményőrzés-védelmi (ingatlanőrzési) tevékenységet szakmailag felügyelő igazgatói munkakört rendszerint a magánbiztonsági cég beosztott (alkalmazott) igazgatója tölti be. A szakmailag felügyelő igazgató vezeti a biztonságszervező feladatokat ellátó

személyt, fokozottan felügyeli a pályázat, az őrutasítás, a megbízási szerződés tervezeteinek kidolgozását, személyesen részt vesz a biztonsági szolgálat tagjainak kiválasztásában, felkészítésében, egy adott létesítmény őrzésre és védelemre történő átadás-átvételében, a biztonsági szolgálat megkezdésének irányításában.

A biztonságsszervezői feladatokat ellátók szintjén dolgozó személyek feladatait, tevékenységét a jegyzet jelen fejezetének 5.3. pontja tartalmazza. A szakmailag felügyelő igazgató, valamint a biztonságsszervező közötti jogkörmegoszlásnak többféle változata lehetséges.

A létesítményben működő biztonsági szolgálatot irányító szinten leggyakrabban a felügyelői, főfelügyelői, területvezetői beosztásokban lévő személyek dolgoznak. Az irányítói feladatokat ellátók rendszeresen ellenőrzik a biztonsági szolgálatokat. Az ellenőrzések kiterjednek a biztonsági szolgálatok tagjainak megjelenési, formaruha-viselési, egyéni ápoltsági fegyelmére. Kiterjednek az ellenőrzések a szeszes ital esetleges fogyasztására, (alkoholszondás ellenőrzések), a szolgálati helyiség rendjére, tisztaságára, az egyéni és biztonsági szolgálati egységfelszerelések meglétére, a biztonságtechnikai rendszerek működőképességére. Külön figyelmet igényel a fegyveres biztonsági őrkök ellenőrzése (fegyvertípus, fegyverszám, lőszer típus, lőszerszám, a fegyver viselési módja, a fegyver karbantartottsága, működőképessége). Az ellenőrzések fontos része a személyes és vagyonőrök szakmai ismeretei, az őrutasítás elvárásai ismeretének ellenőrzése. Ez történhet szóban, de megvalósulhat feladatlapok, tesztek kitöltésével, értékelésével. Az ellenőrző személyeknek minden ellenőrzés során időt kell fordítaniuk a személy- és vagyonőrök egyéni gondjainak, problémáinak, kéréseinek megismerésére is. Az ellenőrző személyek az eseménynaplóba bejegyzik az ellenőrzés tényét, időpontját, fontosabb tapasztalataikat, utasításaikat. Sok cég alkalmazza azt a megoldást is, hogy az ellenőrzések tapasztalatairól meghatározott időszakonként (hetente, havonta stb.) feljegyzést, írásos jelentést készítenek az ellenőrző személyek. Ezen feljegyzések, jelentések fontos része a tapasztalatok összegzésén túl a javaslatok tétele a felmerült problémák megoldására.

A biztonsági szolgálaton belüli vezetési szintek a szolgálatvezető, a váltásvezető, a csoportvezető, a részlegvezető, a járőrvezető, a járőr csoport-vezető lehetnek. A szolgálatvezető kizárólagos feladata a havi szolgálatvezénylés kidolgozása. A biztonsági szolgálat alapdokumentumai közül az eseménynapló vezetését csak a szolgálatvezető vagy a váltásvezető végezheti. A biztonsági szolgálaton belüli vezetői feladatokat az őrutasítás határozza meg.

6. FEJEZET

A kereskedelmi egységek és bevásárlóközpontok védelme

A kereskedelem a nemzetgazdaság egyik meghatározó ága, és a mindennapi élethez nyújt szolgáltatásokat. A piac alakításának a meghatározói: a gazdasági környezet, a kereskedők és a vásárlók érdekei.

6.1 A kereskedelmi tevékenységek folytatásának általános feltételei

Aki Magyarország területén kereskedelmi tevékenységet kíván folytatni, köteles az erre irányuló szándékát a kereskedelmi hatóságnak bejelenteni.

Külön törvény a közrend, a közbiztonság, az emberek, az állatok, a növények egészségének és életének védelme, a környezet védelme, közegészségügyi követelmények érvényesítése érdekében előírhatja, hogy meghatározott termékek forgalmazása külön hatósági engedéllyel folytatható.

Üzlet: kereskedelmi tevékenység folytatása céljából létesített vagy használt épület, illetve önálló rendeltetési egységet képező épületrész, helyiség, ideértve az elsődlegesen raktározás, tárolás célját szolgáló olyan épületet vagy épületrészt is, amelyben kereskedelmi tevékenységet folytatnak;

A kereskedelmi hatóság az üzlet működési engedélyét meghatározott üzletköteles termékek körére adja ki. Az üzletköteles termékek közül az üzletben kizárólag a működési engedélyben megjelölt termékek forgalmazhatóak.

A kereskedelmi hatóság az üzletben az üzletköteles termékek forgalmazására előírt követelmények megtartására veszélyt jelentő termékek forgalmazását vagy tevékenységek folytatását a működési engedélyben korlátozhatja, vagy megtilthatja.

A nemesfém-ből készült ékszer, díszműáru és egyéb tárgy forgalmazására irányuló kereskedelmi tevékenység csak a kereskedelmi hatóság által kiadott engedéllyel folytatható.

Engedély csak annak a vállalkozásnak adható, amelynek vezető tisztségviselője, vezető beosztású munkavállalója, illetve egyéni vállalkozás esetén az egyéni vállalkozó büntetlen előéletű, nem áll a nemesfém-ből készült ékszer, díszműáru és egyéb tárgy forgalmazására irányuló kereskedelmi tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt, nincs az adózás rendjéről szóló törvény szerinti köztartozása.

6.2 A kereskedelmi tevékenységek folytatásának egyéb feltételei

A kereskedőnek rendelkeznie kell a forgalmazott termék – saját előállítású termék esetén a termékhez felhasznált nem saját előállítású termék – eredetét hitelt érdemlően igazoló bizonylattal. A kereskedő az ellenőrzést végző hatóság felhívására köteles az eredeti bizonylatokat, dokumentumokat öt napon belül bemutatni.

A kereskedő köteles biztosítani, hogy a vásárló a megvásárolni kívánt termék jellegétől függően, annak méretét, súlyát, illetve használhatóságát ellenőrizhesse az üzletben, vagy – egyéb kereskedési formák esetében – ha a termék rendelkezésre bocsátásakor mind a kereskedő vagy annak képviselője, mind pedig a vásárló jelen van.

Az üzletekben jól látható és könnyen hozzáférhető helyen a kereskedelmi hatóság által hitelesített, folyamatosan számozott oldalú vásárlók könyvét kell elhelyezni. A vásárlók a vásárlók könyvébe bejegyezhetik az üzlet működésével, továbbá az ott folytatott kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos panaszait és javaslatukat. A vásárlót e jogának gyakorlásában megakadályozni vagy befolyásolni tilos.

A napi fogyasztási cikket értékesítő új üzlet működését akkor kezdheti meg, ha biztosítja az országos településrendezési és építési követelményekről szóló kormányrendeletben az árusítótér nagysága alapján meghatározott számú személygépkocsi elhelyezésére szolgáló várakozóhelyet, és megfelel a járművek elhelyezésével kapcsolatos szabályoknak.

6.3 Az üzletek üzemeltetésének és nyitva tartásának rendje

Az üzlet nyitvatartási idejét a vásárlási szokások, a foglalkoztatottak, és a lakókörnyezet érdekeinek figyelembevételével a kereskedő állapítja meg.

December 24-én – a vendéglátó üzletek, szálláshelyek, a virág-, az édességüzletek és az üzemanyagöltő állomások, továbbá a közforgalmú vasúti és buszpályaudvaron, repülőtéren, illetve az üzemanyagöltő állomáson belül működő üzletek kivételével – az üzletek 14 óráig tarthatnak nyitva.

A települési (Budapesten a kerületi) önkormányzat képviselő-testülete – a helyi sajátosságok figyelembevételével – rendeletben szabályozhatja:

- a) az üzletek éjszakai (22 és 6 óra közötti) nyitvatartási rendjét, valamint
- b) a világörökségi területen működő, szeszes italt kimérő, árusító kereskedelmi, illetve vendéglátó üzletek 24 és 6 óra közötti nyitva tartásával összefüggő – a közbiztonság, illetve a köztisztaság fenntartásához kapcsolódó – többletfeladatokhoz igazodó összegű felügyeleti díjat.

A felügyeleti díjat az önkormányzat kizárólag a felügyeleti díj fizetésére kötelezett üzletek által közvetlenül vagy közvetve okozott, a települési önkormányzatot egyébként terhelő közbiztonsági, illetve köztisztasági feladatokat meghaladóan az éjszakai nyitva tartással összefüggésben keletkező – az önkormányzat által elkülönítetten kimutatott – közbiztonsági, illetve köztisztasági többletfeladatok ellátására fordíthatja.

A kereskedelmi hatóság bejelentés alapján vagy hivatalból – a lakók egészséges életkörülményeinek és pihenéshez való jogának biztosítása érdekében – a külön jogszabályban meghatározott veszélyes mértékű zaj esetén az üzlet éjszakai (22 óra és 6 óra közötti) nyitva tartását korlátozhatja. A korlátozás keretében a kereskedelmi hatóság a jogsértő állapot megszüntetéséig kötelező éjszakai zárva tartási időszakot rendelhet el.

A kereskedelmi tevékenységhez kapcsolódóan nem használható hirdetés vagy figyelemfelhívás céljára olyan hanghatást okozó eszköz, amely a külön jogszabályban meghatározott veszélyes mértékű környezeti zajjal jár.

Vendéglátó üzletben a vendégek szórakoztatására zenezolgáltatás, műsoros előadás, táncrendezvény vagy egyéb szórakoztató szolgáltatás olyan módon nyújtható, illetve szervezhető, hogy az nem járhat a külön jogszabályban meghatározott veszélyes mértékű környezeti zajjal.

A viláögörökségi területen működő, szeszes italt kímérő, árusító kereskedelmi, illetve vendéglátó üzlet 24 és 6 óra közötti nyitva tartásához a jegyző engedélyre van szüksége. Az engedélyezési eljárásban az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv szakhatóságként vesz részt, amely szakhatósági eljárás a vendéglátó üzlet 24 és 6 óra közötti nyitva tartásának a közbiztonságra gyakorolt hatásával, a személy- és vagyónbiztonsággal kapcsolatos szakkérdésre, továbbá az üzlet működésével összefüggésben elkövetett jogellenes cselekmények megismétlődése veszélyének értékelésére irányul. A jegyző az engedélyt – az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv szakhatósági közreműködése mellett – hivatalból háromévente felülvizsgálja; amennyiben a megadását követően felmerült körülmények folytán a szakhatósági állásfoglalás a felülvizsgálat során az eredeti tartalommal nem adható meg, a jegyző az engedélyt módosítja, vagy visszavonja.

A működési engedéllyel vagy igazolással, valamint a 24 és 6 óra közötti nyitvatartási jogosultsággal rendelkező, szeszes italt kímérő, árusító kereskedelmi, illetve vendéglátó üzletek esetében, amennyiben a jegyző akár hivatalból, akár a rendőrség írásbeli tájékoztatása alapján észleli, hogy az engedély megadásához szükséges feltételek nem állnak fenn, az üzlet 24 és 6 óra közötti nyitva tartását korlátozhatja.

6.4 A kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató tevékenység folytatásának általános feltételei

Aki bevásárlóközpontot kíván üzemeltetni, köteles az erre irányuló szándékát a kereskedelmi hatóságnak bejelenteni.

Bevásárlóközpont: olyan komplex kialakítású, vegyes rendeltetésű épület, amelyben állandó jelleggel több kereskedő folytat túlnyomórészt üzletekben különböző típusú kereskedelmi tevékenységet, és ahol emellett jellemzően a szabadidő eltöltésével összefüggő szolgáltatási tevékenységet is folytatnak.

Vásár, valamint piac a kereskedelmi hatóság által kiadott vásár-, illetve piacüzemeltetési engedély birtokában üzemeltethető.

Vásár: olyan épület, épületegyüttes vagy terület, ahol rendszerint többen folytatnak idényjellegű vagy meghatározott eseményekhez, naptári napokhoz kötődő eseti jellegű kiskereskedelmi tevékenységet;

Piac: olyan épület, épületegyüttes vagy terület, ahol állandó vagy rendszeres jelleggel többen általában napi, esetenként heti rendszerességgel folytatnak kiskereskedelmi tevékenységet

Helyi termelői piac a kereskedelmi hatóságnak történő bejelentéssel üzemeltethető.

Helyi termelői piac: olyan piac, ahol a kistermelő a piac fekvése szerinti megyében, vagy a piac 40 km-es körzetében, vagy Budapesten fekvő piac esetében az ország területén bárhol működő gazdaságából származó mezőgazdasági, illetve élelmiszeripari termékét értékesíti.

6.5 A kereskedelmi tevékenységek, a kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató tevékenységek, valamint a kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységek folytatásának ellenőrzése, jogkövetkezmények

Üzlet működésével összefüggésben elkövetett jogellenes cselekmény: az üzlet területén, illetve az üzlet bejáratától számított 5 méteres távolságon belül az üzlet működésével közvetlen összefüggésben elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés,

- a) amely az üzemeltető, foglalkoztatott tudomásával vagy közreműködésével valósul meg, vagy
- b) amelyet az üzemeltetőtől, a foglalkoztatotttól elvárható, a rendes üzletmenet biztosítása érdekében szükséges intézkedés elmulasztása tesz lehetővé, feltéve, hogy az üzemeltető tud, vagy a tőle elvárható gondosság tanúsítása esetén tudhatott volna a foglalkoztatott mulasztásáról.

A kereskedelmi tevékenységre, a kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató tevékenységekre, valamint a kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységekre vonatkozó jogszabályi és hatósági előírások megtartását a kereskedelmi hatóság ellenőrzi, és eljár ezek megsértése esetén. A fogyasztóvédelmi hatóság jár el – a fogyasztóvédelemről szóló törvény szabályai – megsértése esetén. A jelentős piaci erővel rendelkező kereskedő felett a visszaéléssel kapcsolatos felügyeletet a Gazdasági Versenyhivatal végzi.

A tevékenységre vonatkozó jogszabályi és hatósági előírások megsértése esetén – a külön jogszabályban foglaltak szerint – a kereskedelmi hatóság

- a) elrendeli az üzlet vagy szálláshely ideiglenes bezárását,
- b) elrendeli az üzlet vagy szálláshely azonnali bezárását,
- c) ha a kereskedő tevékenysége a külön jogszabályban meghatározott veszélyes mértékű környezeti zajjal jár, az üzlet környezetében, illetve a kereskedelmi

tevékenység hatókörében lakók egészséges életkörülményeinek és pihenéshez való jogának biztosítása érdekében

- ca)* korlátozza 22 óra és 6 óra között a kereskedelmi tevékenységet, illetve az üzlet kötelező éjszakai zárva tartását rendeli el,
- cb)* korlátozza, vagy megtiltja a vendéglátó üzletben a vendégek szórakoztatására nyújtott szolgáltatást, tevékenységet,
- cc)* korlátozza, vagy megtiltja a hirdetés vagy figyelemfelhívás céljára szolgáló hanghatást okozó eszköz használatát,
- d)* megtiltja az engedély nélkül folytatott, előírásokba ütköző tevékenység végzését, termékkör értékesítését,
- e)* ha az adott tevékenység végzése engedélyhez kötött, visszavonja az engedélyt,
- f)* közterületi értékesítés szabályainak megszegése kivételével bírságot szab ki, illetve
- g)* a külön jogszabályban meghatározott egyéb jogkövetkezményt alkalmaz.

6.6 A biztonságvédelem jellemzői

A kereskedelmi egységek és bevásárlóközpontok biztonsága széles tömegeket érint, elsősorban vásárlóként. A kereskedelmi egységekben és bevásárlóközpontokban azonban nagyszámú kiszolgálószemélyzet dolgozik, mint beszállító, bérlő, vagy mint szolgáltató.

A kereskedelmi egységek biztonsági kockázatát elsősorban az adott területen sűrűn összegyűlt tömeg, és a készárúkészlet értéke jelenti. Jellemző a napjainkban működő bevásárlóközpontokra a szolgáltatások széles tárháza, beleértve a kultúra, a sport különböző területeit, sőt egyre több helyen közigazgatási szolgáltatás is igénybe vehető. A bevásárlóközpontokban igen heterogén a biztonságvédelem szervezete, mivel az üzemeltető vagyonvédelmi szervezete felelős a „globális” biztonságért, míg a bérlők gondoskodnak a saját területük vagyonbiztonságáért. Természetesen a védelem kialakításának az igénye is nagyon szélsőséges, mivel a banki szolgáltatástól a bemutatótermekig más-más biztonsági ismeretet követel. Egyrészt a vásárlók, vendégek, ügyfelek, másrészt a kereskedők, szolgáltatók közös érdeke és elvárása, hogy a bevásárlóközpontban és kereskedelmi egységekben a vendégek és dolgozók személy- és vagyonbiztonsága magas szinten szervezett legyen.

A kereskedelembiztonság a kereskedelmi egység és létesítmény normál működésének biztosítására vonatkozik, és főként annak vagyonvédelmét végzi. Értékeli és elemzi a kereskedelmi tevékenységet kár- és veszteség-megelőzési, illetve -csökkentési szempontok alapján.

A legfőbb cél az, hogy időben jó minőségű termék kerüljön a polcokra, a vásárló elégedett legyen, és mind a vásárló, mind az alkalmazott biztonságban érezze magát az áruházban, bevásárlóközpontban, relatíve minimális veszteség mellett.

A kereskedelmi működést a folyamatos kölcsönhatás jellemzi, melyre hatással vannak többek között a vásárlók szokásai, igényei, a versenytársak tevékenysége, beszállítók teljesítési képessége, a jogi, gazdasági, társadalmi és technikai környezet. A kereskede-

lembiztonság a biztonsági szakma meghatározó tényezője, amelyet el kell fogadtatni a kereskedelmi vezetőkkel és alkalmazottakkal. A biztonsági vezetőnek komoly szakmai kihívást jelent, és igen kreatívnak kell lennie ahhoz, hogy a sikeres üzletmenet folyamatosságához a biztonságvédelem eszközeivel hozzájáruljon.

6.6.1 A kereskedelmi biztonság főbb elemei

A kereskedelembiztonságot – mint általános fogalmat – 3 fő pillér köré lehet csoportosítani:

- a) Válságkezelés, üzleti folytonosság
- b) Kereskedelmi bűnözés
- c) Áruházi lopás

Ad a) Válságkezelés, üzleti folytonosság

A két terület nagyban összefügg, de jellegükből adódóan mégis eltérők:

Válsághelyzet: Egy váratlan eseményre való reakció, amely azonnal és jelentősen veszélyeztetheti az alkalmazottakat, a vásárlókat, a márkanévet, a vállalat megítélését, a működését vagy a tulajdonát.

Üzleti folytonosság: A vállalat működése szempontjából olyan meghatározó jelentőségű, idő-függő folyamatokra vonatkozik, melyek a mindennapi működést biztosítják.

A vállalatok egyre nagyobb aránya foglalkozik az üzleti folytonosság és a válságkezelés tervezésével, és egyre többen rendelkeznek vállalati szintű stratégiai tervvel ezen a téren.

Az üzleti folytonossági irányítás nem más, mint a folyamatos vállalati működés biztosítására való felkészülés, hatáselemzés.

Feladata:

- csökkenteni a rendkívüli események lehetőségét és/vagy hatását,
- biztosítani, hogy a vállalat rendelkezzen egy előre meghatározott tervvel, ha bekövetkezik a rendkívüli esemény.

Ad b) Kereskedelmi bűnözés:

Olyan bűncselekmények tartoznak ide, amelyek jellemzően világszerte előfordulnak a kereskedelemben.

ba) Fegyveres rablás

Pénzszállítás, pénztáros elleni támadás – akár lőfegyverrel, robbanóanyaggal is.

Példa: egy Budapest közeli hipermarkethez érkező pénzszállító gépjármű ellen indítottak támadást az elkövetők, akik egységes ruházatot, maszkot viseltek.

Amikor a szállítójármű beállt a pénzkiforgatóhoz, ők egy terepjáró gépkocsival elállták az útját, és géppisztollyal arra kényszerítették a vagyonőröket, hogy szálljanak ki a gépkocsiból. Az egyik vagyonőrt lábon lőtték, azaz ártalmatlanná tették, amíg a másik vagyonőrt hagyták elmenekülni. (Megtették volna, hogy végeznek a vagyonőrökkel, de nem tették, ami hideg, józan elkövetőkre utal, akik tudják, mit akarnak, és nem

vállalnak több kockázatot, mint amennyit nagyon muszáj.) A pénzszállító járműben lévő készpénzt – kb. 30 millió Ft-ot – sikeresen eltulajdonították. A kikerkező rendőrök felé kézigránátot dobtak, majd egy előre megtervezett irányba elhajtottak. Vesztüket – többek között – a CCTV-kamera felvételei okozták egy üzemanyagtöltő állomáson, ahol rögzítették őket, amint megtankolták a terepjárót.

Példa: Rablás alapesete fordult elő, amikor az elkövető egy kis alapterületű boltba ment be az esti, zárás előtti időszakban, amikor a vagyonőr és egy pénztáros a pénztársoron a kasszákból gyűjtötte össze a készpénzt, utalványokat. Az elkövető a vagyonörhöz lépett, lefújta gázspray-vel és a nála lévő 1,5 millió Ft készpénzzel elmenekült.

bb) Betörés a kereskedelmi objektumba

ATM, pénzváltó, ékszerbolt elleni támadás különösen a kisebb formátumú és éjszaka zárva tartó boltok ellen történik, változatos kivitelezésben, mint tetőbontással, kerítésbontással, bemászással, ablaküveg betörésével. Sajnálatosan már tapasztalható a betörés hipermarketek ellen akkor is, ha azok nyitva tartanak.

Példa: Az áruház zárása alatt az elkövetők betörtek az üzlet bejáratát, láncot kötnek a közelben lévő ATM-re (pénzkiadó automata), és azt egy platós gépkocsival kihúzzák az üzletből, kitépve a rögzítéseket és a riasztórendszer érzékelőjét. Felrakják az ATM-et a gépkocsira, majd elhajtanak a helyszínről, mindössze 4-5 perc leforgása alatt.

Példa: A hajnali nyitásnál először az épület technikai nyitása történik meg, amikor csak a pékek, a takarítók, a biztonságiak érkeznek, majd lassan a többi alkalmazott, és végül megnyílik az áruház a vásárlók előtt is.

A technikai nyitást követően 3 fő betörte az áruház vásárlói bejáratának üvegezett ajtaját és a főbejárat mellett elhelyezett ATM-et akarták pajszerrel szétfeszíteni. Azonban nem jártak sikerrel, ezért egy kézikocsira akarták feltenni abból a célból, hogy elszállítsák a helyszínről. Ekkor ért oda egy takarító, aki megzavarta őket, de megfenyegették, hogy ne szóljon senkinek, majd elmenekültek. Az okozott rongálási kár jelentős.

Példa: Egyes elkövetők szinte hihetetlen személyes kockázatot vállalnak, amikor a készpénz megszerzésére szánják rá magukat. Egy hipermarketben, nyitvatartási időben – 23 óra körül – a vásárlói toalettből felmászott a magányos elkövető az álmennyezet fölé, és onnan végighaladt a pénzváltóig. Oda nem tudott bemászni, mert a riasztórendszer megszólalt, majd elmenekült, nagyobb rongálási kárt hagyva maga mögött az álmennyezetben és az összetaposott falakban.

bc) Behajtásos betörés

A betörés speciális változata, mert az elkövetők erőszakosan, magas rongálási kárral követik el a cselekményüket. Főként erősebb motorral felszerelt gépkocsit, például terepjárót vagy bozóttráccsal ellátott személyautót, kisteherautót használnak, amivel behajtanak az áruház zárt vásárlói bejáratán vagy nagyobb üvegkirakatán keresztül az üzletbe. Összekapkodnak mindent, ami mozdítható, elérhető termék, majd nagyon gyorsan távoznak. Az elkövetés általában nem tart tovább 3-4 percnél, és figyelnek arra, hogy legyenek biztosítók a környéken, akik a váratlanul érkező személyeket vagy rendőröket időben észlelik.

Példa: A hipermarket zárva tartása alatt 4 fő elkövető egy kisméretű személygépkocsi vonóhorgára erősített láncsal kirántotta az áruház vészkijáratí ajtáját, majd azon keresztül behajtottak az üzletsor előtti területre. A gépkocsival rátolattak az ékszerbolt biztonsági rácsozatára, kirántották azt, majd több millió Ft értékű ékszert tulajdonítottak el. Az elkövetők maszkot viseltek, azonban az eredményes nyomozás következtében elfogásuk megtörtént.

Például Csehországban 2007 első 5 hónapjában 6 ilyen betörés volt, jelentős lopási és rongálási kárt okozva.

bd) Szándékos tüzokozás

A kereskedelemben jól ismert elkövetési forma. Előfordulhat személyes elégedetlenség miatti bosszú, valamilyen követelés nyomatékösítása érdekében, lehet a zsarolás, védelmi pénz szedése vagy más bűncselekmény leplezése céljából.

Példa: Egy hipermarketben az éjszakai órákban a ruházati osztályon hirtelen kifejezetten erős tűz alakult ki, a lángnyelvek néhány másodperc alatt már a mennyezetig értek, és a környéken lévő termékek lángra kaptak. Vélelmezhetően égésfokozó anyaggal locsolhatták be a ruházati termékeket, mert a tűz intenzíven terjedt. Az áruház eladóterét néhány perc alatt elborította a szürke füst, látni csak nehezen lehetett, a CCTV-rendszer nem volt használható. Az áruház kiűritésre került, a tűzoltók megérkeztek és eloltották a tüzet, személyi sérülés nem történt.

A reggeli órákban fedezték fel, hogy az üzletsoron lévő ékszerboltot betörték, és több millió forint értékű ékszert tulajdonítottak el.

Válságkezelés: Az áruház és a vállalat vezetőinek pontos, tényszerű tájékoztatása a kialakult helyzetről, a vezetői döntések érdekében. A funkcionális vezetők tájékoztatása, hogy a helyreállítási munkálatokat minél hamarabb meg lehessen szervezni, mint takarítás, sérült anyagok cseréje, műszaki karbantartás, alkalmazottakról, vásárlókról való gondoskodás, kommunikáció vállalaton belül, illetve a média irányába. A helyszínen olyan vezetők biztosítása, akik hiteles információkkal és reális helyzetértékeléssel tájékoztatják a vezetőket, irányítják a végrehajtást, segítik a stratégiai döntéseket.

be) Közveszéllyel fenyegetés

Ismertebb nevén bombariadó, mely bárhol előfordulhat, nemcsak boltokban, áruházakban vagy bevásárlóközpontokban, hanem oktatási intézményekben, hivatali épületekben, ipari objektumokban, repülőtereken is.

A bejelentő lehet többek között elbocsátott alkalmazott, elégedetlen vásárló, üzleti lehetőségtől elesett szállító, forgalomkiesés miatt csödbe ment, közelben lévő kisvállalkozás, és lehet kereskedelmi konkurencia is. Az elmúlt néhány évben történt bejelentések idejét, tartalmát, helyszínét elemezve – együttműködve a rendőrséggel, a tűzszerezs szolgálattal – az állapítható meg, hogy a bejelentések zömmel a hétvégre estek, főként a 17 óra körüli időpont köré, a hívások a rendőrségre, a mentőkhöz, az áruházba irányultak, de még az önkormányzathoz is. Több évre visszamenő bejelentések szövegeinek szó szerinti elemzése alapján az volt megállapítható, hogy többnyire általá-

nos, konkrétum nélküli fenyegetések történtek. Például: „fel fog robbanni az áruház”, vagy „30 perc múlva fel fogtok robbanni” stb.

Az áruházak komolyan veszik a fenyegetéseket, és elrendelik az épület kiürítését, nem kockáztatják az esetleges forgalombevétellel szemben a vásárlók és alkalmazottak életét, testi épségét. Minden áruházlánc és bevásárlóközpont rendelkezik „Terv a létesítmény elleni közveszéllyel, robbantással fenyegetés esetén teendő intézkedésekre” dokumentációval.

A tervben szerepeltetni kell a vezetés tájékoztatásának rendjét, a területileg illetékes rendőrkapitányság értesítését, a vásárlók és a bérlők tájékoztatásának a módját, az épület lezárását és a belépni szándékozók távoltartását, a területen lévő helyiségek kulcsainak elérhetőségét a tűzsereszek bombakutatásának segítése céljából.

bf) Termékmérgezés

Példa: Egy neves, jól ismert beszállító népszerű termékei közül egy termékbe emberi egészségre ártalmas vegyi anyagot juttattak, melyet egy hipermarketben helyeztek el. A telefonáló meghatározta a követelését a beszállítóval szemben, és a nyomatékosítás érdekében meghatározta, hogy melyik áruház, melyik polcán, melyik termék a szennyezett.

Intézkedésként az összes hasonló termék bevonásra került a polcokról, a raktárakban elkülönítésre került minden termék. Az elkövető csak egy terméket mérgezett meg, így komolyabb ügy, fejlemény nem lett az esetből.

Felvet azonban egy olyan kérdést, mely minden kereskedelmi láncot, hatóságot érint: fel vagyunk-e készülve az ilyen jellegű fenyegetések kezelésére? Van-e valós együttműködés a kereskedelmi láncok, bevásárlóközpontok, a rendőrség, a katasztrófavédelem és az egészségügyi szolgáltatók között? Igen, mindenki tudja, mit kell tennie hasonló helyzetben, hiszen a feladatkörök jogszabályokban kerültek meghatározásra – de valóban működne is az együttműködés? Sokat segített a helyzeten a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal működése, amely a termőföldtől az étkezősasztalig nyomon követi a fogyasztott élelmiszerek termesztését, feldolgozását, raktározását, és emberi fogyasztásra való alkalmasságát.

bg) Kábítószer- és fegyvercsempészethez kapcsolódó más bűncselekmények

Sajnálatosan a kereskedelmi objektumok vonzáskörzetében kialakulnak a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, főként az elosztás és a használat.

Példa: Egy alkalommal azért fejték le az üvegviszaváltós alkalmazottat, hogy az egyébként eldugott helyen lévő üvegviszaváltóból megszerezzék a készpénzt, mert az kábítószerre kellett a támadónak. Ott azonban csak blokkokat adtak ki, amit az áruházi pénztáraknál lehetett készpénzre beváltani vagy levásárolni.

bh) Zsarolás, emberrablás

A rendőrség tudomására jutott egy zsarolási bűncselekmény elkövetése kapcsán, hogy a követelt pénzösszeg átadását egy áruház kávézójában fogják lebonyolítani. A nyomozók beültek az áruházi térfelügyeleti rendszer irodahelyiségébe, és onnan nézték végig az átadást, majd sikeresen tetten érték az elkövetőt.

Nem csak az efféle közvetett módon fordulhat elő zsarolás, emberrablás. Közvetlen módon a kereskedelmi vezetőt próbálják személyes ügyei miatt zsarolni, és rávenni, hogy az áruházból készpénzt vagy nagyobb mennyiségű terméket juttasson ki az elkövetők számára. Ez azzal is fokozható, hogy a családtagjait elrabolják, ismeretlen helyre szállítják, vagy a lakásában fogva tartják, és így kényszerítik a készpénz áruházból való kijuttatására.

Ad c) Áruházi lopás, vásárlói dézsmálás

A vásárlók eladótéri étkezése (dezsálás) komoly veszteséget okoz a kereskedelemnek. Azt a gyakorlatot alakították ki, hogy a vásárlót figyelik a pénztárig, és ha önként nem fizeti ki az elfogyasztott kiflit, energiált stb., akkor kifizettetik vele, míg mások szabálysértési feljelentést indítanak ellene. Ennek a módszernek az a hátránya, hogy a vásárló akár több órát is nézelődhet, és dézsmálás miatt hosszan követni valakit CCTV-kamerával bonyolult feladat.

Sok esetben fordul át a lopás cselekménye rablási cselekménybe, amikor az elkövető személy elleni erőszakot fejt ki a dolog (árucikk) megtartása érdekében. Több esettel találkozhatunk, amikor az elkövető reakcióját inkább irányítja a helyzetből való menekülés ösztöne, mint a szándékosság.

Az elkövetők vagyonőrök elleni támadásának több módozatát is megkülönböztethetjük.

Fizikai támadás során minden előzetes ráutaló magatartás nélkül fizikailag bántalmazza egy vagy több elkövető a vagyonőrt, akinek a meglepetését kihasználva az elkövetők megkísérelnek elmenekülni.

Be nem váltott fenyegetés esetén csak szóban történik meg a „blöff”-jellegű fenyegetés, azonban az elkövető azt nem gondolja komolyan.

Beváltott fenyegetésről akkor beszélhetünk, ha a tetten ért személy megfenyegeti a vagyonőrt, hogy intézkedés esetén megvárja őt az elkövetőtársaival, és megbosszulják az intézkedést.

Szándékos önkárosításról akkor beszélhetünk, ha a tetten ért személy főként a vagyonőri helységben – szándékosan – önmagának sérülést okoz, azt a látszatot keltve, hogy a vagyonőrök bántalmazták őt az eljárásuk során. Ennek többféle előfordulása lehet: egy jellemző példa, amikor a bekísért személy lefejezi az ajtófélfát, a fogast vagy az asztal sarkát. Több hipermarketlánc ennek megelőzésére és a vagyonőri helyiségben történtek rekonstruálására CCTV-kamerát telepített, és azt is meghatározta a vagyonőröknek, hogy hova kell állniuk, és az intézkedés alá vont személynek hol célszerű tartózkodnia.

Tájékoztatóval kell a helyiséget ellátni, és rögzíteni kell a belépésre jogosultak listáját.

A bekísérés során mindvégig célszerű figyelemmel kísérni a tetten ért személy magatartását több szempontból, mert – főként a fiatalok és első alkalmas elkövetőnél – előfordult már az önkasztás kísérlete, félve a szülői szigortól, a következményektől.

A büntetőjog és a bírósági gyakorlat következetesen befejezett lopásként értelmezi azt, ha valaki az eladótérben a táskájába vagy az öltözetébe helyezi a terméket, azaz sajátjaként rendelkezik azzal, kivonva a terméket mások ellenőrzési lehetősége alól.

Bűnismétlők távoltartása az áruházaktól

A magyar jogrendszer ismeri a kitiltás intézményét, amely – a társadalomra veszélyes bűnismétléssel kapcsolatban a vásárlók biztonsága, a magántulajdon védelme és az állam bűnmegelőzéshez és bűnüldözéshez fűződő érdekében – kiterjesztette a „kitiltás” lehetőségét a kereskedelmi létesítmények területére is.

A Szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartó rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 12. pontjában szereplő és a 19.§-a szerinti kitiltási intézkedést a szabálysértési hatóság alkalmazhatja az elkövetőkkel szemben 6 hónaptól 2 éves időtartamig.

A jelenlegi szabályozás szerint a kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértés miatt, e tevékenysége folytatásának megakadályozása érdekében az eljárás alá vont személy is kitiltható a kereskedelmi létesítményből vagy kereskedelmi tevékenység helyéül szolgáló egyéb helyszínről.

6.6.2 Biztonsági vezetői feladatok, biztonsági koncepció; globális kockázatelemzés: ECR-modell

Az ECR (Efficient Consumer Response) -felmérést a Leicester Egyetem (University of Leicester) Kriminológiai Tanszéke végezte 2004-ben, amikor kb. 150 kereskedelmi nagyvállalatot vizsgált meg Európában, kutatva a kereskedelem veszteségeinek az okát. Az összefoglaló tanulmányban 4 fő okot határoztak meg:

a) Folyamathiba

A felmérés szerint általában a kereskedelmi veszteség 27%-át okozza. Lehetséges előfordulásai: lejárt szavatosságú termék, pontatlan árfeltüntetés, termékazonosítási hiba, hibás készletszámolás, rongált termék, szkennelési hiba, hibás szállítás az elosztási központból (raktár), hiányos, többlet- vagy téves termék szállítása.

b) Belső visszaélés

A kereskedelmi veszteségnek ez a 28%-a. Nem megengedett módon termék vagy készpénz jut ki az áruházból nappal vagy éjszaka, vállalati alkalmazott, szerződéses vagyongőr, vagy karbantartást végző személy által.

Ideértjük az alkalmazotti lopást, az alkalmazott és vásárló összejátszását, az alkalmazotti dézsmálást (tiltott termékfogyasztást), a pénztárosi hiányt és a termékek árainak manipulálását is.

c) Külső lopás

A kereskedelmi veszteség 38%-át teszi ki. Nem megengedett módon terméket vagy készpénzt juttatnak ki az áruházból nappal vagy éjszaka, vásárló vagy nem alkalmazott által. Ideértjük a bolti lopást, a visszáruval kapcsolatos csalást, a betörést, a pénztárak kifosztását.

d) Beszállítói család

A kereskedelmi veszteség 7%-át teszi ki. Keletkezhet a szállító, vagy alvállalkozója által, ha kevesebb mennyiségű vagy gyengébb minőségű terméket szállítanak, mint amit kiterhelnek (kiszámláznak) a kereskedőnek – tehát bérlői, szállítói családok tartoznak ide. Kevesebb visszárut számláznak le, mint amit ténylegesen elszállítottak.

A tanulmány arra is rámutat, hogy a kereskedők a biztonsági költségeik 95%-át az eladótér védelmére költik, mely a lehetséges kereskedelmi veszteség csupán 38%-át okozza.

Kockázatelemzés:

a) Makro- és mikrokörnyezet:

A biztonsági kockázati felmérést az adott objektumra nézve mindenképp el kell végezni, már akkor, amikor a telek kiválasztásra került, és az építési engedélyezési eljárások elindultak. A kockázati felmérés lényege, hogy a telek és a környezetének helyes megítélése során a veszélyeztetettségi szintnek megfelelő biztonsági költségvetés kerüljön jóváhagyásra.

b) A konkurencia feltérképezése:

Tekintve, hogy partneri együttműködés van ma már a kereskedelmi láncok biztonsági szolgálatai között, elegendő egymás tapasztalatait kicserélni a területre vonatkozóan.

c) Humánkockázati tényezők:

– Nem megbízható kereskedelmi alkalmazottak

Szembesülhetünk azzal, hogy a tetten ért alkalmazotról kiderül az eljárás során, hogy már megkárosított más kereskedelmi láncolatot is, és életvitelszerűen bünyözik. Arra is van példa, hogy szándékosan épülnek be áruházak áruátvételi és pénztárosi területére olyan személyek, akik majd kiengedik a termékeket, vagy készpénzt lopnak. Intő jel lehet egy éles szemű biztonsági vagy jól képzett kereskedelmi vezetőnek, ha az alkalmazotti kör – megmagyarázhatatlan módon – drága gépkocsival jár munkába, nehéz arany ékszereket visel, és költséges életmódot folytat.

– Tisztességtelen vagyonőrök

A személy- és vagyonőrökre jellemző, hogy komolyan veszik a hivatásukat, a személy- és tulajdonvédelmet, és valóban a vásárló és a megbízó érdekeit képviselik. Közreműködésükkel megtérült több millió forint értékben eltulajdonított árukészlet. Akadnak azonban olyan vagyonőrök is, akik nem öregbítik a szakma hírnevét, hanem pecsétet, foltot hagynak rajta. Általános tapasztalat, hogy abban az áruházban, ahol a leltáreredmény kiugróan gyenge, ott a vezetői képességek vizsgálata mellett a biztonsági szolgálatot is át kell világítani.

Találkoztunk olyan vagyonőri visszaélésekkel, melyek során a vagyonőrök csak kihasználták az adódó alkalmat, a vezetői ellenőrzés hiányát, a bizalmat, és eltulajdonítottak vagy elfogyasztottak apróbb termékeket. Ennél súlyosabb gond a szervezett elkövetés, amikor a vagyonőr már eleve egy bűnözői csoport tagja.

Például sikerült tetten érni egy vagyonőrt, aki a vevőszolgálati pultnál dolgozott, és a feladata az volt, hogy az eladótérben lévő műszaki pultban vásárolt termékeket ellenőrizze, pecsételje le a blokkot. CCTV-kamerán keresztül figyelve gyanússá vált a tevékenysége, és a tettenérését követően elismerte, hogy egy egész labdarúgócsapat hozzá járt „vásárolni”, amikor ő „álnyugta”-ellenőrzést hajtott végre, és tömegével engedte ki a műszaki termékeket az áruházból. A CCTV-felvételeket visszanezve közel 6 millió Ft értékű termék kiengedését sikerült bebizonyítani.

Jellemzőbb azonban a passzív részvétel az összejátszásban, mint az aktív. A passzív részvétel azt jelenti, hogy a vagyonőr az elkövetés pillanatában más feladatot talál magának, más személlyel szemben intézkedik, mást ellenőriz, más irányba néz. Ezeket a pillanatokat a legnehezebb bizonyítani, de megvan rá a lehetőség, csak a vizsgálatban nagyon alaposnak és körültekintőnek kell lenni.

Egy másik esetben az áruház vezetése észlelte, hogy a műszaki osztályon néhány termékből kiugróan magas a napi hiány. (A nagy veszteségű, gyorsan forgó termékekből a kereskedők napi, heti leltárakat végeznek, amikor összeszámolják az eladótérben és a raktárban lévő összes terméket, és a fizikai meglétüket összevetik a gépi készletnyilvántartással.) A CCTV-felvételek visszanezése során a biztonsági vezető észlelte, hogy kb. 12 fő elkövető a pénztárnál kitol 8 telepakolt bevásárlókocsival különféle termékeket kb. 6 millió Ft értékben, majd távoznak. A vagyonőr ekkor mással volt elfoglalva, és az áruvédelmi kapu jelzését sem vette észre. A CCTV-operátor pont ebben az időszakban kért takarítást a CCTV-helyiségben, ami szintén szokatlan volt, mert azt más időpontban kell végeztetni. Beismerő vallomásukban elmondták, hogy a szervezet tagjai voltak, és a passzivitásukért napi 30–70 ezer Ft készpénzt kaptak.

Az is egy elkövetési módszer, hogy a vagyonőr szándékosan az áruház meghatározott felállítási helyére akar kerülni, hogy – kihasználva a lehetőségeket – összejátszásban vegyen részt.

A vagyonvédelmi szakma nagy kérdése az öntisztulási folyamat működtetése. A tisztességtelen, a megbízójuk sérelmére tulajdon elleni cselekményt elkövető vagyonőrök szelekciója nem működik hatékonyan, továbbra is munkát vállalhatnak, és sorra járnak egyik megbízót a másik után, rendszeresen foglalkoztatva a hatóságokat. Olyan folyamatot kellene érvényesíteni a „zéró tolerancia” alapján, hogy a vagyonőr veszítse el a vagyonőri igazolványát, tiltsák el a foglalkozás gyakorlásától. Ezt a folyamatot működtetni kell, mely csak a vagyonvédelmi ágazati párbeszédbizottság, a vagyonvédelmi kamara, a hatóságok, és a vállalkozások jelentős szerepvállalásával hozhat eredményt.

6.6.3 Új áruház nyitásával kapcsolatos biztonsági vezetői feladatok

Egy új áruház nyitását megelőzően szükség van egy olyan cselekvési ütemtervre, ami részletezi a vezetői feladatokat, felsorolja a felelősöket és a közreműködőket, valamint rögzíti, hogy kit kell tájékoztatni a teljesítésről.

a) Áruházi helyszínbejárás a rendőrség és a katasztrófavédelmi hatóság képviselőivel

Nyitás előtt kell elvégezni, hogy a hatóság képviselői pontosan ismerjék a tűzcsapok elhelyezését, az áramtalanítási lehetőségeket. Legyenek tisztában a bejáratok és kijáratok elhelyezkedésével, a pénzszállítási útvonallal, a rendkívüli helyzetben értesíthető vezetők elérhetőségével, a tartalékkulcsok kezelésével. Különösen állami ünnepnapokon történő zárva tartáskor vagy katasztrófa helyzetben van ennek nagy jelentősége.

Kiürítési gyakorlat évente legalább két alkalommal legyen, amelyet a tűzoltóság előír a tűzvédelmi tervben. Fontos, hogy az alkalmazottak vész esetén is pontosan hajtsák végre a kiürítést.

b) A biztonsági vezető kiválasztása, felvétele, a képzési program biztosítása

Kellő időben ki kell választani a megfelelő biztonsági vezetőt, hogy legyen ideje az áruház nyitását megelőzően elsajátítani a vállalati szabályokat, megszerezni az elméleti és gyakorlati tapasztalatokat, és hogy képessé váljon irányítani a nyíló áruházban az eseményeket.

c) Vagyonőri szolgáltatóval történő szerződés megkötése

A szerződéseket időben kell megkötöni, melyek jó esetben tendereztetés eredményeként születnek, és mellékletként megtalálható bennük: őrszolgálati utasítás, vagyonőri teljesítményértékelési forma, vagyonőri oktatási anyagok felsorolása, esetleg vásárlói tájékoztató.

d) A biztonsági szolgáltató feladatra történő felkészítése

Ha partnerként kezeljük a szolgáltatókat – legyen a szolgáltatási forma élőerős vagy technikai –, ők meg akarnak felelni az elvárásoknak, és eredményes munkát akarnak végezni. Segíteni akarnak, és részesei lenni egy sikeres munkának. Többször előfordul, hogy a szerződés keretein túlmutató erőfeszítést tanúsítottak az áruház, üzemanyagtöltő állomás, elosztási központ nyitása során.

e) Biztonsági alkalmazottak kiválasztása

A CCTV-operátorok, detektívek stb. beléptetése és képzése nagyon fontos, különös hangsúllyal a biztonságtechnikai rendszerek kezelésének képességére, az áruházi kereskedelmi folyamatok ismeretének megbízható szintű ismeretére.

f) Áruház CCTV-specifikációjának elkészítése

Az áruház tervezési szakaszában kell elkészülnie, melyet a kivitelezői értekezleteken jóvá kell hagyni. Egyeztetni kell a technikai beszállítóval a technikai paramétereket, a kamerák elhelyezését stb.

g) Az áruházbetörésvédelmi specifikációjának elkészítése

Fontos minden érzékelő helyének meghatározása, ideértve a mozgás-, üvegtörés-, támadásjelző és infraérezkelőket is, valamint a távfelügyeleti rendszerhez való csatlakozás módját is.

h) Az áruvédelmi rendszer specifikációjának elkészítése

Termékvédelemre kifejlesztett rendszer, mely főként elektromágneses, rádiófrekvenciás vagy akusztomagnetikus változatban használatos. Hogy melyik áruházlánc, bolt melyik rendszert használja, függ a termékkörtől, a vállalati gyakorlattól, a tesztelések eredményétől. A legrosszabb eset az, ha az ár dönti el a rendszer jellegét, és nem a szakmai javaslat.

i) CCTV-, betörés- és áruvédelmi rendszer telepítésének ellenőrzése

Az emberi tényezővel mint kockázati elemmel itt is számolnunk kell. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy a beszállító képviselője az egyeztetések során nem az a személy lesz, mint aki a kamerákat ténylegesen felszerelteti vagy felszereli. A szerelési munkát sokszor alvállalkozói rendszerben oldják meg a vállalatok, így a kommunikáció többszörösen is megtörhet. Nehezítő tényező továbbá, ha a helyszín eltér a rajzon talált állapottól, nem ugyanott vannak a nyílászárók, nem abba az irányba nyílnak, ahogy a rajzon van, a tervező és a kivitelező más verziószámú tervrajzból dolgozik stb. Ha ezekre a pontokra odafigyelünk, sok ismételt munkát, feszültséget takaríthatunk meg.

j) Áruházbiztonsági átvétele a kivitelezőtől

Alapvetően a projektmenedzser feladata. A biztonsági vezetőhöz tartozó rész a nyílászárók, kulcsok, rendszerek és eszközdarabszámok ellenőrzése, átvétele.

k) Áruházbiztonsági vezetőképzése

A szakmai munka csúcsa, amikor egy kereskedelmi objektum vezetőjének biztonsági tudatosságát kialakítjuk. Két fő vezetői típus a jellemző. Az egyik, aki alapvetően nyitott a biztonsági ajánlásokra, és figyelembe veszi azokat a folyamatok kialakításánál, vezetői ellenőrzéseivel. A másik, aki alapvetően nem nyitott, és nem tekinti prioritásnak ezt a területet. Az első típusú vezető az ideális a kereskedelem szempontjából, mert nem „alszik be” az éberségi szintje. Az ilyen vezető időben észlelheti a problémát, és általában jobb leltáreredményeket ér el, kevesebb rendkívüli esemény történik a működése alatt. A második típusú vezető az első rossz leltáreredményig, vagy a bekövetkezett rendkívüli eseményig viselkedik így. Azután nyitottá válik a biztonsági ajánlásokra, vagy a sikertelenségéből adódóan elhagyja a vállalatot.

A biztonsági vezető sok időt töltsön kereskedelmi vezetőkkel, legyen nyitott a kereskedők felvetéseire – ők is a sikeres áruházbiztonság akarják megvalósítani –, de meg kell tudni válaszolni a kérdéseiket, esetleg egy-egy példával alátámasztva annak indokát. A kereskedelmi vezető mindent vitat – egyébként ez a dolga –, és csak azt fogja elfogadni, ami a „kereskedelem nyelvezete” szerint is okszerű, szükséges és indokolt.

A kereskedelembe a beszerzés, a marketing stb. a frontágazat; a jog, biztonság a támogató funkciók közé tartozik. Akkor nyújtunk igazi segítséget a kereskedelemnek, ha nemcsak az elfogásokra figyelünk, hanem részesei is vagyunk minden folyamatnak, és kikérjük a véleményünket még a döntéshozatal előtt. Ezért azonban keményen meg kell dolgozni.

l) Biztonsági képzés kereskedelmi alkalmazottaknak

Általános szabály, hogy bevezető biztonsági képzést mindenkinek kell kapnia, melyet meghatározott időközönként frissítő képzésnek kell követnie. Ha egy nagyobb áruházban, a nyitási időszakban a biztonsági vezető egyedül nem képes levezetni az oktatást, lehetséges megoldás, hogy a tréningkoordinátor is részt vesz az oktatásban (a munka-és balesetvédelem, a tűzvédelem tekintetében). A kár- és bűnmegelőzést szolgálja például, ha megmutatjuk az alkalmazottaknak a kamerarendszert, rámutatva, hogy ez az ő érdeküket is szolgálja, a vitatható helyzetek rekonstruálásában.

m) Biztonsági képzés külső szolgáltatóknak, beszállítóknak.

Ilyen például: a takarító, a beszállító képviselője, a polcszervizes stb. Megszervezhető, de sok nehézséggel, egyeztetéssel jár. Egy áruházban sokféle szolgáltató dolgozik, és magas fluktuáció jellemzi őket. Két megoldás lehetséges: a szerződés részévé tenni, hogy ők kötelesek kiképezni minden – a képviselőjükben eljáró – személyt, a másik, inkább javasolt megoldás, hogy a külső dolgozó első áruházi bejelentkezése során rövid oktatásban részesül, és azt írásban regisztrálják az áruházban. Ez többletenergiát igényel az áruháztól, de így mindenki személyre szabott biztonsági képzést kap.

n) Pénz- és értékszállítás biztosításának koordinálása

A főpénztárosok és a pénzszállítást végző szolgáltató vesznek részt rajta. Az egyeztetés főbb témái: a pénzbeszállítás és -elszállítás pontos útvonala, a jelszavak, a személyazonosítási pontok, a rendkívüli helyzetben teendő intézkedések, vagyonőrök adatainak és fényképeinek cseréje, a vagyonőrök járőrútvonala, a kamerák elhelyezéséről, a kockázati limitekről, a kulcskezelésekről, a széfnyitási lehetőségekről, a támadásjelző gombok, raposók elhelyezéséről, a világítási szintről, a rendőrséggel való kapcsolattartásról stb.

o) Biztonsági táblák, vásárlói tájékoztatók, adatvédelmi kiírások ellenőrzése

A specifikációnak megfelelően kerülnék ki a tájékoztató biztonsági táblák a parkolóba, a bejáratokhoz, az eladótérbe, valamint törvényi előírás szerint a vásárlói tájékoztató. Lehetséges kiírások: „Ne hagyjanak értéket a gépkocsiban”, „Az áruházban zárt láncú videorendszer működik”, „Ebben a helyiségben kép- és hangrögzítés történik”, adatvédelmi tájékoztatók, vagy „Az ajtót mindig zárva kell tartani!”, „Alkalmazottaink nem férnek hozzá a széfben tárolt készpénzhez” stb.

7. FEJEZET

Légiközlekedés-védelem

7.1 Bevezetés – az optimális biztonság piaci értéke

A személy- és áru fuvarozási piacon belül a szárazföldi és a vízi közlekedés mellett igen jelentős helyet foglal el a légi fuvarozás.

Közlekedéspolitikai cél, hogy Magyarország a közép-kelet-európai térségben – menetrend szerinti utasszállítás, áru fuvarozás és charterüzemeltetés területén – vezető pozíciót töltsön be.

A közlekedési stratégia irányának meghatározásában cél, hogy a légi közlekedés biztonsága **megfeleljen egy teljes körű biztonságvédelmi és minőségi auditnak**. Az üzleti sikerek mellett biztonsági kockázati tényezők is felmerülnek. Magyarországnak kockázati közösséget kell vállalnia a partnereket fenyegető veszélyekkel. Így felértékelődik a biztonsági együttműködés rendszere, amely továbbra is a minőségbiztosítás fontos részét képezi.

Megállapítható, hogy hazánkban a biztonságért felelős szervezetek eredményes szakmai tevékenysége jelentősen hozzájárult a gazdasági iparág teljesítményének növekedéséhez. Mivel biztonság piaci értéke hazai és nemzetközi viszonylatban is kimutatható, ezért a **szinten tartásához szükséges anyagi forrásokat elő kell teremteni**.

Az utasok és a fuvarozók szemében biztonságos légitársaságok és repülőterek kapnak kiemelt bizalmat.

A légiközlekedés-védelem területén a komplex biztonság rendszerét szükséges kialakítani. A repülőteret üzemeltetők, a légitársaságok és a kiszolgáló vállalkozások a hatóságokkal karöltve felelősséget éreznek a világ különböző **országai**ba közlekedő, és hazai légikikötőbe érkező járatok biztonsága iránt.

A légitársaságoknál fontos szempont a repülésvédelemmel összefüggő szabályok betartása, amelyben Magyarországon a Hungaro Control Magyar Légi Forgalmi Szolgálat közreműködik, és a Nemzeti Közlekedési Hatóság Légügyi Hivatal felügyeli. A repülőgépet soha nem lehet őrizetlenül és felügyelet nélkül hagyni. A repülőtereken a **zárt biztonságtechnológiai rendszer** működtetése hatalmas feladat, melyet a biztonsági szolgálatnak teljesítenie kell.

Ismerni kell továbbá a világviszonylatban közlekedő járművek esetében az adott földrészén, illetve országban és városban a repülőterek veszélyeztetettségét, a speciális biztonsági előírásokat, valamint a közbiztonsági helyzetet. Természetesen a „**veszélyeztetett járatokon**” **különleges többletrendsabályok** kidolgozása szükséges. Így válik fontossá az illetékes hatóságoktól kapott naprakész információ a járatok terrorveszélyeztettségére vonatkozóan. Mivel elsősorban a titkosszolgálatok és a rendvédelmi szervek

vannak ilyen jellegű – veszélyhelyzet előidézésére vonatkozó – adatok birtokában, ezért az elsődleges felelősségük kimutatható.

A különböző **szervezetek tevékenységét jogi normák szabályozzák**, így mindegyiknek adottak a hatáskörébe tartozó feladatok. Ugyanakkor a konkrét helyzetek és események szakszerű kezelése csak összehangolt munkával oldható meg. Elvárható, hogy jól kidolgozott együttműködéssel, a kompetenciák érvényesülésével és az információk átadásával hatékony közös munkavégzés alakuljon ki. A fenti felsorolásból kitűnik, hogy repülőtéren folyó biztonsági munkában több hatóság és **biztonsági szervezet bonyolultan strukturált formában dolgozik együtt**, ami a felelősségmegosztás decentralizáltságát eredményezi.

Vezetésméleti szakemberek véleménye szerint egy kellően hierarchizált rendszer akkor működik fegyelmezetten, ha az egyszemélyi felelősség elve érvényesül. **Pontosan el kell határolni a biztonsággal összefüggő hatósági feladatokat, a repülőteret üzemeltető és a légitársaság jogi felelősségét**, amelyeket megfelelő normatív szabályozással és az alkalmazás során a vezetők közötti jó együttműködéssel kell biztosítani.

A repülőterek biztonsági vezetése akkor tud eleget tenni a biztonsági elvárásoknak, ha a biztonsági kockázatok teljes körét feltárja, és megoldására javaslatokat dolgoz ki. **A veszélyforrások feltárása és a fontosabb rizikófaktorok számba vétele szakmai feladat**, amely a kockázatok tudatos megelőzésével, illetve kezelésével a légi közlekedés folyamatos zavartalan működési feltételeit teremti meg. A vezetőnek a döntés előkészítése során a **rizikófaktorokat rangsorolnia kell** aszerint, hogy mekkora a veszély bekövetkezésének valószínűsége, illetve a potenciális károkozási képessége. A repülőtereket és légitársaságokat üzemeltető menedzsmentben kialakult biztonságra való érzékenység és a valós helyzet értékelése alapján születik meg a döntés a biztonságra fordítható költségekről. Biztonságpolitikai szakértők állítják – és erről győzik meg a gazdasági élet döntéshozóit –, hogy a **biztonság érdekében történt befektetés megtérül** a vállalkozás sikeres működése során. Légitársaság és repülőtér mehet tönkre gazdaságilag, ha a repülőgép fedélzetén bomba robban, és később kiderül, hogy nem megfelelő pirotechnikai és tűzszerészeti átvizsgálás előzte meg a felszállást. Hogy mégis mekkora az az összeg, amit a biztonságra lehet fordítani, függ a gazdálkodó szervezet anyagi lehetőségeitől, a veszély bekövetkezése esetén a profitcsökkenés mértékétől, továbbá a káresemény miatt a későbbiekben bekövetkező üzleti veszteség nagyságától. Egy gazdasági társaság életében a rosszul működő technológiai fegyelem miatt eltűnt csomag nemcsak annak az egy csomagnak a kárértékében jelenik meg, hanem újabb, illetve további megrendeléstől esik el a cég a bizalomvesztés miatt. Ugyanígy fontos a biztonsági személyzet jogszerű, szakszerű és kulturált intézkedése, ellenőrző tevékenysége az utassal szemben, mivel ellenkező esetben az utas sérelmének orvoslása céljából hatóságokhoz, valamint a médiához fordul, „kellemetlenséget”, „utasvesztéséget” okozva ezzel a cégnek.

A polgári biztonságvédelemmel foglalkozó szakma és a jogalkotók is érzik ennek a magas fokú felelősségnek a súlyát, ezért a személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló törvény a Személy- vagyonvédelmi és magánnyomozói Szakmai Kamarát hatalmazza fel a személy- és vagyonőr intézkedése elleni panasz kivizsgálására.

Jelentős előrelépés, hogy kiszélesedett azoknak a tevékenységeknek a köre, továbbá nőtt a – vagyónvédelmi vállalkozásban foglalkoztatottakon túl az egyéb gazdasági társaságok saját szervezetében – biztonsági munkakörben foglalkoztatottak tábora, akikre az említett törvény vonatkozik. Ez a szabályozás kiterjed az ingatlan, illetve ingóság őrzését, valamint a természetes személy életének és testi épségének védelmét ellátóakra, a szállítmány kísérését, a pénz- és értékszállítást végzőkre, továbbá az ezeket a munkafolyamatokat szervező és irányító személyekre, a biztonságtechnikai rendszerekhez kapcsolódó szaktevékenységet folytató személyekre is. A felsorolásban szereplő természetes személyeknek személy- és vagyónvédelmi igazolvánnyal kell rendelkezniük. A jogszabály intézkedésre feljogosító rendelkezésének hatálybalépésével eltűnik a jogi különbség a biztonsági munkakörben foglalkoztatott saját alkalmazott és a vagyónvédelmi vállalkozó alkalmazottja között. Az intézkedési jogositványok mellett a védelmi eszközök viselésére vonatkozó jogosultság is azonos módon történik. Felvetődik ezáltal annak kérdése, hogy a tevékenység ellátása saját alkalmazottal, vagy vállalkozás keretében történjen. Alapvetően ez gazdasági üzleti kérdés, és nem szakmai. **Szakfeladatok ellátására mégis inkább tanácsos olyan tevékenységi körrel rendelkező vagyónvédelmi céget megbízni, amely a feladat eredményes végrehajtásához magas szintű tapasztalattal, szakembergárdával és speciális technikai eszközökkel rendelkezik.** A vagyónvédelmi vállalkozások által, szolgáltatási szerződéssel átvállalt feladatok kellően meghatározhatóak és szabályozottak, így egyes részfeladatokat – a megbízó ellenőrzése mellett – a vagyónvédelmi szolgáltató önálló felelősséggel végezheti.

A hazai és külföldi utasok miatt egyaránt fontos a területen, több helyen, többnyelvű, közérthetően megfogalmazott – lehetőleg ábrával is illusztrált – tájékoztató tábla elhelyezése, amely a biztonsági szabályokra, valamint a kamerarendszer működésére hívja fel a figyelmet.

Kritérium az is, hogy a biztonsági őr formaruháján látható legyen a szervezethez tartozása, hiszen így várható el, hogy a vele jogviszonyba kerülő felismerje, hogy biztonsági személy intézkedik vele szemben.

A légitársaságok működésére – határon átnyúló tevékenységük miatt – nemzetközi normák is vonatkoznak. Ezeket, valamint a társaságon belüli belső szabályozókat a dolgozóknak ismerniük kell, és a biztonságért felelős munkatársaknak mindezt be kell tartatniuk. A **légi közlekedés „veszélyes üzem”**, működéséből eredően fokozottabb felelőssége keletkezik az utasokért, dolgozókért és a rábízott vagyontárgyakért. Megjelenik a **„vétkességen túli felelősség”** polgári jogi fogalma, amely szerint az üzemeltető a felelősség alól csak „vis maior” (elháríthatatlan külső ok) esetén mentesül.

A biztonságra vonatkozó szabályok betartása minden dolgozó kötelessége az utasok és a munkatársaik életének, testi épségének, továbbá a rájuk bízott vagyon és **a beljük vetett bizalom megóvása** érdekében.

Bár korábban a biztonság, valamint a ráfordított költség-haszon arányának számításával foglalkoztunk, arra következtethetünk, hogy **a minőséget nem veszélyeztetheti a takarékoskodás**, amennyiben a tudás, valamint az innovatív anyagi és műszaki háttér biztosított. A cégek gazdasági teherbírásától függ a biztonságra fordítható költségvetés, de ezenkívül a jövőben sokkal inkább **a nagyobb szellemi ráfordításra van szükség.**

A biztonságért és a tulajdonvédelemért felelősséget érző dolgozó az utasok és a megrendelők körében olyan bizalmi tőkét kovácsol, amely reális alapot szolgáltat a repülőtér és a légitársaságok színvonalas és eredményes működéséhez.

7.2 A légi közlekedés-védelem rendszere – a biztonság és a felelősség kapcsolata

Funkcionális jellege és rendeltetése szerint a repülőtér mint légi közlekedést bonyolító terület, a közlekedési objektumok közé sorolandó. Ugyanakkor stratégiaileg is kiemelt szerepe van, veszélyeztetettsége is fokozott. Nemcsak államhatárnak minősül, hanem terrorista tevékenység célpontjává is válhat. Működése szerint összetett jellegű objektum, hiszen területén több, akár egymástól független, önálló tevékenység is megtalálható.

A repülőtéri védelmi intézkedések célja a repülőterek, légi járművek, rádió- és légi navigációs eszközök, energiaellátó rendszerek védelme, melybe beleértendő az általános személy- és vagyónvédelem, továbbá az üzletbiztonság is. A biztonságot érintő minden kérdést kizárólag a repülőtér egészében, komplexitásában szabad vizsgálni. A biztonsági hálónak le kell fednie minden tevékenységet, melynek akárcsak közvetve is köze van a repüléshez. A biztonságvédelmi rendszernek, illetve ennek részeként az egyes munkafolyamatokra kidolgozott biztonsági eljárásoknak a repülés biztonságát kell szolgálnia. A biztonsági eljárások tartalmát természetesen az adott tevékenység biztonságra irányuló veszélyeztetettségének mértéke határozza meg. A védelmi munkatársak számára kiemelt feladat a biztonsági hálónak, illetve a kidolgozott biztonsági eljárásoknak, továbbá az adott tevékenység biztonságra gyakorolt hatásának folyamatos vizsgálata. Hiányosság feltárása esetén javaslattevő biztonsági intézkedésekre.

A biztonságvédelem a polgári légi közlekedésben a különböző speciális tevékenységek szempontjából összességében vizsgálandó. Ezért például nehezen különíthetjük el a repülőtér üzemben tartója (például Budapest Airport Zrt. – BA Zrt.), a légitársaságok és a légi járművek földi kiszolgáló szervezeteinek tevékenységeit vagy felelősségét. A biztonsági előírásoknak ugyanis mindegyik területen, minden munkafázisban érvényesülniük kell, ami befolyással bírhat a repülés, a repülőtér biztonságára. A repülőtéren folytatott minden tevékenységre biztonságvédelmi eljárásokat (technológiát) kell kialakítani, azoknak zárt biztonsági technológiát kell alkotniuk. Az egyes tevékenységekre, a védelmi fokozatra is tekintettel levő, részletesen kidolgozott folyamatleírással kell rendelkezni. Az esetleg kiszervezett tevékenységek esetén (például catering, cargo, handling) a szerződés lényegi részét képezik a biztonsági előírások. A védelmi szakembereknek ismerniük kell minden munkafolyamatot és az arra települő biztonsági rendszert. Így például a cateringgel összefüggésben a biztonsági szolgáltató ellenőrzi, hogy a beszállítói tevékenységben a védelmi minőség visszaköszön-e. Minden áru ellenőrzésére sor kerül annak megállapítása céljából, hogy a repülés biztonságát veszélyezteti-e, steril-e, mit tartalmaz. A biztonsági személyzet ellenőrzi az egyes folyamatokat, és végső soron célérték szerint kárfelelősség vállalására is kötelezheti az érintett felet. A felelősség tartalma és minősége a szerződésből derül ki. A védelmi munkatárs feladata a hiányosság észlelése,

a megfelelő intézkedés, a biztonság visszaállítása, a dokumentáció és javaslat a megelőzésre. A repülőtér minden dolgozójának biztonsági szemlélettel kell rendelkeznie, ennek megvalósulását kell elősegíteniük a védelmi munkatársaknak.

7.3 Légi közlekedéssel összefüggő biztonsági feladatok

A biztonság elsődleges szempont a légi közlekedésben. Valamennyi munkafolyamatban és azok összes fázisában maximálisan érvényesülnie kell.

7.3.1 Célok, célkitűzések

A légi közlekedés biztonságának célja a nemzetközi polgári légi közlekedés műveleteinek az illegális zavaró cselekményekkel szembeni megvédése. Magyarország nyilvános nemzetközi repülőterei: Budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Debreceni Nemzetközi Repülőtér, Győr–Pér Repülőtér, Sármellék Nemzetközi Repülőtér, Pécs–Pogány Repülőtér.

Elsődleges célkitűzés az utasok, a személyzet, a földi személyzet és az általános közönség biztonsága olyan esetben, amely a nemzetközi polgári légi közlekedésnek illegális zavaró cselekményekkel szembeni megvédésére vonatkozik, így különösen fontos:

- bármilyen eszközzel megakadályozni fegyverek, robbanóanyagok, vagy más veszélyes eszközök felvitelét a repülőgép fedélzetére, amelyek viselése nem engedélyezett, és amelyek törvénytelen cselekmények elkövetésére használhatók (különösen figyelemmel kell lenni olyan robbanóeszközökre, amelyek elektronikusan működnek, elemmel, vagy akkumulátorral működő tárgyakba rejtettek, amelyeket kézi és/vagy feladott csomagként szállítanak);
- repülőgépeknek a repülés előtti ellenőrzése, amely segíti a gyanús tárgyak vagy rendellenességek feltárását, amelyek fegyvereket, robbanóanyagokat és más veszélyes eszközöket rejthetnek;
- intézkedések kidolgozása a repülőgép megvédésére, arra az esetre, ha a földön megtámadnák;
- a biztonsági igények feltárását szolgáló biztonsági ellenőrzések végrehajtásának kidolgozása;
- a reptéren ezen túlmenően megfelelően képzett személyzetnek (tiszteknek) kell tevékenykedniük, akik hathatós segítséget tudnak nyújtani törvénytelen, zavaró cselekmény esetén.

7.4 A felelősség és az információk megosztása

7.4.1 A légi közlekedés védelmének állami feladatai

A légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény 2. § (1) bekezdésének g) pontja értelmében az állam feladatai közé tartozik a légi közlekedés védelmével összefüggő biztonsági feladatok meghatározása és a feladatok ellátásának koordinálása.

a) A légi közlekedés védelméért felelős szervezetek (Kiemelt felelősségű szervezetek)

- A Légiközlekedés Védelmi Bizottság,
- Nemzeti Közlekedési Hatóság Légügyi Hivatal,
- Rendőrség,
- BM Terrorelhárítási Központ
- Alkotmányvédelmi Hivatal,
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal,
- Tűzoltóság és katasztrófavédelmi szervek,
- A repülőtér üzemeltetője.

7.5 Hatóságok és feladataik

A felsorolt hatóságok a hatályos jogi normákban meghatározott feladataik szakszerű végrehajtásával járulnak hozzá a repülőtér légiközlekedés-védelmi céljainak megvalósításához.

a) NKH Légügyi Hivatal (a továbbiakban: NKH LH)

Végzi a jogellenes cselekmények megelőzését és a repülőtér szakmai felügyeletét, a 169/2010. (V. 11.) Korm. rendelet 13. §-ban felsorolt védelmi tevékenységet.

b) Rendőrség illetékes főkapitánysága

Végzi a bekövetkezett jogellenes cselekmények felszámolását és a közbiztonság fenntartását, továbbá az ideiglenes határátkelőhely felügyeletét, a 169/2010. (V. 11.) Korm. rendelet 14. §-ban felsorolt védelmi tevékenységet.

c) Alkotmányvédelmi Hivatal illetékes kirendeltsége

Végzi a személyek háttérellenőrzését, a 169/2010. (V. 11.) Korm. rendelet 15. §-ban felsorolt védelmi tevékenységet.

d) Nemzeti Adó- és Vámhivatal

Végzi határnyitás esetén a jövedéki termékek kezelését és a vámelőírások betartását, a 169/2010. (V. 11.) Korm. rendelet 16. §-ban felsorolt védelmi tevékenységet.

e) Katasztrófavédelem illetékes szervezete

Végzi katasztrófák megelőzésével kapcsolatos ellenőrzéseket, valamint azok felszámolását.

7.6 A légi közlekedésben részt vevő egyéb szervezetek:

- a) légitársaság,
- b) földi kiszolgáló szervezet,
- c) karbantartó és javító szervezet,
- d) légiforgalmi szolgálat,
- e) posta- és futárszolgálat.

Felelőségük különösen az alábbiakra terjed ki:

- a veszélyhelyzetben való tevékenységet és a légi közlekedés védelmében részt vevő szervezetekkel való együttműködést szabályozó Védelmi Tervek elkészítése és a NKH LH-val történő jóváhagyatása;
- a légi közlekedés védelmi intézkedési rendszer irányítása érdekében védelmi tiszt kijelölése. A védelmi tiszt közvetlenül az adott szervezet vezetőjének alárendeltségébe tartozik, és felelős azért, hogy a szervezet naprakész légiközlekedés-védelmi információkkal rendelkezzen és a légiközlekedés-védelmi szabályokat betartsák;
- a légi közlekedés védelmével összefüggő információk, adatok bizalmas kezelésére vonatkozó előírások betartása;
- a légiközlekedés-védelmi feladatok ellátásához külső és belső minőségbiztosítási rendszer kidolgozása és működtetése;
- a légiközlekedés-védelmi képzési tervek elkészítése és az NKH LH-val történő jóváhagyatása;
- közreműködés a Repülőtéri Védelmi Bizottság és a Repülőtéri Kényszer-Vészhelyzeti Irányító Központ munkájában.

7.7 A légiközlekedés-védelmi programok végrehajtásának összehangolása és felügyelete

Magyarország területén a légiközlekedés-védelmi programok végrehajtásának összehangolásáért és felügyeletéért az NKH LH a felelős, amely

- jóváhagyja a repülőtéri rendet, valamint a repülőtéren működő szervezetek és szolgálatok által készített védelmi terveket, és rendszeresen ellenőrzi azok betartását;
- felfüggeszti, illetve visszavonja a légiközlekedés védelmét súlyosan vagy ismételten megsértőknek – a tevékenységük végzéséhez szükséges – engedélyét;
- a rendőrség és az Alkotmányvédelmi Hivatal szakértőinek bevonásával jóváhagyja, felügyeli és ellenőrzi a légiközlekedés-védelmi berendezések üzembe helyezését, működtetését;
- a rendőrség és az Alkotmányvédelmi Hivatal szakértőinek bevonásával elkészíti a légiközlekedés-védelmi képzési terveket és a szakmai tematikát;

- az Alkotmányvédelmi Hivatal egyetértése esetén, jóváhagyja a repülőtéren működő szervezetek és szolgálatok légiközlekedés-védelmi tisztjeinek kijelölését;
- minősíti, jóváhagyja és nyilvántartja a meghatalmazott ügynököt (ellenőrzött szállító), felügyeli annak tevékenységét;
- a rendőrség és az Alkotmányvédelmi Hivatal szakértőinek bevonásával koordinálja a légiközlekedés-védelmi események kivizsgálását;
- az LVB titkárának jelenti a légiközlekedés-védelmi esemény kivizsgálási eredményét;
- gyűjti, elemzi és értékeli a védelmi intézkedéseket és eljárásokat, továbbá javaslatokat tesz az ismételt előfordulás megelőzése és a hiányosságok megszüntetése érdekében;
- elrendeli szigorúbb intézkedések alkalmazását, és erről haladéktalanul tájékoztatja a közlekedésért felelős minisztert.

7.8 Repülőtér-üzembentartók

7.8.1 Az általános feladatok meghatározása

A nyilvános repülőtér üzembentartója jogszabályban meghatározottak szerint köteles a légi közlekedés védelmében részt venni:

- a légiközlekedés-védelmi feladatok ellátásához szükséges személyi, tárgyi feltételek biztosítása – a repülőtér minősítésének megfelelően;
- a Repülőtéri Védelmi Terv, valamint a Repülőtér Rend kidolgozása és naprakészen tartása. A terveknek biztosítaniuk kell a NAVSEC Program által megkövetelt szabványok bevezetését, minden egyes repülőtérre védelmi intézkedéseket hozva. A Repülőtéri Védelmi Tervet és a Repülőtér Rendet jóváhagyás céljából be kell nyújtani az NKH LH-hoz;
- a repülőtér létesítésekor, új repülőtéri létesítmény építése, illetve meglévő létesítmény átalakítása, vagy a repülőtér fejlesztése előtt, illetve a működési rendszerek tervezett módosításakor előzetes egyeztetés a felelős hatóságokkal;
- külső és belső minőségbiztosítási rendszer kidolgozása és működtetése a légiközlekedés-védelmi feladatok hatékonyságának növelésére;
- a légiközlekedés-védelmi képzési tervek elkészítése és az NKH LH-val történő jóváhagyatása;
- a repülőtéren lévő, a légi közlekedés védelmében közreműködő szervezetek bevonásával évente legalább egyszer a Repülőtéri Védelmi Tervben foglalt feladatok gyakoroltatása;
- részvétel a Repülőtéri Védelmi Bizottság munkájában;
- a nemzetközi kereskedelmi repülőtéren az állandó objektumú Repülőtéri Kényszer-Vészhelyzeti Irányító Központ kialakítása, és közreműködés annak munkájában;

- a közös felhasználású katonai és polgári repülőtér üzemben tartója köteles a fent leírt követelményeknek eleget tenni, állami repülések céljára szolgáló repülőtér eseti nemzetközi polgári légiforgalmi célú igénybevételénél pedig az adott repülőtér üzemeltetője köteles az illetékes hatóságok működési feltételeit biztosítani.

7.8.2 Repülőtéri Védelmi Terv felépítése

Minden Repülőtéri Védelmi Tervnek tartalmaznia kell a következő minimális követelményeket:

- a) a Repülőtéri Védelmi Terv célját és a megvalósításához szükséges intézkedéseket;
- b) a légi közlekedés védelméért felelős Repülőtéri Védelmi Bizottság létrehozását, a Repülőtéri Védelmi Terv rendelkezéseinek megvalósításával és koordinálásával megbízott vezető kinevezését;
- c) A légi közlekedés védelme érdekében alkalmazandó eljárásokat, melyeknek tartalmazniuk kell:
  - légijármű-eltérítés, szabotázscelemek és bombariadók esetére vonatkozó eljárásokat és intézkedéseket,
  - a repülőtéri személyzet számára vonatkozó eljárásokat veszélyes tárgy felfedezése vagy arra utaló gyanú felmerülése esetén,
  - kiegészítő biztonsági intézkedéseket különleges fenyegetések és/vagy speciális járatok működtetése esetére,
  - kijelölt légijármű-állóhelyeket az eltérített vagy robbantással megfenyegetett légi járművek számára.

7.9 Légitársaságok

7.9.1 Általános feladatok meghatározása

A nemzetközi szolgáltatásokat nyújtó légitársaságok megfelelő védelmi eljárások bevezetésével kötelesek közreműködni a légi közlekedés védelmében. A légitársaságok speciális felelősségei közé tartoznak az alábbiak:

- a NAVSEC Programmal összhangban a hazai légitársaságnak a Légitársasági Védelmi Terv, a külföldi légitársaságnak az állomáshelyi terv kidolgozása. Ezt a tervet, valamint módosításait jóváhagyás céljából meg kell küldeni az NKH LH-nak;
- a Légitársasági Védelmi Terv, a Repülőtér Rend és a Repülőtéri Védelmi Terv előírásainak végrehajtása;
- külső és belső minőségbiztosítási rendszer kidolgozása és működtetése a légi közlekedés-védelmi feladatok hatékonyságának növelésére;

- a légiközlekedés-védelmi képzési tervek elkészítése és az NKH LH-val és a Rendőrséggel történő jóváhagyatása;
- közreműködés a Repülőtéri Kényszer-Vészhelyzeti Irányító Központ munkájában.
- A légitársaság a Magyarország területén tevékenységet csak akkor kezdhet, ha a védelmi tervét, illetve az állomáshelyi tervét az NKH LH és a Rendőrség már jóváhagyta.

7.9.2 A légitársasági védelmi terv felépítése

A Légitársasági Védelmi Tervnek a légitársaság által követendő, a légi utasok, a személyzetek, a földi alkalmazottak, a légi járművek és a létesítmények jogellenes cselekményekkel szembeni védelme érdekét szolgáló gyakorlatokat és eljárásokat kell meghatároznia. A Légitársasági Védelmi Tervnek legkevesebb a következőket kell tartalmaznia:

- a) a Légitársasági Védelmi Terv célkitűzései és a megvalósításához szükséges intézkedések;
- b) légitársaság védelmi funkcióinak megszervezése és egy felelős légiközlekedés-védelmi tiszt kijelölése;
- c) a légiközlekedés védelmét biztosító intézkedések, különösen:
  - a légi jármű repülés előtti védelmi ellenőrzése,
  - légi utasok, kézi- és feladott poggyászok szűrésének eljárásai, ha ez a légitársaság feladatául van megjelölve,
  - eljárások annak biztosítására, hogy fegyver, robbanóanyag és más veszélyes eszköz ne maradjon a fedélzeten a kiszálló légi utasok után a tranzit repülőtereken,
  - a feladott poggyász és a beszálló légi utasok egymáshoz rendelése, beleértve a tranzitáló és átszálló légi utasokat,
  - előírások a feladott poggyász, légi áru, légiposta, légi jármű fedélzeti ellátmány és készletek védelmére,
  - bírósági, vagy adminisztratív eljárás alatt álló légi utasok kezelése,
  - renitens utasok kezelése,
  - előírások fegyverek utas kabinban és légi jármű raktérben való szállítására,
  - a parkoló járművek védelme és azokba való belépés ellenőrzése,
  - együttműködés rendje a légi közlekedés védelme területén illetékes hatóságokkal.
- d) kényszerhelyzeti tervezés, beleértve:
  - teendők és eljárások légi jármű eltérítése, szabotázs és bombafenyegetés esetén,
  - fedélzeti eljárások arra az esetre, ha repülés közben gyanús tárgyat találnak a fedélzeten, vagy gyanú merül fel annak létezésére,
  - légi jármű kiürítése és átkutatása a földön,

- kiegészítő légiközlekedés-védelmi intézkedések kiemelt fenyegetések és/vagy speciális járatok indítása esetére.
- e) előírások a Légitársasági Védelmi Terv hatékonyságának biztosítása érdekében, beleértve a személyzet megfelelő képzését, valamint a védelmi program rendszeres tesztelését és kiértékelését,
- f) a légiközlekedés-védelmi feladatok ellátására külső és belső minőségbiztosítási rendszer kidolgozása és működtetése, beleértve a célállomások légi közlekedés védelmi rendszerének és eljárásainak rendszeres felülvizsgálatát is.

7.10 A légi jármű földi kiszolgáló, karbantartó és javító szervezet védelmi feladatai

A légi közlekedés védelme érdekében a légi jármű földi kiszolgáló, karbantartó és javító szervezet a meghatározott eljárásokat köteles alkalmazni. Ezen kötelezettség alapján az érintett szervezet speciális felelősségei közé tartoznak az alábbiak:

- a NAVSEC Programmal összhangban a szervezet tevékenységével összhangban álló Védelmi Terv kidolgozása. Ezt a tervet, valamint módosításait jóváhagyás céljából meg kell küldeni az NKH LH -nak;
- a Repülőtér Rend, a Repülőtéri Védelmi Terv, a Légitársasági Védelmi Terv és saját Védelmi Terv előírásainak végrehajtása, valamint ezek megszervezésére egy felelős légiközlekedés védelmi tiszt kijelölése;
- felkérésre közreműködés a Repülőtéri Kényszer-Vészhelyzeti Irányító Központ munkájában;
- megbízható személyzet alkalmazása, és ennek érdekében az illetékes szerveknél a személyzet védelmi ellenőrzésének kezdeményezése.

7.11 A légiforgalmi szolgálat védelmi feladatai

A légiforgalmi szolgálat a légi közlekedés védelme érdekében az alábbi feladatokat látja el:

- a NAVSEC Programmal összhangban elkészíti és jóváhagyásra az NKH LH és a rendőrség részére benyújtja a védelmi tervét, valamint módosításait, továbbá gondoskodik az abban foglaltak végrehajtásáról;
- védelmi rendszert hoz létre a légiforgalmi szolgálat objektumaiba és létesítményeibe, az általa üzemben tartott földi navigációs berendezések korlátozott belépésű területeire való jogosulatlan behatolás, továbbá az általa üzemben tartott, légi közlekedést kiszolgáló rádióberendezésekhez való jogosulatlan hozzáférés megakadályozása céljából, a védelmi rendszer működtetésének megszervezésére egy felelős légiközlekedés-védelmi tisztet jelöl ki;

- gondoskodik objektumainak, az általa üzemben tartott földi navigációs berendezéseknek és légi közlekedést kiszolgáló rádió berendezéseknek megfelelő szintű védelmi berendezésekkel való ellátásáról;
- részt vesz az általa kiszolgált repülőterek Repülőtéri Védelmi Bizottságának munkájában;
- részt vesz az általa kiszolgált repülőterek Repülőtéri Kényszer-Vészhelyzeti Irányító Központjának munkájában;
- védelmi szervezetet és eljárásokat hoz létre a karbantartó és javító, illetve a posta- és futárszolgálatoknál.

7.12 Az információk megosztása az együttműködő szervek között

7.12.1 Az együttműködő szervezetek

- légitársaság,
- földi kiszolgáló szervezet,
- karbantartó és javító szervezet,
- légiforgalmi szolgálat,
- posta- és futárszolgálat.

A légi közlekedés védelmével összefüggő információkat, adatokat bizalmasan kezelik, és biztosítják, hogy azokhoz illetéktelen személyek ne férhessenek hozzá. E rendelkezés nem érinti a közérdekű adatok nyilvánosságát;

- belső védelmi információk, dokumentumok átadása során minden esetben vizsgálni kell a jogosultsági szinteket, és ezt a dokumentumon jelölni és igazoltnak kell;
- a védelmi dokumentumok esetében az adatvédelem szintjének megfelelő tárolást biztosítani kell;
- a védelmi intézkedésekkel, szabályokkal kapcsolatos információt külső szerv, személy részére csak az illetékes szerv vezetője által erre felhatalmazott, kijelölt személy adhat;
- a védelemben érintett személyeknek a tevékenység ellátásához szükséges mértékben az előírásokat, követelményeket ismerniük kell.

7.12.2 Együttműködés és kapcsolattartás

a) Légiközlekedés Védelmi Bizottság (LVB)

A légi közlekedés védelmével összefüggő tevékenységek nemzeti szintű összehangolása érdekében szükséges egy olyan testület létrehozása, amelyben képviseltetik magukat

egyrészt a légi közlekedés védelméért felelős állami hatóságok és szervezetek, másrészt a légi közlekedési iparág érintett területeinek illetékes szervezetei és szolgálatai is.

b) Repülőtéri Védelmi Bizottság

Nyilvános repülőtéren Repülőtéri Védelmi Bizottságot (a továbbiakban: RVB) kell létrehozni és működtetni. Az RVB felelőssége a repülőtereken alkalmazandó légiközlekedés-védelmi intézkedések kidolgozására, koordinálására és végrehajtására irányul.

7.12.3 Sajtókapcsolatok

A biztonság megteremtése és fenntartása érdekében a média tájékoztatása csak a titokvédelmi szabályok szigorú betartásával és az egyes szervek feladat- és hatáskörének keretei között történhet, az alábbi követelmények figyelembevételével:

- A polgári légi közlekedést fenyegető jogellenes cselekményekkel szembeni védelmet szolgáló technikai és szolgálati rendszerek, illetve eljárások tartalmát – a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően – titokban kell tartani és tilos közléteni.
- Amennyiben nem egyértelmű, hogy a vizsgálati jelentések és válaszok felfedhetőek-e, konzultálni kell a Bizottsággal, vagy az érintett tagállammal.

7.12.4 Kapcsolatok és együttműködés más államokkal

a) NAVSEC Program

Felkérésre Magyarország más államok számára hozzáférhetővé teszi NAVSEC Programja megfelelő részeinek írásos változatát. Igény esetén Magyarország együttműködik más államokkal a különböző NAVSEC Programok adaptálásában, az államok közötti elmentmondásoktól mentes gyakorlatok és eljárások megteremtése, valamint a nemzetközi légiközlekedés-védelem általános javításának elérése érdekében.

b) Különleges védelmi intézkedések

A fenyegetettségre irányuló megalapozott információ alapján a légi közlekedés biztonságáért felelős szervek kezdeményezésére az LVB valamennyi repülőtérre, az NKH LH az egyes repülőterekre, illetve egyes kezelt légi járatokra, az RVB az adott repülőtérre, illetve egyes kezelt légi járatokra készenléti fokozat bevezetését nem igénylő különleges védelmi intézkedések alkalmazását rendelheti el.

Az LVB, NKH LH, RVB határozata tartalmazza:

- a fenyegetettség meghatározását,
- a különleges védelmi intézkedések felsorolását, foganatosításának idejét és az érintett repülőterületeket, légi járatokat.

Az elrendelt különleges védelmi intézkedések költségeit az érintettek maguk viselik.

c) Fenygetésről szóló információ

A polgári repülés fenyegetettségére irányuló információt haladéktalanul továbbítani kell az ORFK Főügyeletének.

Az ORFK Főügyelete – az információ megalapozottságának ellenőrzésével párhuzamosan – továbbítja a bejelentést a BM, a HM, az AH és az NKH LH ügyeletének, a Hungarocontrolnak, az érintett repülőter (repülőterek) és a légiközlekedés védelmi tisztjének, illetve ügyeletes vezetőjének.

A beszerzett adatok birtokában az ORFK Főügyelet az információáramlás szabályai szerint, riasztja a cselekménnyel érintett repülőter és az illetékes rendőri szerv vezetőjét, valamint a légitársaság védelmi tisztjét.

A Hungarocontrol Magyar Légiforgalmi Szolgálat haladéktalanul riasztja az ICAO és ECAC előírásoknak megfelelően a társ légiforgalmi szolgálatokat, ezt követően folyamatosan rendelkezésre bocsátja az esemény kezelésére való felkészüléshez szükséges – későbbiekben beszerzett – adatokat.

A riasztások, jelentések és adattovábbítások rendjét valamennyi erre kötelezett szervezet és szolgálat működését szabályozó dokumentumba be kell építeni.

d) Adatok közzététele

A Bizottság a vizsgálati jelentésekből levont következtetések alapján minden évben közzétesz egy jelentést a hivatkozott rendelet végrehajtásáról, valamint a Közösség légiközlekedés-biztonsági helyzetéről.

7.13 A légi járművek védelme

7.13.1 Általános rendelkezések

A repülőter területén a légi járművek üzemeltetői a 300/2008/EK rendelet mellékletének 3.1. pontja alapján kötelezettek a saját légi járműveik indulás előtti átvizsgálására.

A repülőter üzemeltetője nem léphet a légi járművek üzemeltetőinek magántulajdonú légi járművének fedélzetére, ezért a repülőter üzemeltetője tudomásul veszi a légi jármű vezetőjének nyilatkozatát, amelyben nyilatkozik, hogy a magán légi járművének fedélzetén nem talált és nem helyezett el semmilyen saját maga ellen fordítható, a légi közlekedés biztonságára veszélyes tárgyat, eszközt.

A légi jármű vezetője, amennyiben a polgári légi közlekedés védelmére irányuló közös alapkövetelményektől való eltérést és alternatív védelmi intézkedések elfogadását a tagállamok számára lehetővé tevő feltételek meghatározásáról szóló, 2009. december 18-i 1254/2009/EU bizottsági rendeletben meghatározott kis repülőterről kezdte meg a repülést, köteles a fogadó repülőteret az indulás megkezdése előtt erről tájékoztatni.

7.13.2 A légi jármű védelmi célú átvizsgálása

A repülőtéren normál üzemi állapot idején nem történik meg a légi jármű védelmi célú átvizsgálása, mivel nem feltételezhető, hogy a légi jármű vezetője saját maga ellen fordítaná a légi járműben található tárgyakat.

Amennyiben a repülőtér, illetve a repülőtérteret használó légijármű-üzemeltetők/vezetők fenyegetettsége megnövekszik, és magasabb intézkedési fokozatok bevezetése szükséges, ilyenkor a légi jármű vezetője válik felelőssé a saját légi járművének indulás előtti, védelmi célból történő átvizsgálásáért.

A légi jármű vezetője a saját légi járművének védelmi célú átvizsgálásakor a következő területeken végzett vizsgálatot végzi, amennyiben ezek a területek szerszám, kulcs, lépcső vagy más segédeszköz, továbbá a zárjel feltörése nélkül hozzáférhetők:

- kézipoggyásztartók;
- tárolórekeszek;
- ülés-zsebek;
- ülések alatti, ülések közötti, valamint az ülések és a fal közötti terek;
- pilótafülke, ha őrizetlenül maradt;
- poggyásztér;
- poggyásztérben lévő tárgyak;
- a légi jármű szervizpaneljei és szerviznyílásai;
- futóműgondolák.

A repülőtér üzemeltetője elfogadja, hogy a légi jármű vezetője a fenti valamennyi területek átvizsgálását kézzel történő átkutatással elvégezte bármilyen típusú légi jármű esetében, és nem talált ott, illetve nem rejtett oda semmilyen, a légiközlekedés biztonságára veszélyes tárgyat, eszközt, különösen robbanószerkezetet.

7.13.3 A légi jármű fizikai védelme

A repülőtérre érkező légi járművek csak kijelölt helyen várakozhatnak az irányítótorony utasításainak megfelelően.

A parkoló gépeket a biztonsági szolgálat felügyeli, azok engedély nélküli megközelítése tilos. A légi járművek hosszabb tárolása a kijelölt parkolóhelyeken és/vagy hangárban történik.

A repülőtér üzemeltetője a légi járművek tárolására zárt és vagyoni védelmi feladatokat szolgáló elektronikus riasztóval ellátott hangárokat alakít ki.

A riasztóberendezések riasztás esetén a biztonsági szolgálatnak adnak jelzést. Riasztójelzést, illetve valamely hangarájtó nyitásáról elektronikus értesítést kap a repülőtér tulajdonosa és a repülőtér vezetője.

A zárt hangáron kívül parkoló légi járművek esetében a légi jármű vezetője, vagy az általa megbízott személy köteles a kívülről nyitható ajtók lezárásáról gondoskodni, esetleg biztonsági fóliával azokat ellátni.

A biztonsági szolgálat kijelölt járőrútvonalon járőrözéssel felügyeli az üzemi területet.

7.13.4 A légi jármű fizikai védelmével kapcsolatos védelmi intézkedések, feladatok

A légitársaság felel a nemzetközi és hazai jogszabályok értelmében az alábbi védelmi intézkedések végrehajtásáért:

- üzemén kívüli légi járművek védelme,
- a légi jármű védelmi átvizsgálása,
- kényszerhelyzeti emelt szintű védelmi intézkedések.

7.14 Utasokkal, kézi- és/vagy feladott poggyászaikkal kapcsolatos védelmi intézkedések, feladatok

A légitársaság felel a nemzetközi és hazai jogszabályok értelmében az alábbi védelmi intézkedések végrehajtásáért:

- A jegykezelés során az utas tájékoztatása a vonatkozó védelmi szabályozások alapján.
- Utasok és a hozzájuk tartozó kézi- és/vagy feladott poggyászok átvétele, ellenőrzése.
- Az utasok és kézipoggyászaik utasbiztonsági ellenőrzése a repülőtér kritikus területére történő belépést megelőzően, annak érdekében, hogy tiltott tárgyakat ne lehessen bevinni a szigorított védelmi területekre vagy a légi jármű fedélzetére.
- A feladott poggyászok biztonsági átvizsgálása (X-ray).
- Az utasokat és kézi- és/vagy feladott poggyászukat az átvizsgálás helyétől az őket szállító légi jármű indulásáig védeni kell az illetéktelen beavatkozástól.
- Potenciálisan rendezavaró utasok kezelése.

Kategóriák:

- kitoloncoltak,
- belépésre nem jogosult személyek,
- törvényes őrizet alatt álló személyek.

Eljárások:

- a légitársaság tájékoztatása a hatóság részéről,
- az utas, kézipoggyászának és feladott poggyászának szigorú átvizsgálása,
- az utast a többi utas előtt kell beszállítani, a légitársaság illetékesével, vagy a légi jármű parancsnokával összehangolt módon,
- az utasfolyosóhoz, illetve vészkijárástól közeli ülésen nem utazhat,
- az utas nem juthat alkoholhoz,
- megfelelő számú kísérő biztosítása, amennyiben a kockázatelemzés alapján szükséges,
- a kísérőknek kapcsolatot kell tudniuk létesíteni a légi jármű személyzetével,

- lehetséges rendzavaró utasok szállításának időpontját nem lehet nyilvánosságra hozni, és
- megfelelő korlátozó eszközöket kell alkalmazni, amennyiben a kockázatelemzés alapján szükséges.

7.15 Áru- és postai küldeményekkel és fedélzeti ellátmánnyal kapcsolatos védelmi intézkedések, feladatok

A légitársaság felel a nemzetközi és hazai jogszabályok értelmében az alábbi védelmi intézkedések végrehajtásáért:

- Áru- és postaküldemények, valamint fedélzeti ellátmányok átvétele, ellenőrzése. A légitársaság köteles ellenőrizni a feladó személyazonosságát, valamint a feladásra szánt küldemények dokumentációját.
- A feladott áru- és postaküldemények, valamint fedélzeti ellátmányok biztonsági átvizsgálása (X-ray), annak érdekében, hogy tiltott tárgyakat ne lehessen bevinni a szigorított védelmi területekre vagy a légi jármű fedélzetére.
- A feladott áru- és postaküldeményeket, valamint fedélzeti ellátmányokat az átvizsgálás helyétől az őket szállító légi jármű indulásáig védeni kell az illetéktelen beavatkozástól.

8. FEJEZET

A létfontosságú infrastruktúrák védelme

A XXI. század új típusú kihívásainak rendszerében a 2001. szeptember 11-i támadások következményeképpen Európában is erőteljesebben megjelent a kritikus infrastruktúrák védelmének kérdésköre. Annak ellenére, hogy a világ több államában – az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában, az Egyesült Királyságban, vagy akár Németországban – már hosszú évek óta a védelmi felkészülés egyik alapeleme a létfontosságú infrastruktúrák megóvása, terrortámadások „sorozata” kellett ahhoz, hogy egységesen felismerjük: ma már nem feltétlenül a sok áldozatot követelő támadások végrehajtása a terrorszervezetek fő célja, hanem az, hogy minél nagyobb káoszt, általános pánikot, lehetőleg súlyos anyagi károkat okozzanak, és mindenekelőtt a kormányokba vetett hitet akarják megrendíteni. A folyamat akár minősített helyzet kihirdetésére is okot adhat abban az esetben, ha a helyzet eskalálódása a kormányzat működését akadályozza.

A mindennapi élet zavartalanságát biztosító infrastruktúrák, vagy azok bizonyos elemei kiválóan alkalmasak ezen célkitűzések elérésére, támadhatóságuk pedig a nyilvánosság, a közhasználat és a nehéz fizikai védhetőség miatt nem igényel sem különösebb szakértelmet, sem szervezést. Ebből fakadóan a védelmi szféra – akár európai uniós, akár nemzeti szinten – olyan feladattal szembesült, amelyet egységes megközelítés, közös érdekképviselés, szigorú elvárások és következetes végrehajtás útján, hosszú távú stratégiai célok meghatározásával valósíthat meg.

8.1 A létfontosságú infrastruktúra fogalma

A fogalom teljes körű értelmezéséhez szükséges annak egyes elemeit vizsgálni. Az egyik összetevő az infrastruktúra, amelynek általános fogalma viszonylag egységesen értelmezett.

A fogalom a gazdaságtudományban jelent meg, mint olyan gazdasági feltételek (út-hálózat, kikötők, közművek, műtárgyak, közoktatás stb.) gyűjtőneve, amelyek nem vesznek részt közvetlenül a termelési folyamatban, de közvetve befolyásolják a termelés fejlesztésének lehetőségeit.

Ennek analógiája alapján a műszaki infrastruktúrát az alapvető létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok alkotják, amelyek alapjait képezik – létesítési és üzemeltetési feltételei – a konkrét cél megvalósítását szolgáló létesítményeknek. A társadalmi értelemben vett infrastruktúra ebből következően mindazon szervezetek, létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok összessége, amelyek egy országon belül a lakosság szellemi és tárgyi életfeltételeit megteremtik, a gazdaság működését elősegítik, illetve lehetővé teszik.

Az összetett fogalom értelmezéséhez szükséges a kritikus, kritikusság meghatározása is, amelynek lényege röviden úgy ragadható meg, hogy kritikus minden „dolog”, amelynek megsemmisülése, működésének vagy szolgáltatásainak csökkent szintje, elérhetetlenné válása valamilyen támogatott objektumra, folyamatra jelentős **(ebben az esetben egyértelműen negatív)** hatást gyakorol.

A létfontosságú infrastruktúrákhoz azok a fizikai és információs technológiai berendezések és hálózatok, szolgáltatások és eszközök tartoznak, amelyek összeomlása vagy megsemmisítése súlyos következményekkel járhat a polgárok egészsége, védelme, biztonsága és gazdasági jóléte, illetve a kormányzat hatékony működése szempontjából.

A létfontosságú infrastruktúrák több gazdasági ágazatra kiterjednek, többek között a bankügyletekre és pénzügyekre, a szállításra és forgalmazásra, az energiaiparra, a közművekre, az egészségügyre, az élelmiszer-ellátásra és a tájékoztatásra, valamint a kulcsfontosságú állami szolgáltatásokra. Ezen ágazatok néhány létfontosságú eleme nem tartozik a szigorúan vett „infrastruktúra” fogalmába, de valójában olyan hálózatok vagy ellátási láncok, amelyek valamely alapvető termék vagy szolgáltatás biztosítását támogatják. Például a jelentős városi térségek élelmiszer- vagy vízellátása néhány kulcsfontosságú létesítménytől függ, ugyanakkor a termelők, feldolgozók, gyártók, forgalmazók és kiskereskedők összetett hálózata is szükséges az ellátás biztosításához.

A létfontosságú infrastruktúrák körébe a következők tartoznak:

- energiaipari létesítmények és hálózatok (például villamosenergia-, kőolaj- és földgáztermelés, tárolók és finomítók, szállító- és elosztóhálózat)
- tájékoztatás és információs technológia (például távközlés, műsorszolgáltató rendszerek, szoftver, hardver és hálózatok, az internet is)
- pénzügyek (például bankügyletek, értékpapír és befektetés)
- egészségügy (például kórházak, egészségügyi és vérellátó létesítmények, laboratóriumok és gyógyszerellátók, felkutatás és mentés, sürgősségi ellátás)
- élelmiszer (például biztonság, termelési eszközök, nagykereskedelmi forgalmazás és élelmiszeripar)
- vízellátás (például gátak, víztárolás, -kezelés és -hálózatok)
- közlekedés (például repülőterek, kikötők, intermodális létesítmények, vasúti és anyagszállítási hálózatok, forgalomirányító rendszerek)
- veszélyes anyagok előállítása, tárolása és szállítása (például vegyi, biológiai, radioaktív és nukleáris anyagok)
- állami infrastruktúrák (például létfontosságú szolgáltatások, berendezések, információs hálózatok, eszközök és jelentős nemzeti helyek és műemlékek)

A felsorolt példák alapján megfogalmazható a **kritikus infrastruktúra általános fogalma**, azaz egy országon belül a lakosság szellemi és tárgyi életfeltételeit megteremtő, a gazdaság működését elősegítő vagy lehetővé tévő azon szervezetek, létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok összessége vagy ezek részei, amelyek megsemmisülése, szolgáltatásaik vagy elérhetőségük csökkent szintje egy adott felhasználói kör létre, lét- és működési feltételeire negatívan hat.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) kormányrendelet 1. § 25. pontja a következő definíciót adja. Kritikus infrastruktúra: Magyarországon található azon eszközök, rendszerek vagy ezek részei, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához, az egészségügyhöz, a biztonsághoz, az emberek gazdasági és szociális jólétéhez, valamint amelyek megzavarása vagy megsemmisítése, e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna.

A fenti fogalmat az alábbi 5 alapvető tulajdonság teszi teljessé:

- **interdependencia** – egymástól való függőség;
- **informatikai biztonság** – kiemelt terület, informatizált munkafolyamatok;
- **üzemeltetés** – sajátosságok, egyedi jelleg;
- **dominóelv** – láncreakció-szerű sérülés/károsodás;
- **leggyengébb láncszem & rész-egész elv** – összekapcsolódó hálózatok stabilitása a leggyengébb elem erősségétől függ.

A létfontosságú infrastruktúrákat fenyegető katasztrófális terrortámadások lehetősége egyre nő. A létfontosságú infrastruktúrák ipari ellenőrző rendszerei elleni támadás következményei rendkívül eltérőek lehetnek. Általánosan elfogadott, hogy egy sikeres kibertámadás legrosszabb esetben is csupán kevés sérüléssel járna, de a létfontosságú infrastruktúrák szolgáltatás szempontjából veszteséget eredményezhet. Például a nyilvános telefonkapcsolási hálózat elleni sikeres kibertámadás miatt az ügyfelek nélkülöznek a telefonszolgáltatást mindaddig, míg a szakemberek elvégzik a kapcsolási hálózat helyreállítását és javítását. A vegyi vagy folyékony földgázt előállító üzemek ellenőrző rendszerei elleni támadás sokkal több életet követelhet, és jelentős fizikai kárt okozhat.

Az infrastruktúrák katasztrófális meghibásodásának másik típusa az lehet, amikor az infrastruktúra egy részének meghibásodása a többi meghibásodásához vezet, ami dominóhatást válthat ki. Ilyen meghibásodás az infrastruktúrák ágazatok egymásra gyakorolt szinergetikus hatása következtében alakulhat ki. Ennek egy egyszerű példája lehet a villamosáram-szolgáltató közüzemek elleni támadás, ahol megszakad a villamosáram-elosztás; a szennyvízkezelő telepeken és a vízműveknél szintén meghibásodás történik, mivel a létesítmények turbinái és más elektromos készülékei leállhatnak. A kiberterrorizmus alkalmazása a fizikai támadások hatását is felerősítheti. Jó példa lehet erre egy bizonyos épület elleni hagyományos bombatámadás, amely a villamosáram- és telefonszolgáltatás ideiglenes megszakításával jár együtt. Ennek következtében veszélyhelyzetben – a tartalék villamosáram-szolgáltató vagy tájékoztató rendszerek újraműködtetéséig és használatáig – alacsonyabb határfokú válaszlépések megtételére kerülhet sor, ami növelheti a sérültek számát és az általános pánikot.

Az egymást követő események láncolata szintén nagy károkat okozhat, a közüzemek általános leállását idézheti elő. Az elmúlt két évben az Észak-Amerikában és Európában bekövetkezett áramszünetek nyilvánvalóvá tették az energiaipari infrastruktúrák sebezhetőségét, és annak szükségességét is, hogy a fontos ellátások megszakadásának következményei megelőzésére vagy mérséklésére hatékony intézkedéseket kell találni.

Ezek az infrastruktúrák részben az állam, részben a magánszféra tulajdonában vannak, illetve azokat az állam vagy a magánszféra működteti. „A társadalom egésze – és nemcsak az ipari szereplők – ellen irányuló támadások következtében az állami hatóságok bizonyos biztonsági intézkedéseinek fokozását az államnak kell biztosítania”. Ezért lényeges szerepet tölt be a közszféra.

Európa létfontosságú infrastruktúrái nagymértékben összekapcsolódnak és egymástól függenek. A vállalategyesítés, az ipari racionalizáció, a hatékony üzleti gyakorlatok, például az éppen időben történő gyártás, valamint a népesség városi térségekbe történő tömörülése mind hozzájárult e helyzet kialakulásához. Európa létfontosságú infrastruktúrái esetében egyre inkább szükség van a közös információk technológiák – például az internet és az űrbe telepített rádió navigáció és hírközlés – alkalmazására. A problémák végigvonulhatnak az egymással összefüggő infrastruktúrákon, az alapvető szolgáltatások váratlan és egyre komolyabb meghibásodását okozhatják. Az összekapcsolódás és az interdependencia miatt ezek az infrastruktúrák kiszolgáltatottabbak az összeomlás vagy megsemmisítés szempontjából.

Napjaink tudományos fejlődési trendje rávilágít arra, hogy a védelmi igazgatási feladatok meghatározása során nemcsak a szándékos, ártó jellegű tevékenységek általi veszélyeztetettségre, hanem a technológiai veszélyekből, konstrukciós hibákból, balesetekből, helytelen emberi beavatkozásból és a természeti eredetű eseményekből származó helyzetekre is fel kell készülni.

Megállapítható, hogy a létfontosságú infrastruktúrákkal kapcsolatos védelmi tevékenység eleve több elemből álló össznemzeti feladat kell legyen. Végrehajtásához magas szinten koordinált, jó kommunikációs rendszerrel rendelkező, szakképzett struktúra kialakítása szükséges, amelynek normál időszaki és válsághelyzetbeli működését is mindenre kiterjedő jogszabályi háttér és megfelelő eszközrendszer biztosíthat. Az eredményesség kulcsfeltétele az érintett védelmi igazgatási szervek közötti hiteles és titkos adatok szigorú keretek közötti megosztása, a hozzáférések minimalizálása, vagyis a titokvédelem és az informatikai védelem.

8.2 A létfontosságú infrastruktúra meghatározása

Tanulmányozni kell azon tényezők meghatározására szolgáló kritériumokat, amelyek miatt egy bizonyos infrastruktúra vagy az infrastruktúra egy bizonyos eleme létfontosságúnak tekinthető. Az említett kiválasztási kritériumok megállapításánál ágazati és közös szakismereteket is fel kell használni.

A létfontosságú infrastruktúrák meghatározásához ajánlott:

- Hatókör – a létfontosságú infrastruktúra valamely elemével kapcsolatos veszteséget azon földrajzi terület nagysága alapján számítják ki, amelyet a veszteség vagy az adott szolgáltatás megszűnése érinthet – nemzetközi, nemzeti, tartományi/területi vagy helyi.

- Nagyságrend – a hatás mértékét a következőképpen lehet értékelni: nincs hatás, minimális, mérsékelt vagy jelentős. Többek között a következő szempontok alkalmazhatók a nagyságrend megállapításához:
- a lakossággal kapcsolatos hatás (az érintett lakosság száma, áldozatok, betegségek, komoly sérülés, evakuálás);
- gazdasági (GDP-hatás, a gazdasági veszteség jelentősége és/vagy a termékek vagy szolgáltatások színvonalának fokozatos romlása);
- környezetvédelmi (a lakosságra és a környezetre gyakorolt hatás); és
- interdependencia (a létfontosságú infrastruktúrák egyéb elemei között);
- politikai (az állam iránti bizalom);
- időbeli hatás – e szempont annak megállapítására szolgál, hogy egy adott infrastrukturális elemmel kapcsolatos veszteség mennyi idő elteltével fejthet ki komoly hatást (például azonnali, 24–48 óra, egy hét, egyéb).

Sok esetben azonban a pszichológiai hatások egyébként kisebb jelentőségű következményekkel is járhatnak.

8.3 A kritikus infrastruktúrák védelmének kialakulása

A kritikusinfrastruktúra-védelemmel kapcsolatban hazánk több megközelítést, nemzetközi példát, tapasztalatot használhat fel saját infrastruktúravédelmi programja elkészítése során.

A kritikusinfrastruktúra-védelem az Amerikai Egyesült Államokból indult, ott az 1990-es években már kutatási és tudományos szinten említik, bár ekkor még megoszlottak a vélemények az egyes területek jelentőségét illetően, és leginkább csak a téma informatikai aspektusa került előtérbe. A 2001. szeptember 11-i New York-i merénylet sokkolta az egész világot, de Európa ekkor még nem számolt azzal, hogy uniós tagállam is célponttá válhat.

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottság 2002 novemberében meghatározta a szövetség szempontjából meghatározó aspektusok alapján a kritikus infrastruktúra definícióját. Az SCEPC égisze alatt nyolc tervező munkacsoport és bizottság működik, amelyek feladata, hogy tanulmányozzák és értelmezzék az egyes szövetséges államok kritikusinfrastruktúra-védelemre irányuló intézkedéseit.

A vizsgálatokból nyilvánvalóvá vált, hogy a tagállamok felkészültsége eltérő szintű, sőt, a definíciók értelmezésében is lényeges különbségek mutatkoztak. Az egységesebb megközelítés érdekében elfogadták a Polgári Védelmi Bizottság által előterjesztett egységes koncepciót, amelyben olyan feladatokat szabtak a tervező tanácsok és bizottságok részére, mint például azoknak a kommunikációs platformoknak a működtetése, amelyek a témakörrel kapcsolatos folyamatos tapasztalatcsere megvalósul.

Az európai koncepció kiindulópontját és az igényt egy átfogó program kidolgozására a második évezred elején megszaporodott, súlyos következményekkel járó terrortáma-

dások jelentették. Az első jelentős terrorcselekmény a 2004. márciusi madridi terrortámadás volt, amely egész Európát megrázta. Az esemény rávilágított a terrorhálózatokkal szembeni védtelenségre és kiszolgáltatottságra, egyben világossá vált, hogy az egyes szolgáltatások, infrastruktúrák működési zavarai a köztük fellelhető interdependenciák révén milyen hatalmas pusztítást vihetnek véghez a társadalomban mind humán, mind gazdasági tekintetben. Ezt követően a kritikus infrastruktúrák védelmével kapcsolatos egyeztetések 2004. július 17–18-án a brüsszeli Európai Tanácson kezdődtek meg. A legfontosabb feladatokat ekkor még az aktivitás erősítésében és új mechanizmusok elindításában fogalmazták meg.

A Bizottság 2004. október 20-án elfogadta „A létfontosságú infrastruktúrák védelme a terrorizmus elleni küzdelemben” című közleményt, amelyben javaslatokat tett arra, hogy miként lehetne az európai megelőzést, felkészültséget és reagálást javítani a létfontosságú infrastruktúrákat érintő terrortámadások esetén.

Egy 2004 decemberében elfogadott tanácsi következtetés tett először javaslatot a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programra (**European Programme for Critical Infrastructure Protection – EPCIP**), és jóváhagyta a létfontosságú infrastruktúrák figyelmeztető információs hálózatának (**Critical Infrastructure Warning Information Network – CIWIN**) Bizottság általi felállítását.

8.4 A biztonsággal kapcsolatos irányítás

A létfontosságú infrastruktúrák elemeivel, valamint azok egymástól való függőségével kapcsolatos, a veszélyekre, váratlan eseményekre és a sebezhetőségre vonatkozó elemzés elvégzéséhez több forrásból származó információra van szükség. Minden ágazatnak és tagállamnak az EU harmonizált szabálya szerint a saját hatáskörén belül és a biztonságért felelős szervezetek vagy személyek segítségével kell meghatározni a létfontosságú infrastruktúrákat.

Nem lehet minden infrastruktúrát minden veszéllyel szemben megvédeni. Például a villamosáram-továbbító hálózatok túlságosan nagy kiterjedésűek ahhoz, hogy őrzsüküket vagy védelmüket biztosítani lehessen. A kockázatkezelési technikák alkalmazásával a legnagyobb veszélynek kitett térségekre lehet irányítani a figyelmet, tekintetbe véve a veszélyt, a relatív fontosságot, a biztonságvédelem adott szintjét és a folyamatos működés érdekében alkalmazható, a hatások mérséklésére vonatkozó stratégiák hatékonyságát.

A biztonsággal kapcsolatos irányítás tudatos folyamat, amely a kockázat megállapítását, valamint az adott kockázat meghatározott – elfogadható költségek melletti – szintre való csökkentésére irányuló intézkedések meghozatalát és végrehajtását foglalja magában. E módszerre a kockázatoknak a kijelölt szintnek megfelelő megállapítása, mérése és ellenőrzése jellemző.

A létfontosságú infrastruktúrák védelméhez (CIP) a létfontosságú infrastruktúrák tulajdonosai és üzemeltetői, valamint a tagállami hatóságok közötti következetes, együttműködő partnerség szükséges. A fizikai létesítményekkel, ellátási láncokkal, információs

technológiákkal és hírközlő hálózatokkal kapcsolatos kockázatkezelés elsősorban a tulajdonosok és az üzemeltetők feladata.

Figyelmeztetések, tanácsadói vélemények és tájékoztatók kiadásával kell segíteni a köz- és magánszféra érintett szereplőit a kulcsfontosságú infrastrukturális rendszerek védelmének biztosításában. Időről időre terrortámadások konkrét kockázata vagy veszélye fenyegethet, ami azonnali válaszlépést igényel. Ilyen esetekben a tagállamok kormányai és az iparág részéről jól összehangolt, koncentrált műveleti válaszlépésekre van szükség. Ilyen körülmények között az EU-nak kell összehangolnia a szükséges politikai válaszlépéseket, és ennek alapján eseti alapon kerül sor az érintettekkel való, részletes támogató intézkedésekre vonatkozó megállapodásra.

A biztonsággal kapcsolatos irányításra vonatkozó legkiválóbb tervek és az alkalmazásukat kikényszerítő jogszabályok sem érnek semmit a megfelelő végrehajtás nélkül. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a biztonsági követelmények megfelelő végrehajtásának biztosítására a végrehajtás-független bizottsági biztonsági ellenőrzése az egyedüli hatékony eszköz.

8.5 A létfontosságú infrastruktúrák védelmével kapcsolatban közösségi szinten eddig elért eredmények

A létfontosságú infrastruktúrák működnek függetlenül attól, hogy mely szervezetek birtokolják vagy működtetik az alkotóelemeit. Elvárható, hogy valamennyi kormányzati szint és a magánszférabeli tulajdonosok és üzemeltetők működjenek együtt a lakosság számára létfontosságú szolgáltatások folyamatoságának biztosítása érdekében.

A nemzeti szinten megtett intézkedések kiegészítéseként az Európai Unió már számos jogszabályi intézkedést hozott, amelyek a különböző EU-politikák keretében határozzák meg az infrastruktúra védelmére vonatkozó minimumkövetelményeket. Különösen így van ez a közlekedési, hírközlési, energia-, foglalkozás-egészségügyi és biztonsági, valamint a közegészségügyi ágazatban. A legutóbbi, Amerika és Európa elleni támadásokat követően fokozódtak az intézkedések. Ezek a meglévő intézkedések továbbfejlesztését vagy kiterjesztését eredményezik majd.

A sugárvédelem terén számos olyan jogszabály létezik, amely a létesítmények működésével és a radioaktív anyagokat tartalmazó források alkalmazásával kapcsolatos veszélyekre vonatkozik.

Az Európai Unió a nemzetközi közlekedés terén olyan jogszabályokat fogadott el, amelyek a legfőbb nemzetközi repülési és tengerészeti szervezetek által kötött megállapodásokat hajtják végre vagy alkalmazzák. Az említett szervezetek nemzetközi tevékenysége tekintetében az Európai Unió továbbra is támogatást nyújt és aktív szerepet vállal. Arra ösztönzi az EU-val gazdasági kapcsolatban álló harmadik országokat, hogy alkalmazzák az említett megállapodásokat. Az EU bizonyos harmadik országoknak támogatást nyújtott azzal a céllal, hogy az EU határain belül és kívül a biztonság homogén és állandó szintjét érje el.

Újabb lépésként ügynökségek jöttek létre, például a tájékoztatás biztonsága terén az Európai Hálózat- és Információvédelmi Ügynökség. Ezenkívül például a repülés- és a tengeri biztonság terén felügyeleti szolgálatok jöttek létre a Bizottságon belül annak ellenőrzésére, hogy a tagállamok végrehajtják-e a biztonságra vonatkozó jogszabályokat. Ezek az ellenőrzések adják a szükséges viszonyítási alapot, amely azonos végrehajtási szintet biztosít az unión belül.

A létfontosságú infrastruktúrák védelmével kapcsolatos legfrissebb fejleményeket a technikai melléklet tartalmazza, amely ágazatonként tekinti át az eddig elért eredményeket.

8.5.1 A létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai program

A létfontosságú infrastruktúrák nagy száma és sajátosságai miatt lehetetlen mindegyik védelmét európai szintű intézkedéssel biztosítani. A szubszidiaritás elvének alkalmazásával Európának az országhatárokon áterjedő hatással rendelkező infrastruktúrák védelmére kell az erejét összpontosítania, míg a többi esetében a védelem a tagállamok kizárólagos feladata, de közös keretekben.

Számos irányelv és rendelet már létrejött, amelyek megszabják a balesetek felderítésének, a beavatkozással kapcsolatos tervek polgári védelemmel együttműködésben történő kialakításának, a különböző beavatkozási szintek – a közellátást biztosító művek, központi szervezetek és sürgősségi szolgálatok – közötti rendszeres gyakorlatok és egyértelmű kapcsolatok létrehozásának módját. Másrészt még sok a teendő a nem nukleáris energiaipari létesítmények védelme terén.

A Bizottság minden naptári évben közleményben számol be az elért eredményekről a többi intézménynek. Ágazatonként elemzi a közösségi tevékenység fejleményeit a kockázatelemzés, a védelmi technikák kidolgozása terén, illetve a folyamatban lévő/tervezett jogi intézkedéseket a javaslatok összegyűjtése céljából. A Bizottság továbbá, amennyiben szükséges, e közleményben frissítéseket és horizontális szervezeti intézkedéseket fog javasolni, amelyek szükségesek a harmonizációhoz, az összhanghoz vagy az együttműködéshez. E közlemény, amely egyesíti az összes ágazati elemzést és intézkedést, képezi a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai program (EPCIP) alapját.

Az említett program célja, hogy támogassa az iparágat és a tagállamok kormányait az EU valamennyi szintjén, tekintetbe véve egyéni feladataikat és felelősségi körüket. A Bizottságnak az a véleménye, hogy az EU-tagállamok CIP-szakértőit összegyűjtő hálózat segítséget nyújthat a Bizottságnak.

A hálózat létrehozása elsősorban a közös veszélyekkel és sebezhető pontokkal kapcsolatos információk, valamint a létfontosságú infrastruktúrák védelmével kapcsolatos kockázat csökkentésére irányuló megfelelő intézkedések és stratégiák cseréjének ösztönzésében nyújt segítséget. A tagállamok pedig így biztosíthatják, hogy az adott információ eljusson valamennyi illetékes állami részleghez és hivatalhoz, beleértve a sürgősségi szol-

gáltatást nyújtó szervezeteket, amelyek tájékoztatják az érintett ágazat szervezeteit, hogy azok pedig a tagállamokon belül létrehozott kapcsolathálózaton keresztül tájékoztassák a létfontosságú infrastruktúra érintett tulajdonosait és működtetőit.

Közvetlen konzultációkat folytatnak az iparággal. Az iparág elősegíti, hogy a partnerek több információt kapjanak az adott veszélyhelyzetekről, ami lehetővé teszi, hogy intézkedéseket tegyenek a következmények kezelésére. A tulajdonosok és az üzemeltetők feladata és felelőssége, hogy az eszközeik védelmére vonatkozó döntéseik és terveik ne változzanak.

Az Európai Szabványügyi Bizottság (CEN) és az egyéb szabványügyi szervezetek támogatják a hálózatot, valamint egységes ágazati biztonsági és az összes érintett ágazathoz igazított szabványokat javasolhatnak. Az ilyen szabványokat nemzetközi szinten, az ISO-n keresztül is elő kell terjeszteni annak érdekében, hogy e tekintetben egyenlő feltételek jöjjenek létre.

A létfontosságú infrastruktúrákat fenyegető nemzetbiztonsági veszélyekre – többek között a terrorizmusra – való hivatkozáskor figyelmet kell fordítani arra, hogy elkerüljék az indokolatlan aggodalmakat az EU-n belül, valamint a turisták és a befektetők körében. A terrorizmus állandó fenyegetést jelent, de a politikaformálók feladata, hogy mindenkit arra buzdítsanak, hogy a lehetőségek szerint zavartalanul folytassák életüket. A magánélet tiszteletben tartásához való jogot is figyelembe kell venni az unión belül és kívül is. Az ügyfeleknek és az üzemeltetőknek bizonyosnak kell lenniük abban, hogy az információkat gondosan, bizalmasan és megbízhatóan kezelik. Szükség van egy megfelelő keretre annak biztosításához, hogy a minősített ismereteket megfelelően kezelik és védik a jogosulatlan használattal vagy nyilvánosságra hozattal szemben.

Mind az EU, mind a tagállamok létfontosságú infrastruktúráinak nagy része átnyúlik az EU határain. A csövezetek földrészeket hálóznak be, az információs technológiához feltétlenül szükséges kábeleket mélyen a tengerfenéken fektetik le stb. Ez azt jelenti, hogy a nemzetközi együttműködés fontos eleme a létfontosságú infrastruktúrák tulajdonosai/üzemeltetői és a harmadik országok kormányai, különösen az unió közvetlen energiaellátói közötti folyamatos, dinamikus, nemzeti és nemzetközi partnerség kialakításának.

8.5.2 Az európai program végrehajtása

A létfontosságú infrastruktúrák védelméhez az infrastruktúrák tulajdonosainak és működtetőinek aktív részvétele szükséges. A tagállamok interfészei és a hálózat által nyújtott információk alapján az EPCIP célkitűzései a következők: a létfontosságú infrastruktúrák meghatározásának folytatása, a sebezhető pontok és az interdependencia elemzése, valamint megoldások indítványozása valamennyi veszéllyel kapcsolatos védelem és felkészülés tekintetében. Ennek része lenne, hogy kockázatfelméréseik elkészítésében a veszélyek és következmények felismerésével támogatják az ipari ágazatokat. A tagállamok bűnüldöző szerveinek és a polgárvédelmi mechanizmusnak biztosítaniuk kell, hogy tervezésüknek és a tájékoztatás növelésének az EPCIP szerves része.

A bizottsági szolgálatok a hálózattal szoros összhangban további intézkedéseket dolgoznak majd ki, amelyeknek a jogszabályok elfogadásából és/vagy az információterjesztésből kell állniuk. A rendőrfőnökök munkacsoportjának és az Europolnak szerepet kellene játszania az adott biztonsági szintről és a hírszerzéstől származó információk tagállami bűnüldözési szervezetekhez való eljuttatásában, amelyek pedig érintkezésbe lépnének a létfontosságú infrastruktúrák tulajdonosaival és üzemeltetőivel, és tájékoztatnák őket az adott veszélyre vonatkozó információkról, segítséget nyújtanának a biztonságvédelmi tanácsadásban és a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó biztonságvédelmi stratégiák kialakításában.

A tagállamok kormányai megtartják és/vagy kialakítják és fenntartják a nemzeti szempontból létfontosságú infrastruktúrák adatbázisait, valamint felelősek a vonatkozó tervek kialakításáért, jóváhagyásáért és ellenőrzésért, így biztosítják a hatáskörükbe tartozó szolgáltatások folyamatosságát. Javaslatokat tesznek az ilyen adatbázisok minimális tartalmára és formájára, valamint az összekapcsolásuk módjára vonatkozóan.

A tagállamok kormányai pedig folytatják a létfontosságú infrastruktúrák tulajdonosainak és üzemeltetőinek (valamint adott esetben a többi tagállam) tájékoztatását az aktuális értesülésekről és figyelmeztetésekről, valamint a veszély, illetve az érintettek figyelmeztetése szintjének megfelelő válaszlépésről.

A létfontosságú infrastruktúrák tulajdonosai és üzemeltetői a biztonsági terveik tényleges megvalósítása, valamint rendszeres ellenőrzések, gyakorlatok, felmérések és tervek végrehajtása révén biztosítják eszközeik megfelelő biztonságát. A tagállamoknak ellenőrizniük kell az egész folyamatot, míg a Bizottságnak megfelelő felügyeleti rendszerek segítségével egységes végrehajtást kell biztosítania uniószerre.

Az EPCIP célkitűzései és eredménymutatói

Az EPCIP célja és a Bizottság feladata annak biztosítása lenne, hogy a létfontosságú infrastruktúrák biztonságvédelmének megfelelő és egységes szintje, minimális hibaelkövetés és gyors, ellenőrzött helyreállító rendelkezések garantáltak legyenek uniószerre. Rendszeres felülvizsgálat szükséges ahhoz, hogy folyamatosan értesüljünk a Közösségen belüli problémákról és aggodalmakról.

A siker a következőkkel mérhető:

- Az információcsere, valamint a létfontosságú infrastruktúrák kiterjedt vagy hosszú ideig tartó összeomlását okozó váratlan események valószínűségének csökkentése érdekében az ágazatokon belül és a kormányzattal együttműködő vállalatok;
- Az Európai Közösség elhatározza, hogy valamennyi köz- és magánszereplő együttműködésével közös módszert alakít ki a létfontosságú infrastruktúrák biztonságának megoldására.

8.6 Kritikus infrastruktúrák és védelmük szabályozása Magyarországon

Az Irányelv elfogadását követően megkezdődött a tagállami programok kidolgozásának folyamata. Hazánk a feladatok teljesítését illetően pozitív csalódást okozott, mivel viszonylag gyors ütemben tett eleget az elvárásoknak. A védelmi szféra szakértőinek vezetésével 2007 februárjában kezdődött meg a hazai Zöld Könyv elkészítése az uniós minta alapján, az ország veszélyeztetettségének felmérését követően. A dokumentumot az érintett területekkel történő egyeztetést követően 2007. június 20-án a Kormányzati Koordinációs Bizottság (KKB) munkaértekezletén elfogadták, így az unióban is nyomon követhető folyamat szerint megkezdődött a nemzeti program kidolgozása.

A Zöld Könyvben meghatározott módon a nemzeti programhoz jogszabályi alapot kellett teremteni, így az elkövetkezendő egy évben a KIV-munkacsoport a nemzeti programról szóló kormányhatározat előterjesztésével kapcsolatos egyeztetések sorozatát bonyolította le.

A konszenzus nehezen született meg, többek között akadályt jelentett a szakmapolitikai egyeztetés is. A végleges verziót azonban még így is viszonylag gyorsan sikerült a kormány elé terjeszteni, és 2008. június 30-án elfogadtatni a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról szóló 2080/2008. (VI. 30.) kormányhatározatot.

A 2080/2008. (VI. 30.) kormányhatározat főbb tartalmi elemei:

- A kormány a KKB javaslatára elfogadja és nyilvánosságra hozza a nemzeti infrastruktúra létfontosságú elemeinek védelméhez kapcsolódó, a nemzeti programról szóló Zöld Könyvet;
- A kormány elrendeli a Zöld Könyvben meghatározott ágazati konzultációk lefolytatását;
- A kormány elrendeli a hazai infrastruktúrák létfontosságú elemeinek védelméről szóló szabályozási koncepció kidolgozását, különös tekintettel az ágazati konzultációk eredményeire;
- A szabályozási koncepció kialakítása során figyelemmel kell lenni az infrastruktúra honvédelmi célú felkészítésére;
- A kormány elrendeli az Európai Unió figyelmeztető és információs hálózatához (CIWIN) történő kapcsolódás lehetőségeinek vizsgálatát és az erről történő jelentés elkészítését.

A kritikus infrastruktúrák védelme olyan komplex, magas szinten koordinált, különleges felkészülést igénylő védelmi igazgatási feladat, amelynek keretében a lehető legkörültekintőbb mechanizmusok kialakítására és működtetésére kell törekedni annak érdekében, hogy mindennapi életünk folyamatosságát biztosító infrastruktúrák üzemeltetése garantált legyen. A védelmi mechanizmusok kiépítésének és fejlesztésének szükségességét illetően megfigyelhető azonban a szakma és a lakosság megosztottsága. Annak ellenére ugyanis, hogy biztonságpolitikai szakértők szerint hazánk terrorfenyegetettség nem változott a közelmúltbeli támadásokat követően, nem szabad megfeledkez-

ni a felkészülési, illetve a védekezési óvintézkedések fontosságáról. Az uniós törekvések is felhívják az államok figyelmét arra, hogy a terror jelentette veszélyeken kívül számos más esemény is okot ad infrastruktúránk szervezett védelmének kialakítására.

Az Irányelvet tagállami kötelezettségünk átültetni a hazai jogrendszerbe. Ezen jogharmonizációs kötelezettség mentén, tagállami szinten meg kell hozni azokat az intézkedéseket, amelyek beültetik az Irányelvet a magyar jogrendszerbe. Ezen feladatok végrehajtása 2010-ben újult lendülettel kezdődött meg.

Az európai Irányelv két szektort, az energia és közlekedés szektorát, illetve ezek alszektoraikat vizsgálja részletesen. Az Irányelvben meghatározott 2011. január 12-i nemzeti jelentéstételi kötelezettségi határidő tekintetében is a fenti két szektor vizsgálata releváns, erre vonatkozóan – illetve a fenti kettőn túl még további szektorok tekintetében is – az illetékes tárcák meg is kezdték a felmérést, hogy a határidő tartható legyen, viszont a munkájukra, illetve általában a kritikus infrastruktúrák védelmének hazai feladataira és a feladatok végrehajtására vonatkozóan átfogó jogi szabályozás ekkor még nem született.

Az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló, 2008. december 8-i 2008/114/EK tanácsi Irányelvnek való megfelelés érdekében végrehajtandó kormányzati feladatokról szóló 1249/2010. (XI. 19.) kormányhatározat (a továbbiakban: kormányhatározat) új fejezetet nyitott a hazai kritikus infrastruktúrák védelmének tekintetében.

A kormányhatározat a belügyminiszter hatáskörébe utalta:

- a nemzeti kapcsolattartó pont feladatait;
- az európai kritikus infrastruktúrák védelmével kapcsolatos kérdések koordinálását;
- az azonosítás és kijelölés folyamataihoz szükséges két- vagy többoldalú egyeztetések lebonyolítását;
- valamint a további érintett miniszterek bevonásával egy kritikusinfrastruktúra-védelmi tárcaközi szakmai munkacsoport felállítását.

A nemzeti fejlesztési miniszter feladataként nevesítette:

- a Magyarországon található európai kritikus infrastruktúrák kijelölését;
- érintettek bevonásával létre kell hozni egy konzultációs fórumot.

A kormány részére feladatul szabta az Európai Bizottság felé való éves jelentési kötelezettséget az elvégzett feladatok végrehajtásáról, a kijelölt infrastruktúrákról és az alkalmazott kritériumokról.

A kormányhatározat 4. pontja alapján **tárcaközi szakmai munkacsoportot** alakítottak az Irányelv végrehajtására.

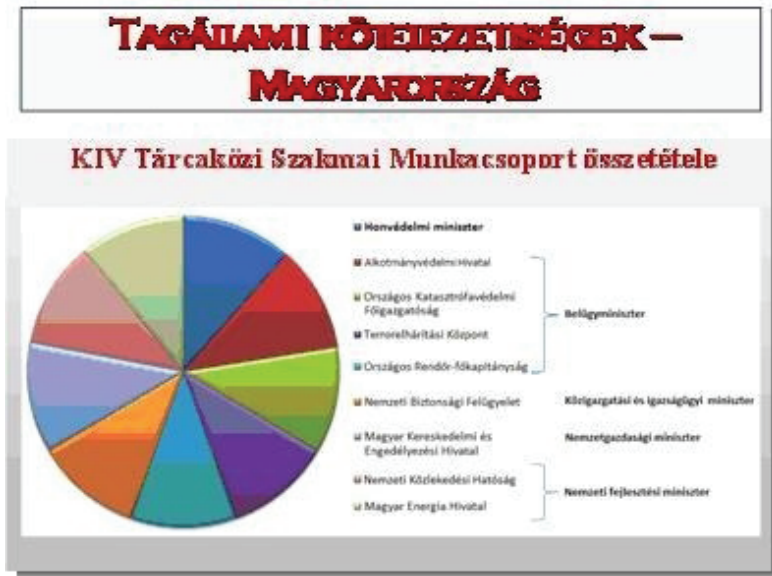
A KIV Tárcaközi Szakmai Munkacsoport 2010. 11. 30-án megalakult a Belügyminisztérium (BM), Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM), Honvédelmi Minisztérium (HM), BM OKF, Magyar Energia Hivatal (MEH), Alkotmányvédelmi Hivatal (AH),

Nemzeti Közlekedési Hatóság (NKH), Nemzeti Biztonsági Felügyelet (NBF), Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM), Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK), BM Terrorelhárítási Központ (TEK), Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH) részvételével, és határidős feladatot kapott az európai kritikus infrastruktúrák (ECI) beazonosításához szükséges kritériumok kidolgozására, a potenciális ECI-kre vonatkozó javaslatok kialakítására.

A munkacsoport (MCS) 2010. december végéig:

- kialakította munkaprogramját, ügrendjét;
- megtárgyalta, majd konszenzussal elfogadta az ECI-k vizsgálatához szükséges horizontális kritériumokat;
- megtárgyalta az ECI ágazati kritériumait.

Az MCS munkájának első mérföldköve az Európai Bizottságnak történő jelentés megküldése a feladatok végrehajtásáról, amelynek határideje 2011. január 12-e volt. A munka a jelentéstételt követően sem állt meg. Folytatódott a nemzeti kritikus infrastruktúrák felmérése, azonosítása és az ezekkel összefüggő jogalkotási és szervezési munka.

A kormányhatározat értelmében a nemzeti fejlesztési miniszter, a belügyminiszter és az érintett miniszterek részéről kijelölt vezetők részvételével, valamint az érintett infrastruktúra-tulajdonosok, üzemeltetők, érdekvédelmi szervezetek, tudományos testületek bevonásával **Kritikus Infrastruktúra Védelmi Konzultációs Fórumot** (továbbiakban: KIV Konzultációs Fórum) hívott össze. A KIV Konzultációs Fórum alakuló ülését 2011.

április 14-én tartotta, azóta folyamatosan működik, elsődleges feladata a kormányzati szereplők és a civil szféra kritikusingrastruktúra-védelemmel kapcsolatos együttműködésének megteremtése. A KIV Konzultációs Fórum ajánlásokat tehet a kritikusingrastruktúra-védelemre vonatkozó jogszabálytervezetek megalkotására is.

A KIV Konzultációs Fórum tevékenysége kiterjed:

- a hazai energetikai, közlekedési, kormányzati informatikai és elektronikus hírközlési szolgáltatók által biztosított szolgáltatások – mint a nemzetgazdaság működése és a lakosság ellátása szempontjából létfontosságú szolgáltatások – vizsgálatára;
- ezek kiesésének a többi kritikusingrastruktúra-ágazatra gyakorolt hatásának elemzésére;
- a kritikusingrastruktúra-védelem tudományos igényű elemzésére;
- a hazai és nemzetközi kritikus infrastruktúrával kapcsolatos legjobb gyakorlatok azonosítására.

A kormányhatározat 8.b) pontja értelmében a konzultációs fórum keretében rendszeresen tanácskozásokat kell lefolytatni, annak résztvevői:

- megvitatják az ágazatok infrastruktúrái kapcsán meglévő fenyegetettségeket;
- a védelmi tervek elkészítésének folyamatát;
- a védelmi intézkedések alkalmazásának állapotát;
- a kritikusingrastruktúra-védelemmel kapcsolatos további aktuális kérdéseket.

A KIV Konzultációs Fórum hosszú távú célkitűzései:

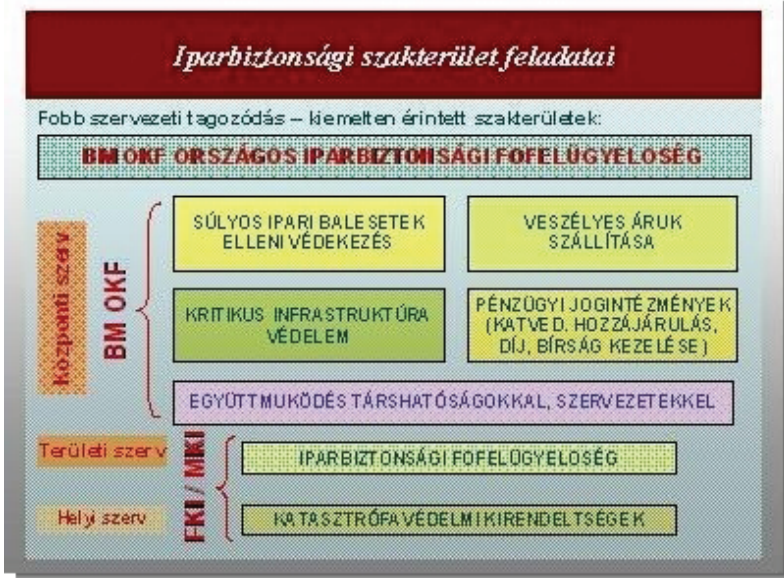
- magas szintű kritikusingrastruktúra-védelmi módszertan kialakítása;
- a szabályozási feladatok tudományos igényességgel történő előkészítése;
- döntés-előkészítő fórumként való működés.

A fórum elnöke az NFM biztonsági igazgatója, tagjai az érintett minisztériumok, intézmények, valamint az energetikai, hírközlési és közlekedési szektor érintett hatóságai és szolgáltatói, illetve tudományos testületek.

A KIV Konzultációs Fórum munkáját a hatékonyság érdekében munkacsoportokban végzi.

A BM OKF Kritikus Infrastruktúra Koordinációs Osztályának vezetője tölti be a Polgári Védelmi Munkacsoport elnöki tisztségét, ezzel egyidejűleg – a kritikus infrastruktúrák katasztrófavédelmi szempontból kiemelt szerepére való tekintettel – a BM OKF valamennyi munkacsoportba delegált tagokat. A Polgári Védelmi Munkacsoport első ülését 2011. szeptember 13-án tartották meg.

Az új katasztrófavédelmi törvényben és annak végrehajtására kiadott kormányrendeletben meghatározott feladatok ellátására, azzal összhangban a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságon 2012. január 1-jével új, három pillérré épülő – polgári védelem, tűzvédelem, iparbiztonság – szervezeti struktúra alakult ki. Az új szervezeti felépítésben az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőségen belül kiemelt területként jelentkezik a kritikus infrastruktúrák védelmével kapcsolatos feladatok ellátása, a potenciális kritikusinfrastruktúra-elemek beazonosítása, valamint a kijelölt elemek hatósági felügyelet alatt tartása. A katasztrófák elleni védekezés egységes szabályairól szóló BM rendelet szabályozza a belügyi szervek kritikusinfrastruktúra-védelemmel kapcsolatos feladatait is. Ennek megfelelően a **katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendeletben a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, a Terrorelhárítási Központ feladatainál megjelenik, hogy a BM OKF koordinálásával közreműködik a kritikusinfrastruktúra-védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatban, ezekhez adatot szolgáltat.**

A kritikusinfrastruktúra-védelem egységes és hatékony szabályozásának megteremtése érdekében megszületett a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény, amelynek célja egyrészt a kritikusinfrastruktúra-elemek azonosítása, másrészt pedig a kijelölés megtörténte után a védelem biztosítása. A szabályozás elfogadásával a lakosság alapvető ellátása, a potenciálisan veszélyes tevékenységek környezetében élők védelme is hatékonyabban garantálható. Fokozható általa a lakosság életének és vagyonának biztonsága, a kiemelkedő társadalmi jelentőségű közszolgáltatások folytonossága biztosítható, valamint a meglévő közfeladatok, a közbiztonság hatékonyabban elláthatók.

9. FEJEZET

Különleges objektumok őrzése és védelme

9.1 Építés alatt álló objektumok őrzése és védelme

A magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozások gyakran kötnek olyan ingatlanőrzésre és -védelemre irányuló megbízási szerződéseket, melyek a szolgáltatás megkezdésekor egy **közművesített** (víz-, villany-, gáz, csatornarendszer stb.) vagy **közművesítetlen földterület** őrzésére szóló megbízást tartalmaznak. Ezen földterületen a későbbiek folyamán valamilyen komplex (engedélyezettési, talajrendezési, közművesítési, építési, szerelési, gépesítési, berendezési stb) létesítési folyamat során kialakításra kerül egy meghatározott működési célú létesítmény (például üzem, gyár, irodaház, logisztikai központ). Általában minden ilyen jellegű létesítésnek van egy „**Generál megvalósítási ütemterv**” című dokumentuma, amely rendszerint heti, havi, negyedévenkénti, félévenkénti, évenkénti időszakra meghatározza a komplex létesítési feladatokat. A generál megvalósítási ütemterv alapján kerülnek kidolgozásra a létesítés egyes szakterületeinek (például talajrendezés, közművesítés, kerítés- és úthálózat-, be- és kijáratok kialakítása, építé) végrehajtási résztervei.

A világ gazdaságilag fejlett országai, az Európai Unió tagállamai többségében (így Magyarországon is) egyre terjedő gyakorlat az, hogy a generál megvalósítási ütemtervek tartalmazzák a létesítendő objektum magánbiztonsági szolgáltatással történő őrzése, védelme kialakításának azon mozzanatait is, amelyek összhangban vannak a létesítés más szakterületei tevékenységeivel.

A személy- és vagyonvédelem mint két fontos magánbiztonsági szolgáltatás komponensei (az élőerő és a mechanikai-elektronikai vagyonvédelmi rendszerek) döntően a létesítés műszaki-technikai ütemeinek megvalósításától függenek, tehát a **magánbiztonsági szolgáltatás által nyújtott személy- és vagyonvédelmi tevékenység mindig követi a létesítés más szakterületeit**. Egy adott létesítmény megvalósítását irányító szervezet (általában a generál kivitelezés feladatait ellátó szerv, cég) a létesítés kezdetekor rendszerint egy olyan pályázatot ír ki, olyan árajánlatot kér a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó cégektől, amelyek a megvalósítás első szakaszára vonatkozó konkrét alapvető elgondolásra vonatkozik a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet illetően. Másodsorban adatokat, információkat kér az ajánlattevő magánbiztonsági cégtől annak a megbízói megítélésnek a kialakítása érdekében, hogy alkalmas-e az ajánlattevő cég a létesítés további mozzanataiban a rendszerint mennyiségében egyre növekvő, minőségében egyre kvalifikáltabb személy- és vagyonvédelmi igényeknek eleget tenni.

Mindezeket figyelembe véve a biztonságsszervezői tevékenység (amelynek egy célszerű változatát jelen fejezet 5.3. pontja tartalmazza) specialitásai a következők:

- **A kapcsolatfelvétel, az információgyűjtés** során a biztonságsszervezőnek külön figyelmet kell fordítania a generál megvalósítási ütemtervre vonatkozó alapinformációk megismerésére. Szinte biztosra vehető, hogy az ajánlattevő a pályázatok, árajánlatok kidolgozásához – elsősorban az üzleti, üzemi titkok megőrzése érdekében – nem teszi lehetővé a generál megvalósítási ütemterv megismerését, csak olyan részinformációkat fog adni, amelyek a pályázó cégek alkalmasságának megállapításához szükségesek. Így tehát a biztonságsszervezői munka összes mozzanata a létesítménymegvalósítás első ütemére terjedhet ki.
- A biztonságsszervezői munka egy további időrendjében – a **pályázat, árajánlat elfogadása, a megbízási szerződés megkötése** után a megbízók rendszerint – a titokvédelmi szabályzat betartásával – lehetővé teszik a generál megvalósítási ütemterv megismerését. Ez azért is fontos, mert a biztonságsszervezőnek minden megvalósítási ütem végére felkészültnek kell lennie a következő ütem személy- és vagyonvédelmi feladataira. Például nőhet az első ütemben kialakított biztonsági szolgálat létszáma, változhat szervezete, szolgálati (munka-) csoportosítása. Változhat, bővílhet a biztonságtechnikai rendszer is. Gyakori megoldás az, hogy a megbízó (az objektum létesítésének generál kivitelezője) valamint a szolgáltató magánbiztonsági cég a megvalósítás első ütemére kötnek szolgáltatásra irányuló szerződést, és a további ütemek előtt a szerződést kiegészítik.
- A biztonságsszervezői tevékenység további mozzanatait (**helyszínbemjárás, feljegyzés-, jelentéskészítés, árajánlatmódosítás a szerződés kiegészítéséhez, új őrtutasítás kidolgozása, a megbízási szerződés kiegészítéstervezetének kidolgozása, a megváltoztatandó biztonsági szolgálat tagjainak kiválasztása, felkészítése**) minden megvalósítási ütem előtt végre kell hajtani, egyeztetve a generálkivitelező cég illetékeseivel. Sok esetben megtörtént az, hogy egy létesítés alatt levő objektum biztonsági szolgálat egy vagy több tagját cserélni kellett egy-egy megvalósítási ütem esetében. Más személyiségű, előképzettségű személy- és vagyonőr szükséges például egy talajrendezési ütem, mint egy építési vagy berendezési ütem szolgálati feladataihoz.
- Egy létesítés alatt levő **objektum biztonsági szolgálatát rendszeresen ellenőrző személyek** (például főfelügyelő, területvezető, szakmailag felügyelő igazgató, ügyvezető igazgató, vezérigazgató stb.) ellenőrzései során külön figyelmet kell fordítani a megvalósítás egyes ütemeinek terv szerinti alakulására is. Az ellenőrző személyek és a megbízó képviselői közötti tapasztalatcsere elősegítheti a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó cég tervszerűbb és eredményesebb igazodását az objektum megvalósítási ütemeihez. A magánbiztonsági cégek vezetői, de a biztonsági szolgálat állománya is sok esetben tehetnek és tesznek is megvalósítható javaslatokat a létesítés más szakterületei számára.
- Fontos szempontként kell kezelnie egy őrzést, védelmet ellátó cégnek a biztonsági szolgálat szervezetében **dolgozó személy- és vagyonőrök munkafeltételeinek megteremtését**, különösen egy építés alatt álló objektum esetében.

Örbódét, szolgálati konténert, konténeres mosdó-, illemhelyet, ivóvizet, hideg időben fűtést, ételmelegítési eszközt, rádiótelefonos összeköttetést akkor is biztosítani kell a személy- és vagyonőr számára, ha például a létesítés első ütemében sok esetben csak egy üres, beépítetlen földterületet kell őrizni.

Az építés alatt álló létesítmények őrzés-védelme során a **leggyakoribb bűncselekmények, szabálysértések, amelyek megelőzésére, tetten ért elkövetőik elfogására** külön gondot kell fordítani, a következők:

a) **Rendszerint nagyszámú és nagy létszámú alvállalkozó vesz részt egy építkezésen.**

Az alvállalkozók legtöbbször saját kéziszerszámokkal, kisgépekkel dolgoznak. Sok esetben az alvállalkozók alkalmazottai lopást elkövetve eltulajdonítják más alvállalkozók kéziszerszámaikat, kisgépeit, és a munkanap befejezésekor ki is viszik az építési területéről azokat.

A biztonsági szolgálat legjobb megelőzési-felderítési módszere ennek elkerülésére a **beléptetéskori tüzetes járműátvizsgálás, szállítólevél (menetlevél) megkövetelése a bevitt eszközökről**, amelyeket a kilépéskor szintén ellenőrizni kell. Megoldás az is, ha az építkezés területén minden alvállalkozó számára **zárható konténerraktár** kerül kialakításra, ahol az eszközeiket tárolják.

b) Gyakran előfordul az építkezéseken, hogy **üzemanyaglopások** történnek az építkezési üzemanyagtartályból. A munkanapok befejezése után, a hétvégeken, ünnepnapokon sok lopás történik a munkagépek üzemanyagtartályaiból is. Főként ott jellemző ez, ahol szabad felhasználású üzemanyagtartály került kiépítésre a munkagépek számára, továbbá ahol engedélyezik a személyi tulajdonban lévő gépkocsik építési területen belüli parkolását.

A megelőzés legcélravezetőbb módja a **felügyelettel való tankolás** a munkagépek számára, a személyi használatú gépkocsik számára **külső – építkezésen kívüli – parkoló kialakítása**, és számukra a belépés megtiltása. Célszerű továbbá a **munkagépek számára külön zárható parkoló** létesítése az építkezés területén.

c) **Jellemző bűncselekmény (szabálysértés) az építkezéseken az építőanyaglopás**, továbbá rendszerint olyan építőelemek lopása, amelyek főként lakásépítésekhez hasznosíthatóak. Többek között ezért is fontos a járművek bejelentésénél a rakomány tételes ellenőrzése, nem különben a kilépő járművek ellenőrzése.

d) Egy építkezés biztonsági szolgálatától külön figyelmet igényel, amennyiben az **építkezési területen szállást alakítanak ki** az ott dolgozók egy része számára. Egy építkezési szállás esetében fontos, hogy kialakításra kerüljön a bevinni tilos tárgyak köre, a szállólakók magatartási szabályai, a számukra meghatározott tilalmak. Az építkezési szállások esetében célszerű az **állandó személy- és vagyonőr** jelenléte, aki ellenőrizheti a magatartási szabályok betartását. Fontos, hogy építkezési szállásrendészeti feladatokat ellátó személy- és vagyonőr

folyamatos rádió (vagy rádiótelefonos) -összeköttetésben álljon a biztonsági szolgálat többi tagját vezető szolgálatvezetővel (váltásvezetővel) aki – ha szükséges – összevonja a biztonsági szolgálat nélkülözhető állományát, és segítséget tudnak nyújtani az építkezési szálláson dolgozó személy- és vagyonőrnek. Többször előfordult az is, hogy rendőrt (rendőröket) volt szükséges a helyszínrre hívni a csoportos, vagy tömegesen elkövetett garázda magatartás elkövetésekor.

9.2 A diplomáciai objektum őrzése és védelme

A diplomáciai képviselők személye, hivatalos helyiségeik, lakhelyük védelme már sok évszázad óta mint – nemzetközi szokásjog – az egyes államok közötti kapcsolattartásban elismert gyakorlatként működött. Jogilag az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljai és alapelvei szerint 1961-ben vált szabályozottá világszerte egy olyan nemzetközi szerződéssel (A diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés), melyhez szinte a világ összes állama csatlakozott. A nemzetközi szerződéshez az akkori Magyar Népköztársaság is csatlakozott 1965-ben, és egy belső jogszabállyal (a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről szóló 1965. évi 22. törvényerejű rendelet) hirdették ki, hogy kötelezőnek ismeri el a magyar állam a nemzetközi szerződésben foglaltakat.

A nemzetközi szerződésben foglaltak legfontosabb elemei:

- a **diplomáciai kapcsolatokra, kiváltságokra, mentességekre** vonatkozó nemzetközi szerződés hozzájárulhat az egyes országok közötti baráti kapcsolatok fejlesztéséhez, tekintet nélkül alkotmányos és társadalmi berendezésük különbözőségére;
- a kiváltságok és mentességek célja nem az egyének előnyben részesítése, hanem az, hogy biztosítsa a diplomáciai képviselőknek, mint államok képviselőinek feladatuk eredményes teljesítését;
- a diplomáciai képviselők szervezete a kiváltságok és mentességek biztosítása **két állam (a küldő állam és a fogadó állam)** közötti kölcsönös megegyezéssel, közös megállapodás formájában történik;
- a **diplomáciai képviselők szervezete** állhat a képviselő vezetőjéből (akik lehetnek az államfőhöz – Magyarország tekintetében a köztársasági elnökhöz – „akkreditált”, a küldő állam által jelölt, a fogadó állam által adott „agrement”-tel elfogadott) nagykövetek, nunciosok, az államfőhöz akkreditált követek, miniszterek, internunciosok, a külügyminiszterhez akkreditált ügyvivők. A nunciosok, internunciosok a Vatikán Állam (Szentszék) által jelölt személyek;
- a diplomáciai képviselő tagjai a képviselő vezetője és a képviselő személyzetének tagjai;
- a diplomáciai képviselő személyzetének tagjai a képviselő azon tagjai, akiknek diplomáciai rangjuk van;

- a diplomáciai képviselő igazgatási és műszaki személyzet tagjai azok, akiknek nincs diplomáciai rangjuk, és igazgatási vagy műszaki munkakörben állnak alkalmazásban;
- továbbá nem diplomata ranggal rendelkező személyek kategóriái, akik egy diplomáciai képviselőt szolgálatot teljesítenek, alkalmazottként dolgozhatnak a „kiszolgáló személyzet tagjai” és a „háztartási alkalmazottak”;
- a diplomáciai képviselő vezetője és a diplomáciai képviselő személyzetének tagjai csak a küldő állam állampolgárai lehetnek;
- a fogadó állam a diplomáciai képviselő vezetőjét, továbbá a diplomáciai képviselőket személyzetének tagjait „persona non grata”-nak nyilváníthatja, akiket mint nem kívánatos személyeket a küldő államnak vissza kell hívnia;
- a fogadó állam jogában áll, hogy az akkreditálást ne fogadja el;
- a diplomáciai képviselő konzuli feladatokat is elláthat, tehát nemcsak államok közötti kapcsolatok terén működhet, hanem a küldő állam állampolgárait fogadó állam területén kialakult ügyei intézését is végezheti.

A diplomáciai védelem tartalma elsősorban azt jelenti, hogy a diplomáciai képviselő vezetője, a diplomáciai személyzet tagjai, továbbá családtagjai (házastárs, gyerek) személyes mentességgel bírnak, amely alapján mentesek az országos, regionális vagy települési adó és illeték fizetése alól, a fogadó állam büntető joghatósága alól, a polgári jogi és államigazgatási joghatóság alól. Velük szemben az őrizetbe vétel, letartóztatás semmiféle formája nem alkalmazható. Nem kötelesek tanúvallomást tenni, helyszíni bírsággal sem büntethetők. Számukra biztosított a szabad mozgás és közlekedés Magyarország területén.

A diplomáciai védelem kiterjed a diplomáciai képviselők épületeire, amelyek lehetnek:

- nagykövetségek;
- nagykövetségi (képviselet-vezető) rezidenciák;
- konzuli hivatali épületek;
- diplomata ranggal rendelkező diplomáciai személyzeti tagok és családjaik lakásai.

A diplomáciai védelemben részesülő épületekbe a diplomatákon, családtagjaikon kívül senki sem léphet be. Még a fogadó állam hatóságainak tagjai (mentőszolgálat, tűzoltóság, rendőrség) sem léphetnek be, csak az épület felett rendelkezési joggal bíró diplomata segítségére vagy az előzetesen adott engedélye után, és csak addig tartózkodhatnak ott, ameddig – a rendszerint a helyszínen tartózkodó diplomata vagy nagykövetségi családtagja – arra engedélyt adott.

Kiterjed továbbá a diplomáciai védelem **a diplomáciai képviselő tagjai személygépkocsijaira, (vízi járműveire, motorkerékpárjaira).** A diplomáciai képviselő vezetője gépkocsiján jogosult a küldő állam zászlójának viselésére, továbbá valamennyi diplomata ranggal rendelkező személy gépjárműve diplomáciai rendszámot viselhet, amennyiben igényt tart a diplomáciai mentességre. A diplomata rendszámot viselő gép-

jármű közlekedési szabálysértés, közlekedési bűncselekmény miatt nem állítható meg és vezetője nem vonható intézkedés alá, kivéve, ha személyi sérülést vagy halált okozott.

A diplomáciai mentesség további tartalma körébe tartozik a **fogadó állam területére előírt beviteli (behozatali) kötelezettség alóli mentesség, a vámilleték alóli mentesség, valamint a személyes poggyász vámvizsgálata alóli mentesség, a személyes használatra szolgáló tárgyak ellenőrzése alóli mentesség.**

Fontos része a diplomáciai mentességnek a **diplomáciai kapcsolatfenntartás eszközeinek, formáinak** (levelezés, futárposta, diplomáciai küldemény, diplomáciai csomag, diplomáciai poggyász, rejtjeles vagy számjeles üzenetek) **visszatartási, felnyitási, átvizsgálási tilalma.** Mentességet élveznek a feltartóztatás alól a **diplomáciai hivatalos okmánnyal felhatalmazott futárok** is.

Az 1990. évi magyarországi politikai és gazdasági rendszerváltoztatás folyamatában **megszűnt az állam korábbi monopóliuma** a diplomáciai képviseletek épületeinek őrzése és védelme vonatkozásában is. Így a rendőrség csak azokat a diplomáciai objektumokat őrzi, amelyekről a küldő állammal Magyarország mint fogadó állam megállapodást kötött, kötelezettséget vállalt a rendőrségi fegyveres őrzés és védelem tekintetében. Így napjainkban **Magyarországon a diplomáciai épületek őrzése és védelme a következő formákban valósul meg:**

- a rendőrök őr- járórszolgálat, gépjárműves visszatérő ellenőrző szolgálata;
- a küldő állam mint tulajdonos Magyarországon alapított polgári jogi társasága, amely kizárólag a küldő állam diplomáciai épületeinek őrzés-védelmét látja el;
- olyan magyarországi magánbiztonsági szolgáltatásokat nyújtó cégek biztonsági szolgálatai, amelyek tulajdonosai, tisztségviselői magyar állampolgárok, akik ajánlatok benyújtásával, pályázati nyertességek után, polgári jogi szerződés alapján, biztonsági szolgálatok működtetésével látják el egyes küldő államok diplomáciai képviseleti épületeinek őrzését, védelmét, személyvédelmi feladatait.

A diplomáciai épületek őrzése és védelme a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó cég tevékenységében olyan **speciális tevékenységi formákat, módszereket** igényel, amelyek figyelembevétele, alkalmazása célravezető a megbízó és a szolgáltató megbízott közötti tartós üzleti kapcsolat fenntartásához. Ezek a következők:

Az eredményes **biztonságszervezői tevékenységhez** speciális ismeretek, képességek birtoklása szükséges. Ismerettel kell rendelkezni **az államok közötti diplomáciai kapcsolatok jogi szabályozása** tartalmával, a **szokásjog, a kölcsönösség** megvalósulási lehetőségeivel, formáival. Rendelkeznie kell a biztonságsszervezőnek annak a **megállapodásnak** az ismeretével, amelyet a küldő állam (amely a magánbiztonsági szolgáltatásra irányuló megbízási szerződés megbízója lesz, akit a magyarországi diplomáciai képviselet vezetője fog képviselni) kötött Magyarországgal a diplomáciai képviselet tárgyában. E tekintetben a gyakorlat szerint maga a diplomáciai objektum őrzés-védelmére kiírt pályázat, ajánlati felhívás kibocsátójaként a küldő állam ad tájékoztatást a pályázat vagy a pályázókval történő előzetes tárgyalás, helyszínbejárás során. A biztonságsszervezői munka szinte nem végezhető el legalább **az angol nyelv tárgyalóképes tudása** nélkül. Világszerte megvalósul az a gyakorlat, hogy a diplomácia hivatalos nyelve az angol lett,

felváltva ezzel a korábbi időszakban a francia, és a még korábbi időszakban a diplomáciai nyelvként is használt latin nyelvet.

A pályázatokat, ajánlatokat angol nyelven kell benyújtani. Az angol nyelvű pályázatban célszerű az **MSZ EN 15602 szabványban (Biztonsági Szolgáltatások ellátói. Fogalom meghatározások. Magyar Szabvány MSZ EN 15602, 2008. december.)** meghatározott fogalmakat használni.

A diplomáciai épületek őrzését, védelmét ellátó biztonsági szolgálatok számára az épületen kívüli, de a kerítésen belüli udvari területen **külön épületben, konténerben vagy téliesített faházban** kell elhelyezést biztosítani. Ugyanígy **biztosítani kell** a biztonsági szolgálat állománya számára a kellő számú konténeres **illemhelyet, mosdó- vagy zuhanyzóhelyet**.

A biztonsági szolgálatoknak a diplomáciai objektumok őrzés-védelme során más jellegű objektumoktól eltérően **fokozottabban kell együttműködniük a területileg illetékes rendőrkapitánysággal**, illetve a diplomáciai objektum rendszeresen visszatérő ellenőrzésére kijelölt rendőrségi központi szervek állományával.

A **személy- és vagyonőrök magatartási szabályai, intézkedési jogosultságai** a következők szerint módosulnak, a diplomáciai kapcsolatokról szóló jogi szabályozás alapján álló joggyakorlat szerint:

- **tilos a személy- és vagyonőrnek a diplomáciai objektumba belépni**, kivéve ha a diplomáciai képviselő vezetője előzetesen hozzájárult a segélyhívás, a személybiztonságot veszélyeztető körülmények elhárításának esetei megvalósulásakor történő belépéshez. Amennyiben a diplomata vagy (amikor lakásőrzés történik) nagykorú családtagja a belépéskor a diplomáciai objektumban tartózkodik, a belépés, benntartózkodás csak addig az időpontig lehetséges, ameddig a diplomata (lakás estében nagykorú családtagja) engedélyezi;
- a személy- és vagyonőr **nem hajthat végre elfogást** a diplomáciai mentességet élvező személlyel szemben még akkor sem, ha tettenérés esete forog fenn, úgy szabálysértés, mint bűncselekmény esetén. **Tilos a kényszerítő eszközök alkalmazása** is, kivéve a jogos védelem azon extrém esetének lehetőségét, amikor a diplomata élet elleni támadást hajt végre a személy- és vagyonőr ellen. Ilyen esetre Magyarországon még soha nem került sor;
- **tilos a személy- és vagyonőrnek a diplomatával, családtagjaival beszélgetést kezdeményezni**. Az udvarias angol nyelvű köszönetesen túl a személy- és vagyonőr csak akkor kezdeményezhet beszélgetést, ha annak fontos okai vannak (üzenetátadás, postai küldemény átadása, veszélyhelyzetre való figyelemfelhívás);
- tilos a diplomáciai objektumot őrző személy- és vagyonőrnek **közölnie bármiféle információt** az épületben dolgozókkal, lakókkal, a küldő állammal kapcsolatosan bármely más személy számára;
- a diplomáciai objektumok őrzése-védelme tekintetében szinte általános gyakorlat az, hogy **a diplomáciai objektum előtti közvetlen terület** (például járda, utcai parkolóhely) gépjármű parkolási rendjét ellenőrizze a személy- és vagyonőr. **Nagykövetségek, nagyköveti rezidenciák, konzuli hivatalok előtt**

rendszerint közúti jelzőtáblák (kiegészítő felirattal) jelzik, hogy az adott területen csak a diplomáciai épületben dolgozók parkolhatnak. **A diplomáciai képviselők tagjai számára bérelt épületek** (villaépület, családi ház, épületegyüttes) esetén akkor is szükség van személy- és vagyonőri intézkedésre, ha nem jelzi közúti jelzőtábla a más személyek parkolási tilalmát. Ilyen esetekben az udvarias kérés az intézkedési forma, amely során a személy- és vagyonőrnek illő módon köszönnie kell, tájékoztatnia kell a parkírozni kívánó személyt személy- és vagyonőri mivoltáról, melyet a formaruha viselésén túl igazolványa felmutatásával is nyomatékosíthat. Nagyban segítheti az intézkedés eredményességét, ha a személy- és vagyonőr egy közeli, szabad parkolóhelyre hívja fel a figyelmet anélkül, hogy tájékoztatást adna az épületben lakó diplomata nevééről, diplomáciai beosztásáról, a küldő államról. Kérni kell a parkolni kívánó személyt a parkolóhely szabadon hagyására. Amennyiben a parkolást megkísérlő eleget tesz a kérésnek, a személy- és vagyonőrnek meg kell köszönnie a megértését. Amennyiben a parkolni kívánó személy nem tesz eleget a kérésnek, a személy- és vagyonőrnek felszólítás formájában ismét közölnie kell kérését, kilátásba helyezve rendőr helyszínre hívását, és a rendőri intézkedés kérését. Az ilyen esetekről a személy- és vagyonőrnek írásos jelentést kell készítenie.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ALEKU Jorgos et al: *Security Guard: Kéziköny személy- és vagyonőrök részére*. Védelmi Oktatási Központ, Bp., 1999.
- BLASKÓ Béla et al.: *Személy-és vagyonvédelmi vizsgafelkészítő jegyzet*. Védelmi Oktatási Központ, Bp., 1995.
- BOGNÁR Balázs dr.: *A létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme*. <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan452.pdf>.
- BOTZ László dr.: *A NATO, az EU és a kritikus infrastruktúra védelme*. Katasztrófavédelem, 2005. 4.
- CSERNYIKNÉ PÓTH Ágnes et al.: *Személy- és vagyonvédelmi ismeretek II*. RTF, Bp., 2007.
- CSIKÓS Gellért: *A kereskedelmi egységek védelme*. Jegyzet. RTF, Bp., 2008.
- FINSZTER Géza: *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*. NKE, Bp., 2013.
- KOVÁCS Sándor et al.: *Légiközlekedés-védelem*. RTF, Bp., 2011.
- KOVÁCS Sándor: *Vagyonvédelem*. RTF, Bp., 2004.
- KUKÁCS György – GÁBOR László: *Új vagyonvédelmi nagykönyv*. Cedit 2000. Kft., Bp., 2002.
- LISZKAYNÉ NAGY Éva Katalin – SIMON Attila: *Személy- és vagyonvédelmi ismeretek*. RTF, Bp., 2006.
- LISZKAYNÉ NAGY Éva Katalin (szerk.): *Létesítmények, területek, tevékenységek általános védelme*. RTF, Bp., 2008.
- LISZKAYNÉ NAGY Éva Katalin (szerk.): *Védelmi és megelőző tevékenységek*. RTF, Bp., 2008.
- SZILI László (szerk.): *Személy- és vagyonőrök, biztonságtechnikai szakemberek tankönyve*. Pro-sec Kft., Bp., 2007.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

- A kereskedelemről szóló 2005.évi CLXIV. törvény
A légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. tv.
A polgári légi közlekedés védelmének szabályáról és a Légi közlekedési Védelmi Bizottság jogköréről, feladatairól és működési rendjéről szóló 169/2010. (V. 11.) Korm. rendelet 22/2008. (II. 7.) Korm. rendelet – a befektetési szolgáltatási tevékenységet, befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatást, valamint árutőzsdéi szolgáltatást folytató gazdálkodó szervezet üzletszabályzatának kötelező tartalmi elemeiről
2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és a lőszerkekről
253/2004. (VIII. 31.) Korm. rendelet a fegyverekről és lőszerkekről
1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magán nyugdíjpénztárakról
2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről
2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásnak és a szabálysértési nyilvántartásoknak rendjéről
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról
2010. évi CLVIII. törvény a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól
2012. évi CLXIV. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
22/2006. (IV. 25.) BM rendelet - a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény végrehajtásáról
1996. évi XXXI. törvény - a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
98/1995. (VIII. 24.) Korm. rendelet - az egyes értékpapírok előállításának, kezelésének és fizikai megsemmisítésének biztonsági szabályairól
2008. évi LXIII. törvény az Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finan-

szírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye kihirdetéséről, valamint a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény módosításáról

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról 28/2011. (IX. 6.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról

Európai Parlament és a Tanács 1204/2011 Eu rendelet az eurokészpénzeuroövezethez tartozó tagállamok közötti, határokon átnyúló, üzletszerű közúti szállításáról

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

www.ujszachenyiterv.gov.hu

06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.